

Nr 286.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till vissa ändringar i lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension, allmänna tjänste- och familjepensionsreglementena samt folkskolans tjänste- och familjepensionsreglementen, m. m.; given Stockholms slott den 14 maj 1943.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att

dels antaga härvid fogat förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § lagen den 11 oktober 1907 (nr 85) angående civila tjänst innehavares rätt till pension;

dels godkänna härvid fogade förslag till kungörelser

1) om ändring i vissa delar av allmänna tjänstepensionsreglementet den 30 december 1941 (nr 1008),

2) om ändring i vissa delar av allmänna familjepensionsreglementet den 30 december 1941 (nr 1009),

3) om ändrad lydelse av 3 § 1 mom., 9 § 1 mom. samt 14 § 2 och 4 mom. folkskolans tjänstepensionsreglemente den 18 juli 1942 (nr 699) samt

4) om ändrad lydelse av 12 § folkskolans familjepensionsreglemente den 18 juli 1942 (nr 700);

dels ock bifalla de förslag i övrigt, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Ernst Wigforss.

F ö r s l a g
till
lag om ändrad lydelse av 2 § lagen den 11 oktober 1907 (nr 85)
angående civila tjänst innehavares rätt till pension.

Härigenom förordnas, att 2 § lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehavares rätt till pension¹ skall hava följande ändrade lydelse.

2 §.

Denna lag äger icke tillämpning i fråga om statsrådsämbete, befattning, som är uteslutande prästerlig, eller befattning, som avses i allmänna tjänstepensionsreglementet eller andra efter lagens ikraftträdande av Kungl. Maj:t och riksdagen antagna tjänstepensionsbestämmelser.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1943.

¹ Senaste lydelse, se SFS 1938: 1.

Förslag

till

kungörelse om ändring i vissa delar av allmänna tjänstepensionsreglementet den 30 december 1941 (nr 1008).

Härigenom förordnas, *dels* att 1 § 1 mom., 5 § 1 mom., 7 § 2 och 3 mom., 9 § 2 och 4 mom., 16 § 2 och 3 mom., 17 § 1—4 mom., 24 § 1 och 4 mom., 26 § 1 mom., 31 § och 33 § 3 och 4 punkterna allmänna tjänstepensionsreglementet den 30 december 1941 ävensom rubriken till sistnämnda paragraf skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, *dels* att till 32 § reglementet skall fogas ett nytt moment, betecknat 5 mom., av den lydelse nedan angives, *dels* ock att de vid reglementet såsom bilagor A och B fogade förteckningarna skola erhålla ändrad lydelse på sätt bilagor vid denna kungörelse utvisa.¹

1 §.

1 mom. Detta reglemente — — — och regeringsråd;

c) chefen för rasbiologiska institutet och följande vid universitet eller vid karolinska mediko-kirurgiska institutet anställda ordinarie tjänstemän, nämligen professor, prosektor, laborator, lärare i ortopedi, medicinsk radiologi, radioterapi eller röntgendiagnostik, observator, lärare i fysikalisk diagnostik vid Lunds universitet och föreståndare för zoologiska institutionens i Lund entomologiska avdelning;

d) ordinarie beställningshavare, som är underkastad militära avlöningsreglementet eller tillhör någon av krigsmaktens reservstater;

e) beställningshavare tillhörande — — — fastställd personalförteckning.

5 §.

1 mom. Fråga om — — — reglemente prövas

a) i fall som avses i 8 § 4 mom., 13 § 2 mom. och 24 § 1 mom. av Kungl. Maj:t; samt

b) i andra — — — av statskontoret.

Pension eller — — — omförmälda myndigheten.

¹ Senaste lydelse av 7 § 2 mom., 9 § 2 mom., 16 § 2 mom., 24 § 1 och 4 mom., 31 § 2 och 3 punkterna samt 33 § 3 punkten ävensom av de vid reglementet såsom bilagor A och B fogade förteckningarna, se SFS 1942:690. Ang. 24 § 1 mom. jfr propositionen 1943:169.

7 §.

2 mom. För följande befattningar, som äro hänfödda till viss löneplan, skola, där ej annat följer av stadgandet i 4 mom., tjänstepensionsavdragen för år räknat utgöra de belopp, som här nedan för de särskilda lönegraderna eller löneklasserna angivas:

A. Ordinarie befattningar, som avses i civila avlöningsreglementet.

B. Ordinarie beställningar, som avses i militära avlöningsreglementet.

Löneplan	Lönegrad	Tjänstepensionsavdrag kronor	Lönegrad	Tjänstepensionsavdrag kronor	Lönegrad	Tjänstepensionsavdrag kronor
Ob	1	516	4	561	7	612
	2	528	5	591		
	3	510	6	606		
Cb	1	492	3	510	5	591
	2	528	4	528		

C. Beställningar å reservstat.

Löneklass	Tjänstepensionsavdrag kronor	Löneklass	Tjänstepensionsavdrag kronor	Löneklass	Tjänstepensionsavdrag kronor
OaRs 4	75	OaRs 8	147	OaRs 12	270
› 5	90	› 9	174	› 13	294
› 6	108	› 10	204	› 14	315
› 7	126	› 11	234	› 15	393
ObRs	480				
UORs 1	48	UORs 4	63	UORs 7	87
› 2	51	› 5	69		
› 3	57	› 6	75		
CaRs 22	138	CaRs 26	204	CaRs 30	282
› 23	153	› 27	222	› 31	303
› 24	171	› 28	240		
› 25	186	› 29	261		

D. Beställningar, som avses i manskapsavlöningsreglementet.

E. Extra ordinarie befattningar.

För tjänsteman — — — 474 kronor.

För extra — — — ordinarie tjänstemän.

3 mom. För nedan — — — 492 kronor,

för innehavare av befattning vid universitet eller vid karolinska mediko-kirurgiska institutet såsom prosektor, laborator, lärare i ortopedi, medicinsk radiologi, radioterapi eller röntgendiagnostik, observator, lärare i fysikalisk

diagnostik vid Lunds universitet eller föreståndare för zoologiska institutionens i Lund entomologiska avdelning 366 kronor,

för sakkunnig — — — lönegraden A 26.

I fråga — — — särskilt tjänstepensionsavdrag.

9 §.

2 mom. För följande — — — angivna levnadsålder:

A. Ordinarie befattningar, som avses i civila avlöningsreglementet.

B. Ordinarie beställningar, som avses i militära avlöningsreglementet.

Löneplan	Lönegrad	Levnadsår
Ob	1, 2	60
	4	65
Cb	1, 2	65

C. Beställningar å reservstat.

Lönegrad	Levnadsår	
OaRs	2, 3	50
	4, 5	55
	6	60
ObRs	60	
UORs 1, 2	50	
CaRs 22, 26, 28	63	

D. Beställningar, som avses i manskapsavlöningsreglementet.

E. Extra ordinarie befattningar.

För här — — — 65 år.

För extra — — — ordinarie tjänstemän.

För innehavare av vissa i civila och militära avlöningsreglementena avsedda befattningar ävensom för innehavare av vissa beställningar å reservstat skall utan hinder av vad under A—C här ovan sägs gälla den pensionsålder, som anges i den såsom *bilaga A* till reglementet fogade pensionsåldersförteckningen.

För ovan — — — särskild pensionsålder.

4 mom. För beställningar, som avses i militära avlöningsreglementet och manskapsavlöningsreglementet, ävensom för beställningar å reservstat inträder pensionsåldern, där den i 2 mom. avsedda levnadsåldern uppnås under

tiden 1 oktober—31 mars, vid utgången av mars månad, men eljest vid utgången av september månad.

För övriga — — — levnadsålder uppnås.

16 §.

2 mom. För följande befattningar, som äro hänfödda till viss löneplan, utgöra tjänstepensionsunderlagen de belopp, som här nedan för de särskilda lönegraderna eller löneklasserna angivas:

A. Ordinarie befattningar, som avses i civila avlöningsreglementet.

B. Ordinarie beställningar, som avses i militära avlöningsreglementet.

Löneplan	Lönegrad	Tjänstepensionsunderlag kronor	Lönegrad	Tjänstepensionsunderlag kronor	Lönegrad	Tjänstepensionsunderlag kronor
Ob	1	8,580	2	8,820	4	9,372
Cb	1	8,268	2	8,820		

C. Beställningar å reservstat.

Löneklass	Tjänstepensionsunderlag kronor	Löneklass	Tjänstepensionsunderlag kronor	Löneklass	Tjänstepensionsunderlag kronor
OaRs 4	2,352	OaRs 8	3,624	OaRs 12	5,472
› 5	2,628	› 9	4,068	› 13	5,760
› 6	2,916	› 10	4,500	› 14	6,048
› 7	3,228	› 11	4,992	› 15	7,008
ObRs	8,112				
UORs 1	1,620	UORs 4	1,992	UORs 7	2,532
› 2	1,716	› 5	2,172		
› 3	1,836	› 6	2,352		
CaRs 22	3,468	CaRs 26	4,524	CaRs 30	5,616
› 23	3,720	› 27	4,800	› 31	5,880
› 24	3,984	› 28	5,064		
› 25	4,248	› 29	5,340		

D. Beställningar, som avses i manskapsavlöningsreglementet.

E. Extra ordinarie befattningar.

För tjänsteman — — — 8,016 kronor.

För extra — — — ordinarie tjänstemän.

3 mom. För nedan — — — 8,268 kronor samt

för innehavare av befattning vid universitet eller vid karolinska mediko-kirurgiska institutet såsom prosektor, laborator, lärare i ortopedi, medicinsk radiologi, radioterapi eller röntgendiagnostik, observator, lärare i fysikalisk diagnostik vid Lunds universitet eller föreståndare för zoologiska institutionens i Lund entomologiska avdelning 6,696 kronor.

I fråga — — — särskilt tjänstepensionsunderlag.

17 §.

1 mom. Såsom tjänstår må, i den mån ej annat följer av vad i 4 mom. andra stycket sägs, tillgodoräknas tid före pensionsålderns inträde, under vilken tjänsteman varit underkastad detta reglemente.

Vid tjänstårsberäkningen — — — kontanta avlöningsförmåner.

Tid, under — — — i tjänstgöringstiden.

2 mom. Såsom tjänstår må jämväl, i den mån ej annat följer av stadgandet i 4 mom. andra stycket, tillgodoräknas dels tid, varunder tjänsteman varit underkastad andra tjänstepensionsbestämmelser än de i detta reglemente innefattade, i den omfattning sådan tid enligt berörda bestämmelser med därtill hörande övergångsstadganden fått tillgodoräknas, dels ock tid i övrigt, vilken tjänstemannen ägt räkna såsom tjänstår enligt de andra tjänstepensionsbestämmelser med övergångsstadganden, vilka han sålunda varit senast underkastad, dock endast i den mån sådan tid ej tillgodoräknats enligt föreskrifterna i 1 mom.

3 mom. På prövning i den ordning Kungl. Maj:t föreskriver beror, om och i vad mån tid, varunder tjänsteman fullgjort arbete eller uppdrag i eller utom statens tjänst, må tillgodoräknas såsom tjänstår, där sådan tillgodoräkning ej må ske enligt vad ovan i denna paragraf eller eljest är stadgat.

4 mom. Vid tjänstårsberäkning — — — särskild avgångstjänst.

Såsom inskränkning i vad i 1 och 2 mom. samt nästföregående stycke stadgats gäller, att av tid varunder tjänsteman innehaft beställning å reservstat må vid bestämmande av pensionsförmån för befattning av annat slag tillgodoräknas allenast tid för i beställningen fullgjord tjänstgöring, såframt ej Kungl. Maj:t annat medgiver.

24 §.

1 mom. Ordinarie tjänsteman — — — sistnämnda lagrum.

Innehavare av — — — uttryckt önskan.

I denna — — — 30 år.

Bestämmelserna i — — — uttryckt önskan.

Jämväl i annat fall än ovan sagts äger tjänsteman, vilken samtidigt med frånträdande av tidigare innehavd, med rätt till förordnandepension förenad befattning tillträtt och därefter i oavbruten följd innehaft annan sådan befattning, vid avgång rätt att komma i åtnjutande av förordnandepension, under förutsättning att han skulle hava varit berättigad till dylik pension

för den tidigare befattningen, om han kvarstått i denna intill tiden för avgången.

Vid tillämpning av bestämmelserna i detta moment likställas med ur statens tjänst avgången befattningshavare den, som efter avgång från befattning, vilken avses i denna paragraf, kvarstår i statens tjänst såsom innehavare av befattning, vilken icke är förenad med tjänstepensionsrätt.

Vad i — — — paragraf avses.

4 mom. Tjänstepensionsunderlagen för — — — följande belopp:

A. Ordinarie befattningar, som avses i civila avlöningsreglementet.

Löneplan	Lönegrad	Tjänstepensionsunderlag kronor	Lönegrad	Tjänstepensionsunderlag kronor	Lönegrad	Tjänstepensionsunderlag kronor
C	1	6,000	7	8,040	13	10,080
	2	6,180	8	8,280	14	10,200
	3	6,420	9	8,520	15	10,200
	4	7,020	10	8,820	16	10,920
	5	7,800	11	9,120	17	10,920
	6	7,800	12	9,840		
E	1	6,420	6	7,020	11	7,800
	2	6,720	7	7,020	12	7,800
	3	6,720	8	7,020	13	7,800
	4	6,720	9	7,020	14	7,800
	5	6,720	10	7,800		

B. Ordinarie beställningar, som avses i militära avlöningsreglementet.

Löneplan	Lönegrad	Tjänstepensionsunderlag kronor	Lönegrad	Tjänstepensionsunderlag kronor	Lönegrad	Tjänstepensionsunderlag kronor
Ob	3	8,520	6	10,080		
	5	9,840	7	10,200		
Cb	3	8,520	4	8,820	5	9,840

C. Övriga här avsedda befattningar:

chefen för bank- och fondinspektionen: 10,200 kronor,

chefen för sparbanksinspektionen: 8,280 kronor.

26 §.

1 mom. Den som — — — folkpensionering (*förtidslivränta*).

Såsom förutsättning — — — nyss sagts.

Där tjänsteman — — — *en* tjänstelivränta.

Med ur statens tjänst avgången befattningshavare, varom i första stycket förmäles, likställas den, som efter avgång från med tjänstepensionsrätt förenad befattning kvarstår i statens tjänst såsom innehavare av befattning, vilken icke är förenad med sådan pensionsrätt.

31 §.

Fjärde huvudtiteln.

1 mom. Försvarsdepartementet, försvarets sjukvårdsförvaltning, arméförvaltningen, marinförvaltningen, flygförvaltningen, försvarsstaben, armén, marinen, flygvapnet och kemiska anstalten.

1. I fråga — — — pensionsålderns inträde.

2. Där i enlighet med beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen innehavare av medelst fullmakt tillsatt beställning med denna förenar ordinarie, medelst förordnande för viss tid tillsatt beställning och därvid frånträder de löneförmaner, som äro förenade med fullmaktsbeställningen, skall vid reglementets tillämpning iakttagas, dels att tjänstepensionsavdrag verkställas allenast i förordnandebeställningen, dels ock, där avgång samtidigt sker från båda beställningarna, att allenast *en* tjänstepension eller *en* tjänstelivränta må utgå ävensom att grundbeloppet av pensionen eller livräntebeloppet skall motsvara det högsta av de för de särskilda beställningarna beräknade beloppen.

3. Beställningshavare, som avses i militära avlöningsreglementet eller manskapsavlöningsreglementet, ävensom beställningshavare å reservstat må, oavsett stadgandena i 17 §, såsom tjänstår tillgodoräknas följande tid, nämligen

a) officer (musikdirektör) — — — sådan tid;

b) beställningshavare, som innehaft anställning i reserv vid försvarsväsendet eller såsom bataljonsläkare vid fältläkarkåren, marinläkare av andra graden eller marinläkarstipendiat, tid, varunder han fullgjort tjänstgöring i sådan anställning; samt

c) beställningshavare, som haft avsked med tillstånd att under viss tid såsom lönlös kvarstå över stat, tid för därunder fullgjord tjänstgöring vid försvarsväsendet.

Annan icke-ordinarie — — — manskap vid försvarsväsendet.

Vid tjänstårsberäkning — — — till efterrättelse.

4. För beställningshavare å reservstat skall grundbeloppet av sjukpension utan avseende å bestämmelserna i 20 § motsvara grundbeloppet av den ålderspension, som skulle hava tillkommit beställningshavaren, därest han under oförändrade förhållanden kvarstått i sin beställning till pensionsålderns inträde. Sjukpensionens grundbelopp må likväl icke överstiga grundbeloppet av den sjukpension, som skulle hava utgått, om beställningshavaren intill avgången kvarstått å aktiv stat och innehaft beställning å sådan stat tillhörande lönegrad motsvarande den, till vilken hans reservstatsbeställning är hänförlig, eller, såvitt angår till lönegraden ObRs hänförlig beställningshavare, innehaft beställning å aktiv stat tillhörande lönegraden Ob 2 militära avlöningsreglementet.

5. Ordinarie beställningshavare, som är att hänföra till militär eller civilmilitär personal, är efter avgång från tjänsten med ålders- eller förtidspension eller med förordnandepension i andra fall än i 24 § 1 mom. första

stycket b) avses pliktig att inträda i vederbörlig reserv och kvarstå i reserven intill fyllda 70 år, om han innehaft beställning, för vilken gäller en pensionsålder av 65 år eller som tillsättes medelst förordnande för viss tid, och i annat fall intill fyllda 65 år, med skyldighet att i reserven fullgöra tjänstgöring i enlighet med vad därom av Kungl. Maj:t stadgas.

Erhåller pensionstagare — — — anställningen upphör.

Har pensionstagare — — — främmande tjänst.

Där tjänstepension — — — två tredjedelar.

6. Har den — — — erhålla tjänstelivränta.

2 mom. Försvarets läroverk.

Beträffande tid för inträdet av pensionsålder för vissa tjänstemän samt i fråga om rektorsbefattning skola de i 33 § meddelade bestämmelserna äga motsvarande tillämpning.

3 mom. Karolinska sjukhusets garnisonsavdelningar och garnisonssjukhusen.

Bestämmelserna i 1 mom. skola äga motsvarande tillämpning beträffande beställningshavare, vilken är underkastad militära avlöningsreglementet.

32 §.

Femte huvudtiteln.

5 mom. Poliskåren i Boden.

Ordinarie och extra ordinarie manlig befattningshavare tillhörande lönegraden A 18, Eo 18 eller lägre lönegrad, är efter avgång från tjänsten med ålders- eller förtidspension pliktig att inträda i poliskårens reserv och kvarstå i reserven intill fyllda 65 år, med skyldighet att tjänstgöra, då Kungl. Maj:t därom förordnar.

Därest pensionstagare, som avses i nästföregående stycke, före den tidpunkt, då skyldigheten att kvarstå i reserven upphör, erhåller avsked från anställningen i reserven eller, utan att hava erhållit avsked, upphör att vara svensk medborgare eller utan vederbörligt tillstånd ingår i främmande makts krigstjänst, skall gälla vad för sådant fall föreskrives i 31 § 1 mom. 5 punkten andra, tredje och fjärde styckena.

33 §.

Åttonde huvudtiteln.

De allmänna läroverken, statens skolköksseminarium och hushållsskola, folkskoleseminarierna, småskoleseminarierna, läroanstalterna för blinda, vårdanstalten för blinda med komplicerat lyte, dövstumskolorna samt de tekniska läroverken.

3. Beträffande innehavare — — — äga tillämpning.

I fråga — — — skall iakttagas,

a) att såsom förutsättning för rätt att komma i åtnjutande av tjänstepension för rektorsbefattningen skall gälla, utöver vad i 24 § 1 mom. första stycket b) och c) samt 24 § 1 mom. sista stycket stadgas, att tjänstemannen jämväl är berättigad till tjänstepension för lärartjänsten; samt

b) att, där — — — beräknade beloppen.

4. Övergår rektor — — — äga tillämpning.

Har med tjänstepensionsrätt förenad rektorsbefattning innehafts under minst 12 år i oavbruten följd, äger dock tjänstemannen, såframt han inom viss av Kungl. Maj:t fastställd tid anmäler sin önskan därom, kvarstå vid rektors tjänstepensionsrätt. I sådant fall skall dels med avseende å tjänstepensionsavdrag fortfarande tillämpas vad som gäller för den frånträdde rektorstjänsten, dels ock med avseende å den tjänstepension eller tjänstelivränta, vartill tjänstemannen må bliva berättigad, iakttagas, att pensionens grundbelopp respektive livräntans belopp icke må understiga det belopp, vartill det skulle hava bestämts, om tjänstemannen intill avgången ur tjänst alltjämt innehaft den frånträdde rektorstjänsten.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1943.

I anslutning till kungörelsens ikraftträdande och med avseende å allmänna tjänstepensionsreglementets tillämpning från och med nämnda dag å härads-hövding skola gälla följande

Övergångsbestämmelser.

1. Reglementet skall, oavsett stadgandet i 1 § 1 mom. d), icke äga tillämpning å sådan beställningshavare å reservstat, vilken åtnjuter avlöning enligt förordningen den 23 juli 1936 (nr 474) angående arméns reservstater eller förordningen samma dag (nr 476) angående kustartilleriets reservstat.

2. Härads-hövding, för vilken lagen den 11 oktober 1907 (nr 85) angående civila tjänst innehavares rätt till pension omedelbart före den 1 juli 1943 gällt i sin lydelse före den 1 juli 1935, äger utan hinder av stadgandet i 8 § 1 mom.

a) kvarstå i tjänst intill fyllda 70 år, om han den 1 juli 1943 eller dessförrinnan fyllt 67 år, intill fyllda 69 år, om han vid sistnämnda tidpunkt fyllt 64 men ej 67 år, och intill fyllda 68 år, om han vid samma tidpunkt fyllt 61

men ej 64 år. Härigenom göres likväl ej ändring i den jämlikt nämnda författningsrum gällande skyldigheten att avgå från tjänsten för den, som under tillhoppa sex månader efter den i reglementet stadgade pensionsålderns inträde åtnjutit tjänstledighet av annan anledning än för fullgörande av offentligt uppdrag.

3. För innehavare av beställning såsom generalfältläkare skall i fråga om tjänstepensionsavdrag, pensionsålder och tjänstepensionsunderlag gälla vad i reglementet i dess lydelse omedelbart före den 1 juli 1943 stadgats med avseende å beställning tillhörande lönegraden Cb 3 militära avlösningsreglementet.

4. Vid reglementets tillämpning å den, som innehade beställning å reservstat såsom major omedelbart innan reglementet blev för honom gällande, skall iakttagas, att tjänstepensionsunderlaget för beställningen ej må understiga den pension jämte procentuellt dyrtidstillägg därå vid indextalet 156 (juli 1914 = 100), som enligt därom gällande föreskrifter skolat tillkomma beställningshavaren, om han ej blivit underkastad reglementet.

5. För den, som innehaft beställning å reservstat utan att detta reglemente därvid ägt tillämpning, må tid för sådant tjänst innehav, ändå att detta ej följer av reglementets bestämmelser, tillgodoräknas såsom tjänstår i samma omfattning som om reglementet under nämnda tid varit för honom gällande.

6. Vid bestämmande av tjänstepension eller tjänstelivränta för lärare, för vilken omedelbart före den 1 juli 1943 enligt därom meddelade bestämmelser tillämpats tjänstepensionsavdraget för av honom tidigare innehavd rektorsbefattning, skall iakttagas, att pensionens grundbelopp respektive livräntans belopp icke må understiga det belopp, vartill det skulle hava bestämts, om reglementet alltjämt gällt i sin tidigare lydelse.

7. Den i 10 punkten av de vid reglementet fogade övergångsbestämmelserna förekommande hänvisningen till 31 § 2 punkten reglementet skall efter denna kungörelses ikraftträdande avse 31 § 1 mom. 3 punkten reglementet.

Bilaga A.

Pensionsåldersförteckning tillhörande allmänna tjänstepensionsreglementet.

För innehavare — — — angivna levnadsålder.

A. Befattningshavare i allmänhet.¹

Befattningar	Levnadsålder, år	Befattningar	Levnadsålder, år
Eldare av 2:a klass.....	63	— — — — —	—
— — — — —	—	Kansliskrivare	63

B. Befattningshavare vid vissa verk.¹

Verk och befattningar	Levnadsålder, år	Verk och befattningar	Levnadsålder, år
1. Allmänna civillförvaltningen och försvarsväsendet.		<i>Marinförvaltningen.</i>	
Andra huvudtiteln.		Andre kemist på övergångsstat	63
— — — — —	—	Kemist	63
Tredje huvudtiteln.		<i>Försvarsstaben.</i>	
<i>Utrikesdepartementet.</i>		Maskinist	63
Kanslist	63	<i>Armén.²</i>	
<i>Beskickningar och konsulat.</i>		Löjtnant vid intendenturkåren.....	55
Kanslist	63	Musikdirektör	55
Fjärde huvudtiteln.		Kapten vid fälttygkåren	55
<i>Försvarets civillförvaltning.</i>		Kapten vid fortifikationskåren.....	55
Förrädsförman	63	Kapten vid intendenturkåren	55
<i>Arméförvaltningen.</i>		Sergeant vid fortifikationskåren	55
Förrädsförman	63	Fanjunkare vid fortifikationskåren....	55
		Poliskonstapel	55
		Polisöverkonstapel	55
		Bataljonsveterinär	60
		Bataljonsläkare.....	60
		Regementsveterinär.....	60
		Regementsläkare	60

¹ För befattning, som uppförts å övergångsstat från och med den 1 juli 1943 eller senare tidpunkt, tillämpas samma pensionsålder som gällt omedelbart före överflyttningen till övergångsstat eller, om lägre pensionsålder gäller för befattning å ordinarie stat med samma tjänstebenämning, sistberörda pensionsålder. För å övergångsstat tidigare uppförd befattning med samma tjänstebenämning, som anges i pensionsåldersförteckningen, gäller i förteckningen för vederbörande befattning upptagen pensionsålder.

² För beställning å reservstat med samma tjänstebenämning, som anges i pensionsåldersförteckningen, gäller i förteckningen för vederbörande beställning upptagen pensionsålder.

Verk och befattningar	Levnads- ålder, år	Verk och befattningar	Levnads- ålder, år
Fältveterinär.....	60	<i>Sjökarteverket.</i>	
Fältläkare	60	Gravör	63
Överfältläkaren	60	Ritare	63
Överfältveterinären	60	Förste gravör	63
		Förste ritare	63
<i>Marinen.¹</i>		<i>Garnisonssjukhusen.</i>	
Löjtnant vid marinintendenturkåren..	55	Sjuksköterska	55
Musikdirektör	55	Bataljonsläkare.....	60
Kapten vid marinintendenturkåren ..	55		
Kommendörkapten av 2. graden vid marinintendenturkåren	60	Femte huvudtiteln.	
Kommendörkapten av 1. graden vid marinintendenturkåren	60	-----	-----
Marinöverintendenten	65	<i>Statens tvångsarbetsanstalt i Lands- krona och statens alkoholistanstalt därstädes.</i>	
Underofficer av 2. graden.....	55	Sjuksköterska på övergångsstat	55
Flaggunderofficer.....	55	<i>Statens alkoholistanstalt å Venngarn.</i>	
Polisöverkonstapel, tillika poliskommis- sarie.....	60	-----	-----
Mariningenjör av 2. graden	60	<i>Statens skyddshem.</i>	
Marinläkare av 1. graden, annan än sjukhusläkare	60	-----	-----
Mariningenjör av 1. graden	60	Folkskollärare	60
Specialingenjör av 3. graden.....	60	Rektor	60
Förste mariningenjör	60	Avdelningsföreståndare, tillika lärare..	60
Specialingenjör av 2. graden.....	60	Avdelningsföreståndare, tillika redo- görare	60
Marindirektör av 2. graden	60	-----	-----
Specialingenjör av 1. graden.....	60	<i>Landsfiskalerna.</i>	
Marindirektör av 1. graden	60	Landsfiskal	63
<i>Flygvapnet.¹</i>		<i>Poliskåren i Boden.</i>	
Musikdirektör	55	Konstapel	55
Kapten i intendenturbefattning	55	Inspektionskonstapel	57
Major i intendenturbefattning	60	Kriminalkonstapel	57
Överstelöjtnant i intendenturbefattning	60	Överkonstapel	57
Chefen för krigsflygskolan.....	55	Poliskommissarie	60
Chef för flygflottilj	55	Stadsfiskal	63
Verkmästare av 2. klassen	60		
Verkmästare av 1. klassen	60	Sjätte huvudtiteln.	
Flygläkare av 1. graden.....	60	<i>Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.</i>	
Flygingenjör av 3. graden.....	60	Järnvägsinspektör	63
Flygingenjör av 2. graden.....	60	Luftfartsinspektör	63
Förste flygläkare	60	<i>Vägförvaltningarna.</i>	
Flygingenjör av 1. graden.....	60	Ritare	63
Flygdirektör av 2. graden.....	60	Vägmästare	63
Flygöverläkaren	60		
Flygdirektör av 1. graden.....	60		

¹ För beställning å reservstat med samma tjänstebestämmelse, som angives i pensionsåldersförteckningen, gäller i förteckningen för vederbörande beställning upptagen pensionsålder.

Verk och befattningar	Levnads- ålder, år	Verk och befattningar	Levnads- ålder, år
Övervägmästare	63	<i>Statens veterinärmedicinska anstalt.</i>	
Ingenjör	63	Stallförman	63
Vägingenjör	63	-----	-----
Sjunde huvudtiteln.		Tionde huvudtiteln.	
-----	-----	-----	-----
Åttonde huvudtiteln.		2. Statens affärsdrivande verk.	
-----	-----	Postverket.	
<i>Chalmers tekniska högskola.</i>		-----	-----
Eldare, tillika gårdskarll	63	Telegrafverket.	
Maskinist	63	-----	-----
<i>De allmänna läroverken.</i>		Statens järnvägar.	
Lärare i gymnastik med lek och idrott	63	-----	-----
Lärare i musik.....	63	Statens vattenfallsverk.	
Övningskollärare	63	-----	-----
Nionde huvudtiteln.		Domänverket.	
-----	-----	-----	-----
<i>Veterinärhögskolan.</i>			
-----	-----		

Tjänstaldersförteckning tillhörande allmänna tjänst- pensionsreglementet.

För följande — — — utgöra 25.¹

Verk och befattningar	Verk och befattningar
<p>1. Allmänna civilförvaltningen och försvarsväsendet.</p> <p style="text-align: center;">Andra huvudtiteln.</p> <hr style="border-top: 1px dashed black;"/> <p style="text-align: center;">Fjärde huvudtiteln.</p> <p style="text-align: center;"><i>Försvarets sjukvårdsförvaltning.</i></p> <p>Andre byråläkare Förste byråläkare Byråöverläkare</p> <p style="text-align: center;"><i>Försvarsstaben.</i></p> <p>Föreståndare för fotografiska centrallaboratoriet på övergångsstat</p> <p style="text-align: center;"><i>Armén.²</i></p> <p>Fänrik Löjtnant, annan än vid intendenturkåren Kapten, annan än vid fälttygkåren, fortifikationskåren och intendenturkåren Ryttmästare Sergeant, annan än vid fortifikationskåren Musiksergeant Fanjunkare, annan än vid fortifikationskåren Styckjunkare Musikfanjunkare Musikstyckjunkare Poliskonstapel Polisöverkonstapel</p>	<p>Bataljonsläkare Regementsläkare Fältläkare Överfältläkaren</p> <p style="text-align: center;"><i>Marinen.²</i></p> <p>Löjtnant, annan än vid marinintendenturkåren Kapten, annan än vid marinintendenturkåren Flaggkorpral Mariningenjör av 2. graden Marinläkare av 1. graden Mariningenjör av 1. graden Specialingenjör av 3. graden Förste mariningenjör Specialingenjör av 2. graden Marindirektör av 2. graden Specialingenjör av 1. graden Förste marinläkare Marindirektör av 1. graden</p> <p style="text-align: center;"><i>Flygvapnet.²</i></p> <p>Löjtnant Kapten, annan än i intendenturbefattning Sergeant Fanjunkare Flygläkare av 1. graden Flygingenjör av 3. graden Flygingenjör av 2. graden Förste flygläkare Flygingenjör av 1. graden</p>

¹ För befattning, som uppförts å övergångsstat från och med den 1 juli 1943 eller senare tidpunkt, skall det för hel pension erforderliga antalet tjänstår utgöra 25, såframt nämnda tjänstålder för hel pension antingen gällt för befattningen omedelbart före överflyttningen till övergångsstat eller ock gäller för befattning å ordinarie stat med samma tjänstebenämning.

² För beställning å reservstat med samma tjänstebenämning, som angives i tjänstaldersförteckningen, skall det för hel pension erforderliga antalet tjänstår utgöra 25.

Verk och befattningar	Verk och befattningar
<p>Flygdirektör av 2. graden Flygöverläkaren Flygdirektör av 1. graden</p> <p style="text-align: center;"><i>Kemiska anstalten.</i></p> <p>Professor</p> <p style="text-align: center;"><i>Karolinska sjukhusets garnisonsavdelningar.</i></p> <p>Regementsläkare</p> <p style="text-align: center;"><i>Garnisonssjukhusen.</i></p> <p>Sjuksköterska Bataljonsläkare Regementsläkare</p> <p style="text-align: center;">Femte huvudtiteln.</p> <hr style="border-top: 1px dashed black;"/> <p style="text-align: center;"><i>Barnmorskeläroanstalterna.</i></p> <p>Överlärare</p> <p style="text-align: center;"><i>Poliskåren i Boden.</i></p> <p>Konstapel Inspektionskonstapel Kriminalkonstapel Överkonstapel</p> <p style="text-align: center;">Åttonde huvudtiteln.</p> <hr style="border-top: 1px dashed black;"/>	<p style="text-align: center;"><i>Lunds universitet.</i></p> <p>Föreståndare för den zoologiska institutionens entomologiska avdelning Observator Lärare i fysikalisk diagnostik Lärare i ortopedi Lärare i radioterapi Lärare i röntgendiagnostik Professor</p> <hr style="border-top: 1px dashed black;"/> <p style="text-align: center;"><i>Tandläkarinstitutet.</i></p> <p>Professor</p> <hr style="border-top: 1px dashed black;"/> <p style="text-align: center;">Nionde huvudtiteln.</p> <hr style="border-top: 1px dashed black;"/> <p style="text-align: center;">Tionde huvudtiteln.</p> <hr style="border-top: 1px dashed black;"/> <p style="text-align: center;">2. Statens affärsdrivande verk.</p> <p style="text-align: center;">Telegrafverket.</p> <hr style="border-top: 1px dashed black;"/>

Förslag

till

kungörelse om ändring i vissa delar av allmänna familjepensionsreglementet den 30 december 1941 (nr 1009).

Härigenom förordnas, *dels* att 1 § 1 och 2 mom., 6 §, 7 § 1 mom., 10 § 1 mom., 11 och 12 §§, 15 § 2 mom. och 19 § allmänna familjepensionsreglementet den 30 december 1941 skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, *dels* att en ny paragraf, betecknad 20 §, av nedan angivna lydelse skall införas i reglementet, *dels ock* att nuvarande 20—25 §§ samma reglemente skola betecknas 21—26 §§, varefter 21 § 4 mom., rubriken till 22 § och 3 punkten samma paragraf samt 24 § 2 mom. skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.¹

1 §.

1 mom. Detta reglemente äger tillämpning beträffande:

- a) befattnings- eller beställningshavare, som är underkastad allmänna tjänstepensionsreglementet;
- b) den som åtnjuter eller äger rätt att komma i åtnjutande av pension enligt allmänna tjänstepensionsreglementet; samt
- c) den som, efter att hava blivit underkastad allmänna tjänstepensionsreglementet, avgått ur statens tjänst utan rätt att för den vid avgångstillfället innehavda befattningen komma i åtnjutande av pension enligt nämnda reglemente, under förutsättning att tjänstemannen under sammanlagt minst tre år före avgången innehaft anställning, som vid nämnda tillfälle varit förenad med tjänstepensionsrätt, varom i 3 mom. tredje stycket här nedan förmäles.

Bestämmelsen under — — — nyss sagts.

2 mom. Utöver vad — — — tjänstepensionsreglementet; samt

- d) att med ur statens tjänst avgången befattningshavare, varom under 1 mom. c) förmäles, likställes *dels* den, som efter avgång från med tjänstepensionsrätt förenad befattning kvarstår i statens tjänst såsom innehavare av befattning, vilken icke är förenad med sådan pensionsrätt, *dels* den, som efter erhållet avsked från beställning vid försvarsväsendet kvarstår såsom lönlös över stat, *dels ock* den, som erhållit pension enligt allmänna tjänstepensionsreglementet men på grund av vad i 14 § 2 mom. andra stycket, 31 § 1 mom. 5 punkten, 31 § 3 mom. eller 32 § 5 mom. nämnda reglemente stadgas vid frånfället ej vidare uppbär pensionen.

¹ Senaste lydelse av 6 § 2 mom., 11 § 2 mom. och 15 § 2 mom., se SFS 1942:691.

6 §.

1 mom. Såsom familjepensionsavdrag skall tillämpas det belopp, som i 2 eller 3 mom. här nedan angives för den befattning tjänstemannen innehaft under tid, för vilken pensionsavdraget verkställs.

Där ordinarie — — — innehade befattningen.

Vad i — — — lägre familjepensionsavdrag.

2 mom. För följande befattningar, som äro hänfödda till viss löneplan, skola, där ej annat följer av vad här nedan sägs, familjepensionsavdragen för år räknat för de särskilda lönegraderna utgöra följande belopp:

A. Ordinarie befattningar, som avses i civila avlöningsreglementet.

B. Ordinarie beställningar, som avses i militära avlöningsreglementet.

Löneplan	Lönegrad	Familjepensionsavdrag kronor	Lönegrad	Familjepensionsavdrag kronor	Lönegrad	Familjepensionsavdrag kronor
Ob	1	474	4	576	7	627
	2	504	5	606		
	3	465	6	618		
Cb	1	435	3	465	5	606
	2	504	4	504		

C. Beställningar å reservstat.

Lönegrad	Familjepensionsavdrag kronor	Lönegrad	Familjepensionsavdrag kronor	Lönegrad	Familjepensionsavdrag kronor
OaRs 2	192	OaRs 4	324	OaRs 6	435
„ 3	267	„ 5	366		
ObRs	504				
UORs 1	132	UORs 2	153		
CaRs 22	249	CaRs 26	327	CaRs 28	369

D. Beställningar, som avses i manskapsavlöningsreglementet.

E. Extra ordinarie befattningar.

Oavsett vilken lönegrad beställningen tillhör skall dock för överste å reservstat, till vilken omedelbart före överflyttningen till sådan stat utgått lön enligt löneplan Ob, tillämpas det familjepensionsavdrag, som vid tiden för överflyttningen varit för honom gällande, samt för underofficer å reservstat, som överflyttats till sådan stat från beställning såsom furir på aktiv stat, tillämpas ett familjepensionsavdrag för år av 69 kronor.

För tjänsteman — — — 411 kronor.

För extra — — — ordinarie tjänstemän.

3 mom. För nedan — — — 435 kronor,

för innehavare av befattning vid universitet eller vid karolinska mediko-kirurgiska institutet såsom prosektor, laborator, lärare i ortopedi, medicinsk radiologi, radioterapi eller röntgendiagnostik, observator, lärare i fysikalisk diagnostik vid Lunds universitet eller föreståndare för zoologiska institutio-nens i Lund entomologiska avdelning 327 kronor,

för sakkunnig — — — lönegraden A 26.

I fråga — — — särskilt familjepensionsavdrag.

4 mom. För tjänsteman — — — delbara tal.

7 §.

1 mom. Familjepension enligt bestämmelserna i detta kapitel tillkommer efterlevande till

a) ordinarie tjänstemän, som tillsätts medelst fullmakt eller konstitutio-rial; ävensom

b) icke-ordinarie befattningshavare med undantag av cheferna för bank- och fondinspektionen samt sparbanksinspektionen;

allt under förutsättning att befattningshavaren vid sin död kvarstod i tjänst eller åtnjöt eller ägde rätt att komma i åtnjutande av pension enligt allmän-na tjänstepensionsreglementet.

10 §.

1 mom. Familjepensionstalet bestämmes — — — respektive 25.

11 §.

1 mom. Såsom familjepensionsunderlag skall tillämpas det belopp, som enligt 2 eller 3 mom. gäller för den familjepensionsberättigande befattning tjänstemannen innehade vid dödsfallet eller från vilken han dessförinnan av-gått med rätt till pension enligt allmänna tjänstepensionsreglementet.

2 mom. För följande befattningar, som äro hänfödda till viss löneplan, sko-la, där ej ej annat följer av vad här nedan sägs, familjepensionsunderlagen för de särskilda lönegraderna utgöra följande belopp:

A. Ordinarie befattningar, som avses i civila avlöningsreglementet.

B. Ordinarie beställningar, som avses i militära avlöningsreglementet.

Löneplan	Lönegrad	Familje- pensionns- underlag kronor	Lönegrad	Familje- pensions- underlag kronor	Lönegrad	Familje- pensions- underlag kronor
Ob	1	3,156	2	3,264	4	3,492
Cb	1	3,086	2	3,264		

C. Beställningar å reservstat.

Lönegrad	Familjepensionsunderlag kronor	Lönegrad	Familjepensionsunderlag kronor	Lönegrad	Familjepensionsunderlag kronor
OaRs 2	1,752	OaRs 4	2,520	OaRs 6	3,036
„ 3	2,232	„ 5	2,724		
ObRs	3,264				
UORs 1	1,224	UORs 2	1,392		
CaRs 22	2,148	CaRs 26	2,532	CaRs 28	2,736

D. Beställningar, som avses i manskapsavlövningsreglementet.

E. Extra ordinarie befattningar.

Oavsett vilken lönegrad beställningen tillhör skall dock för överste å reservstat, till vilken omedelbart före överflyttningen till sådan stat utgått lön enligt löneplan Ob, tillämpas det familjepensionsunderlag, som vid tiden för överflyttningen varit för honom gällande, samt för underofficer å reservstat, som överflyttats till sådan stat från beställning såsom furir på aktiv stat, tillämpas ett familjepensionsunderlag av 792 kronor.

För tjänsteman — — — 2,928 kronor.

För extra — — — ordinarie tjänstemän.

3 mom. För nedan — — — 3,036 kronor, samt

för innehavare av befattning vid universitet eller vid karolinska mediko-kirurgiska institutet såsom prosektor, laborator, lärare i ortopedi, medicinsk radiologi, radioterapi eller röntgendiagnostik, observator, lärare i fysikalisk diagnostik vid Lunds universitet eller föreståndare för zoologiska institutens i Lund entomologiska avdelning 2,532 kronor.

I fråga — — — särskilt familjepensionsunderlag.

12 §.

Såsom *tjänstår* — — — av familjepension

a) tid, som — — — allmänna tjänstepensionsreglementet,

b) tid, som må tillgodoräknas såsom tjänstår enligt familjepensionsreglementet för prästerskapet, jämväl där sådant icke följer av stadgandet under a), samt

c) tid, som — — — åtnjöt förtidspension.

Därest det — — — tjänstepensionsreglementet avses.

15 §.

2 mom. Familjepensionsunderlagen för — — — följande belopp:

A. Ordinarie befattningar, som avses i civila avlöningsreglementet.

Löneplan	Lönegrad	Familjepensionsunderlag kronor	Lönegrad	Familjepensionsunderlag kronor	Lönegrad	Familjepensionsunderlag kronor
C	1	2,328	7	2,940	13	3,732
	2	2,388	8	3,036	14	3,780
	3	2,448	9	3,132	15	3,780
	4	2,640	10	3,264	16	4,020
	5	2,868	11	3,384	17	4,020
	6	2,868	12	3,660		
E	1	2,448	6	2,640	11	2,868
	2	2,544	7	2,640	12	2,868
	3	2,544	8	2,640	13	2,868
	4	2,544	9	2,640	14	2,868
	5	2,544	10	2,868		

B. Ordinarie beställningar, som avses i militära avlöningsreglementet.

Löneplan	Lönegrad	Familjepensionsunderlag kronor	Lönegrad	Familjepensionsunderlag kronor	Lönegrad	Familjepensionsunderlag kronor
Ob	3	3,132	6	3,732		
	5	3,660	7	3,780		
Cb	3	3,132	4	3,264	5	3,660

C. Övriga här avsedda befattningar:

chefen för bank- och fondinspektionen: 3,780 kronor,
 chefen för sparbanksinspektionen: 3,036 kronor.

19 §.

Såsom tillägg till eller undantag från vad under 2—4 avd. stadgas skola i fråga om vissa tjänstemän gälla de särskilda bestämmelser, som här nedan under 20—25 §§ meddelas.

20 §.

Fjärde huvudtiteln.**1 mom. Arméförvaltningen och armén.**

Där i enlighet med beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen innehavare av medelst fullmakt tillsatt beställning med denna förenar ordinarie, medelst förordnande för viss tid tillsatt beställning och därvid frånträder de löneförmåner, som äro förenade med fullmaktsbeställningen, skall familjepensionsavdrag verkställas allenast i förordnandebeställningen.

Där avliden beställningshavare vid frånfallet innehade familjepensionsrätt enligt detta reglemente såväl för fullmaktsbeställning som för förord-

nandebeställning, må, oavsett bestämmelsen i 3 § första stycket, allenast *en* familjepension eller *en* familjelivränta utgå. Familjepensionstalet för nämnda förmån skall motsvara det högsta av de för de särskilda beställningarna beräknade familjepensionstalen.

2 mom. Försvarets läroverk.

I fråga om rektorsbefattning skola de i 22 § meddelade bestämmelserna äga motsvarande tillämpning.

21 §.

Femte huvudtiteln.

4 mom. Länsstyrelserna.

För landshövding skall, utan hinder av vad i 10 § 1 mom. stadgas, familjepensionstalet motsvara familjepensionsunderlaget, där antalet tjänstår uppgår till minst 20. Är tjänstårens antal mindre, skall familjepensionstalet motsvara familjepensionsunderlaget minskat med $\frac{1}{80}$ för varje full fjärdedel av år, varmed antalet tjänstår understiger 20.

22 §.

Åttonde huvudtiteln.

De allmänna läroverken, statens skolköksseminarium och hushållsskola, folkskoleseminarierna, småskoleseminarierna, läroanstalterna för blinda, vårdanstalten för blinda med komplicerat lyte, dövstumskolorna samt de tekniska läroverken.

3. Beträffande avliden — — — äga tillämpning.

Där den, som innehåft med tjänstepensionsrätt förenad rektorsbefattning under minst 12 år i oavbruten följd, på sätt i 33 § 4 punkten andra stycket allmänna tjänstepensionsreglementet sägs kvarstår vid rektors tjänstepensionsrätt, skall han jämväl kvarstå vid rektors familjepensionsrätt. I sådant fall skall dels med avseende å familjepensionsavdrag fortfarande tillämpas vad som gäller för den frånträdde rektorstjänsten, dels ock med avseende å den familjepension eller familjelivränta, vartill rätt må föreligga efter tjänstemannens frånfälle, iakttagas, att familjepensionstalet icke må understiga det tal, vartill det skulle hava bestämts, om tjänstemannen intill dödsfallet eller avgången ur tjänst alltjämt innehåft den frånträdde rektorstjänsten.

24 §.

Tionde huvudtiteln.**2 mom. Navigationsskolorna.**

I fråga om rektorsbefattning skola de i 22 § meddelade bestämmelserna äga motsvarande tillämpning.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1943.

I anslutning till kungörelsens ikraftträdande skola gälla följande

Övergångsbestämmelser.

1. Beträffande den, som innehar eller innehaft beställning å någon av krigsmaktens reservstater och för vilken allmänna familjepensionsreglementet omedelbart före den 1 juli 1943 varit tillämpligt, skall reglementet, såframt han icke är underkastad allmänna tjänstepensionsreglementet, alltjämt tillämpas i sin omedelbart före nämnda dag gällande lydelse.

2. Beträffande innehavare av beställning såsom generalfältläkare skall i fråga om familjepensionsavdrag och familjepensionsunderlag gälla vad i allmänna familjepensionsreglementet i dess lydelse omedelbart före den 1 juli 1943 stadgats med avseende å beställning tillhörande lönegraden Cb 3 militära avlöningsreglementet.

3. Beträffande den, som innehade beställning å reservstat såsom generalmajor omedelbart innan allmänna tjänstepensionsreglementet blev för honom gällande, skola för nämnda beställning tillämpas ett familjepensionsavdrag av 576 kronor och ett familjepensionsunderlag av 3,492 kronor.

4. Vid allmänna familjepensionsreglementets tillämpning beträffande den, som innehaft beställning å reservstat utan att allmänna tjänstepensionsreglementet därvid ägt tillämpning, må tid för sådant tjänstinnehav tillgodoräknas såsom tjänstår, ändå att detta ej följer av förstnämnda reglementes bestämmelser.

Förslag

till

kungörelse om ändrad lydelse av 3 § 1 mom., 9 § 1 mom. samt 14 § 2 och 4 mom. folkskolans tjänstepensionsreglemente den 18 juli 1942 (nr 699).

Härigenom förordnas, att 3 § 1 mom., 9 § 1 mom. samt 14 § 2 och 4 mom. folkskolans tjänstepensionsreglemente den 18 juli 1942 skola hava ändrad lydelse på sätt nedan anges.

3 §.

1 mom. Fråga om — — — reglemente prövas

- a) i fall som avses i 6 § 3 mom. och 10 § 2 mom. av Kungl. Maj:t; samt
- b) i andra fall av statens pensionsanstalt.

Pension eller — — — statens pensionsanstalt.

9 §.

1 mom. Beslut om befattningshavares avsked eller entledigande må icke meddelas utan att frågan om befattningshavarens rätt att komma i åtnjutande av tjänstepension, där sådan fråga förekommer, dessförinnan avgjorts eller i samband med beslutet avgöres.

Underlåter befattningshavare — — — entlediga befattningshavaren.

14 §.

2 mom. Såsom tjänstår må jämväl, i den mån ej annat följer av stadgandet i 4 mom. andra stycket, tillgodoräknas dels tid, varunder befattningshavare varit underkastad andra tjänstepensionsbestämmelser än de i detta reglemente innefattade, i den omfattning sådan tid enligt berörda bestämmelser med därtill hörande övergångsstadganden fått tillgodoräknas, dels ock tid i övrigt, vilken befattningshavaren ägt räkna såsom tjänstår enligt de andra tjänstepensionsbestämmelser med övergångsstadganden, vilka han sålunda varit senast underkastad, dock endast i den mån sådan tid ej tillgodoräknats enligt föreskrifterna i 1 mom.

4 mom. Vid tjänstårsberäkning — — — av befattningarna.

Såsom inskränkning i vad i 2 mom. samt nästföregående stycke stadgats gäller, att av tid, varunder befattningshavaren innehaft beställning å någon av krigsmaktens reservstater, må tillgodoräknas allenast tid för i beställningen fullgjord tjänstgöring, såframt ej Kungl. Maj:t annat medgiver.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1943.

För den, som innehaft beställning å reservstat utan att därvid vara underkastad allmänna tjänstepensionsreglementet den 30 december 1941 (nr 1008), må tid för sådant tjänstnehav, ändå att sådant icke följer av bestämmelserna i detta reglemente, tillgodoräknas såsom tjänstår, dock med den inskränkning, som anges i 14 § 4 mom. andra stycket.

F ö r s l a g

till

kungörelse om ändrad lydelse av 12 § folkskolans familjepensionsreglemente den 18 juli 1942 (nr 700).

Häri genom förordnas, att 12 § folkskolans familjepensionsreglemente den 18 juli 1942 skall hava ändrad lydelse på sätt nedan anges.

12 §.

Såsom *tjänstår* räknas vid bestämmande av familjepension

- a) tid, som — — — folkskolans tjänstepensionsreglemente,
- b) tid, som må tillgodoräknas såsom tjänstår enligt familjepensionsreglementet för prästerskapet, jämväl där sådant icke följer av stadgandet under a), samt
- c) tid, som — — — pensionsålderns inträde.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1943.

Såvitt angår den, som innehaft beställning å någon av krigsmaktens reservstater och därvid åtnjutit avlöning antingen enligt föreskrifterna i förordningen den 23 juli 1936 (nr 474) angående arméns reservstater eller förordningen samma dag (nr 476) angående kustartilleriets reservstat eller ock enligt tidigare meddelade föreskrifter, må tid för sådant tjänstnehav tillgodoräknas såsom tjänstår, ändock att detta icke följer av vad i 12 § a) sägs.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:ts
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 14 maj
1943.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden WIGFORSS, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anför chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss.

I en till riksdagen avlåten, den 26 februari 1943 dagtecknad proposition, nr 169, ha förslag på min hemställdan förelagts riksdagen om vidtagande av vissa ändringar i allmänna tjänste- och familjepensionsreglementena. Nämn- da förslag avsågo ändringar i pensionsvillkoren för ordinarie tjänstemän, till- sätta medelst förordnande för viss tid, samt med dem i pensionsavseende lik- ställda befattningshavare.

Jag anhåller nu att få anmäla förslag till ytterligare ändringar i allmänna tjänste- och familjepensionsreglementena samt till ändringar i vissa andra pensionsförfattningar, nämligen 1907 års lag angående civila tjänstinneha- vares rätt till pension samt folkskolans tjänste- och familjepensionsreglemen- ten. Dessa förslag äro i första hand betingade av den pensionsreglering för personal tillhörande krigsmaktens reservstater, varom förslag förelagts riks- dagen i propositionen nr 143 angående krigsmaktens reservpersonal, samt av vissa organisations- och löneruleringsåtgärder inom den civila och militära förvaltningen. Vidare har det befunnits lämpligt att samtidigt med de så- lunda avsedda, jämförelsevis omfattande förändringarna i pensionsreglemen- ten företaga vissa jämkningar av mera underordnad betydelse, vilka under reglementenas tillämpningstid visat sig vara påkallade.

Jag anhåller vidare att få anmäla vissa förslag rörande pensionsfrågor, vilka icke äro av beskaffenhet att höra föranleda ändringar i pensionsregle- mentena men för vilkas genomförande påkallas riksdagens medverkan. Den mest omfattande av dessa frågor sammanhänger med det förstatligande av den allmänna väghållningen på landet, varom principbeslut fattades vid fjolårets riksdag och närmare utformade förslag förelagts innevarande års riksdag genom propositionerna nr 223 och 224.

1. Pensionsprövande myndighet vid tvångspensionering.

Enligt 5 § 1 mom. allmänna tjänstepensionsreglementet prövas frågor om rätt att komma i åtnjutande av förtidspension eller förordnandepension av Kungl. Maj:t. Frågor om rätt att komma i åtnjutande av pension i andra fall prövas av den myndighet, som har att fastställa pensionsförmånens belopp. Sistnämnda förfaringssätt är bland annat tillämpligt i sådana i 8 § 4 mom. tjänstepensionsreglementet avsedda fall, där Kungl. Maj:t förklarar tjänsteman skyldig att avgå och entledigar honom (s. k. tvångspensionering). Enligt 11 § 1 och 2 mom. får entledigande ej ske utan att frågan om rätt till pension dessförinnan avgjorts eller i samband med entledigandet avgöres.

Bestämmelser motsvarande dem, som innefattas i nu nämnda författningsrum, finnas i 3 § 1 mom., 6 § 3 mom. och 9 § 1 mom. folkskolans tjänstepensionsreglemente. Enligt sistnämnda författningsrum må entledigande ej ske utan att frågan om rätt till pension dessförinnan avgjorts.

I den till innevarande års riksdag avlåtna propositionen nr 167 med förslag till tjänste- och familjepensionsreglementen för de högre kommunala skolorna har (sid. 39) föreslagits, att fråga om rätt till pension i samband med tvångsentledigande skall prövas av Kungl. Maj:t, då fråga är om befattningshavare, som avses i nämnda tjänstepensionsreglemente. Beträffande skälen härför torde få hänvisas till propositionen. I anslutning till vad sålunda föreskrivits torde 5 § 1 mom. allmänna tjänstepensionsreglementet och 3 § 1 mom. folkskolans tjänstepensionsreglemente böra jämkas på sådant sätt, att frågan om rätt att komma i åtnjutande av pension avgöres av Kungl. Maj:t i de i 8 § 4 mom. förstnämnda reglemente och 6 § 3 mom. sistnämnda reglemente avsedda fallen. I samband härmed bör en jämkning vidtagas i avfattningen av 9 § 1 mom. folkskolans tjänstepensionsreglemente.

2. Rätt till förordnandepension samt tjänste- och familjelivränta.

Enligt 24 § 1 mom. allmänna tjänstepensionsreglementet förutsättes för rätt att komma i åtnjutande av förordnandepension, att vederbörande tjänsteman avgår ur statens tjänst. Enahanda förutsättning gäller enligt 26 § 1 mom. samma reglemente för rätt till tjänstelivränta och enligt 1 § 1 mom. allmänna familjepensionsreglementet för rätt till familjelivränta. Rätt till pension respektive livränta är självfallet avsedd att föreligga jämväl om vederbörande tjänsteman efter avgång från den pensionsberättigande befattningen skulle komma att kvarstå i statens tjänst såsom innehavare av befattning, vilken icke är förenad med tjänstepensionsrätt. Det har funnits önskvärt, att ett förtydligande tillägg härom införes i nämnda författningsrum i tjänstepensionsreglementet. I anslutning härtill bör vidtagas viss komplettering av stadgandet i 1 § 2 mom. d) familjepensionsreglementet. Förslag till ändring i annat hänseende av bland annat 24 § 1 mom. tjänstepensionsreglementet har framlagts i propositionen nr 169 till innevarande års riksdag.

3. Vissa av ändringar i militära löneplaner föranledda ändringar i allmänna tjänste- och familjepensionsreglementena.

Enligt allmänna tjänste- och familjepensionsreglementena gälla delvis skilda bestämmelser för å ena sidan ordinarie tjänster tillsatta medelst fullmakt (konstitutorial) och å andra sidan ordinarie tjänster tillsatta medelst förordnande för viss tid. Det för fullmaktstjänsterna gällande pensionsåldersbegreppet har ingen tillämplighet beträffande förordnandetjänsterna. För rätt att komma i åtnjutande av tjänstepension gälla andra förutsättningar för förordnande- än för fullmaktstjänster. Delvis i anslutning härtill ha för förordnandetjänster fastställts tjänstepensionsunderlag, som stå i annan relation till lönen än som gäller för fullmaktstjänst i motsvarande löneläge. Då tjänstepensionsavdragen, familjepensionsunderlagen och familjepensionsavdragen korrespondera mot tjänstepensionsunderlagen, föreligga även i dessa hänseenden olikheter mellan fullmakts- och förordnandetjänster.

Inom militära avlöningsreglementets tillämpningsområde förekomma för närvarande förordnandetjänster i lönegraderna Ob 5 och 4 samt Cb 2. För dessa lönegrader ha på grund därav upptagits pensionsunderlag i de kapitel av pensionsreglementena, som innehålla bestämmelser för tjänstemän, tillsatta medelst förordnande. Pensionsunderlagen och pensionsavdragen överensstämma med motsvarande belopp för lönegraderna C 14, 13 och 9 civila avlöningsreglementet, vilka upptaga samma lönebelopp som förstnämnda lönegrader eller respektive 24,000, 22,000 och 17,000 kronor.

I nämnda lönegrader inom löneplanerna Ob och Cb förekomma å andra sidan icke några fullmaktstjänster. På grund härav har i pensionsreglementena icke angivits vare sig pensionsålder eller något för tjänstemän i allmänhet gällande pensionsunderlag för lönegraderna Ob 5 och 4 samt Cb 2. Detta har däremot skett i fråga om övriga lönegrader inom löneplanerna Ob och Cb. Pensionsåldern utgör 60 år för lönegraderna Ob 1 och 2 samt 65 år för lönegraderna Ob 3 och Cb 1 och 3. I lönehänseende motsvaras lönegraden Cb 1 av lönegraden B 1 civila avlöningsreglementet (14,000 kronor), lönegraden Ob 2 av lönegraden B 2 nämnda reglemente (16,000 kronor) samt lönegraderna Ob 3 och Cb 3 av lönegraden B 3 i det civila reglementet (18,000 kronor); samma motsvarighet råder i fråga om pensionsunderlag och pensionsavdrag. För lönegraden Ob 1 med ett lönebelopp av 15,000 kronor ha med utgångspunkt från vad som gäller för lönegraderna B 1 och B 2 beräknats pensionsunderlag och pensionsavdrag i relation till löneställningen.

I en förut denna dag beslutad proposition ha föreslagits ändringar i militära avlöningsreglementet innebärande ändrad konstruktion av löneplanerna Ob och Cb. Under det att dessa löneplaner för närvarande upptaga 5 respektive 3 lönegrader, skola de efter ändringarna innehålla 7 respektive 5 lönegrader. I båda löneplanerna skola utöver de nuvarande lönegraderna upptagas lönegrader med 20,000 kronors lön, avsedda för förordnandetjänster.

Vidare skall löneplanen Ob utökas med en lönegrad med 17,000 kronors lön, likaledes avsedd för förordnandetjänst, och löneplanen Cb med en lönegrad med 16,000 kronors lön avsedd för fullmaktstjänst. Efter de nya lönegradernas införande med därav föranledd omnumrering av de nuvarande lönegraderna erhålla löneplanerna följande konstruktion. Löneplanen Ob skall innehålla lönegrader med ordningsnumren 1—7 och lönebeloppen 15,000, 16,000, 17,000, 18,000, 20,000, 22,000 och 24,000 kronor. Lönegraderna 1, 2 och 4 skola användas för fullmaktstjänster, lönegraderna 3 och 5—7 för förordnandetjänster. Löneplanen Cb skall innehålla lönegrader med ordningsnumren 1—5 samt lönebeloppen 14,000, 16,000, 17,000, 18,000 och 20,000 kronor. Av dessa skola lönegraderna 1 och 2 användas för fullmaktstjänster samt 3—5 för förordnandetjänster.

Vid genomförande av nämnda förslag påkallas vissa ändringar i allmänna tjänste- och familjepensionsreglementena. Pensionsåldern bör angivas till 60 år för lönegraderna Ob 1 och 2 samt 65 år för lönegraderna Ob 4 samt Cb 1 och 2. De pensionsunderlag och pensionsavdrag, som för närvarande angivas för fullmaktslönegraden Ob 3, böra i stället hänföra sig till lönegraden Ob 4. Motsvarande belopp för fullmaktslönegraden Cb 3 böra utgå, och å andra sidan böra pensionsunderlag och pensionsavdrag fastställas för den nya fullmaktslönegraden Cb 2. Sistnämnda lönegrad överensstämmer i lönehänseende med lönegraden Ob 2 militära avlöningsreglementet och lönegraden B 2 civila avlöningsreglementet, varför även dessa lönegraders pensionsunderlag och pensionsavdrag böra gälla för densamma. Vad härefter angår de för förordnandetjänster avsedda lönegraderna, böra de belopp, som för närvarande angivas för lönegraderna Ob 5 och 4 samt Cb 2, i stället hänföras till lönegraderna Ob 7 och 6 samt Cb 3. För de nya lönegraderna Ob 5 och Cb 5 med 20,000 kronors lön böra med hänsyn till överensstämmelsen i fråga om lönebelopp och användning fastställas samma pensionsunderlag och pensionsavdrag som för lönegraden C 12 civila avlöningsreglementet. På motsvarande sätt böra för den nya lönegraden Ob 3 fastställas samma belopp, som gälla för den nuvarande lönegraden Cb 2, vilken enligt vad som angivits framdeles skall benämnas Cb 3. Vad slutligen angår den nya lönegraden Cb 4, upptager denna samma lönebelopp, 18,000 kronor, som den nuvarande lönegraden Cb 3 men är i motsats till denna avsedd för förordnandetjänster. Då ifrågavarande nya lönegrad såväl i fråga om lönebelopp som användningssätt överensstämmer med den civila lönegraden C 10, böra för densamma fastställas samma pensionsunderlag och pensionsavdrag som för nämnda lönegrad.

I anslutning till den avsedda utökningen av antalet för militära och civilmilitära förordnandetjänster avsedda lönegrader böra lämpligen de tabeller över pensionsunderlagen, som finnas intagna i 24 § 4 mom. allmänna tjänstepensionsreglementet och 15 § 2 mom. allmänna familjepensionsreglementet, erhålla samma uppställning som för fullmaktstjänsterna kommit till användning i 16 § 2 mom. tjänstepensionsreglementet och 11 § 2 mom. familjepensionsreglementet.

De förordade ändringarna i militära avlöningsreglementets löneplaner ha avsetts skola träda i kraft den 1 juli 1943. I överensstämmelse härmed ha de nya lönegradsbeteckningarna kommit till användning i de personalförteckningar, som genom propositionen nr 235 framlagts för riksdagens godkännande. Jämväl de föreslagna ändringarna i pensionsreglementena böra träda i kraft den 1 juli 1943. I propositionen nr 235 har emellertid förutsatts, att intill dess försvarets sjukvårdsförvaltning organiserats, vilket icke beräknats kunna ske från och med början av budgetåret 1943/44, den medelst fullmakt tillsatta, hittills i nuvarande lönegraden Cb 3 uppförda beställningen såsom generalfältläkare skall vara placerad i nya lönegraden Cb 4 för att sedermera, i och med tillsättandet av beställningen såsom generalläkare och chef för sjukvårdsförvaltningen, utgå ur personalförteckningen. Med hänsyn härtill böra i anslutning till ändringarna i pensionsreglementena meddelas övergångsbestämmelser av innebörd, att för beställningen såsom generalfältläkare skall i fråga om pensionsålder, tjänste- och familjepensionsavdrag samt tjänste- och familjepensionsunderlag gälla vad i reglementena i deras lydelse omedelbart före den 1 juli 1943 stadgats med avseende å beställning tillhörande lönegraden Cb 3 militära avlöningsreglementet.

4. Vissa frågor rörande tjänstårsberäkning.

I 17 § och 31 § 2 punkten allmänna tjänstepensionsreglementet äro vissa bestämmelser meddelade i fråga om beräkning av tjänstår. För bestämmelsernas innehåll torde få lämnas följande redogörelse.

Enligt 17 § 1 mom. må såsom tjänstår tillgodoräknas tid före pensionsålderns inträde, under vilken tjänsteman varit underkastad reglementet. Vid tjänstårsberäkningen skall dock avdrag göras för tid, under vilken ledighet av visst slag åtnjutits.

Enligt 17 § 2 mom. må såsom tjänstår jämväl tillgodoräknas tid, varunder tjänsteman varit underkastad andra tjänstepensionsbestämmelser, i den omfattning sådan tid fått tillgodoräknas enligt berörda bestämmelser med därtill hörande övergångsstadganden, ävensom tid i övrigt, vilken tjänstemannen ägt räkna såsom tjänstår enligt de i reglementet ej innefattade tjänstepensionsbestämmelser med övergångsstadganden, vilka han senast varit underkastad, allt i den mån tiden ej tillgodoräknats enligt föreskrifterna i 1 mom. Reservstatstid må likväl tillgodoräknas endast i den mån i reglementet meddelade särskilda bestämmelser därtill föranleda. Sådana bestämmelser finnas meddelade i 31 § 2 punkten b) med avseende å beställningshavare, som avses i militära avlöningsreglementet eller manskapsavlöningsreglementet och som från reservstat övergått till beställning på aktiv stat; sådan beställningshavare må såsom tjänstår tillgodoräknas den tid, varunder han fullgjort tjänstgöring i reservstatsbeställningen, ävensom av tid i övrigt, varunder beställningshavaren tillhört reservstaten, den del Kungl. Maj:t bestämmer.

17 § 3 mom. allmänna tjänstepensionsreglementet innehåller, att på prövning i den ordning Kungl. Maj:t föreskriver beror, om och i vad mån såsom tjänstår må tillgodoräknas tid varunder tjänsteman, i andra fall än i 1 och 2 mom. avses, fullgjort arbete eller uppdrag i eller utom statens tjänst. Delvis såsom undantag från denna bestämmelse om prövning i varje särskilt fall

finnas vissa tillgodoräkningsbestämmelser för beställningshavare vid försvarsväsendet meddelade i 31 § 2 punkten.

Bestämmelserna i 17 § 4 mom. avse att reglera tjänstårsberäkningen i sådant fall, där en tjänsteman samtidigt innehaft mer än en med tjänstepensionsrätt förenad befattning. I princip få de parallella tjänståren sammanräknas, dock med viss maximering.

I ett följande sammanhang framläggas förslag om inordnande under allmänna tjänstepensionsreglementet av personal tillhörande krigsmaktens reservstater. I anslutning till de uttalanden, som göras i nämnda sammanhang, böra vissa ändringar vidtagas i tjänstepensionsreglementets regler om tjänstårsberäkningen, åsyftande att dessa skola erhålla i huvudsak följande innebörd. Å ena sidan skall den, som avgår med rätt till pension eller livränta från reservstatsbeställning, äga tillgodoräkna reservstatstiden såsom tjänstår i full utsträckning, vare sig han därunder varit underkastad allmänna tjänstepensionsreglementet eller andra tjänstepensionsbestämmelser. Å andra sidan skall den, som avgår med rätt till pension eller livränta från befattning av annat slag än reservstatsbeställning men tidigare innehaft sådan beställning, äga av reservstatstiden tillgodoräkna dels tjänstgöringstid, dels ock så stor del i övrigt, som Kungl. Maj:t bestämmer. Den nuvarande undantagsföreskriften i 17 § 2 mom. och den specialbestämmelse, som finnes i 31 § 2 punkten b), böra således utgå och ersättas med ett stadgande, som hänför sig till både 1 och 2 mom. av 17 § och jämväl till den i 4 mom. för närvarande meddelade föreskriften. Detta stadgande bör lämpligen införas i 17 § 4 mom.

I detta sammanhang bör jämväl en jämkning vidtagas i lydelsen av 17 § 3 mom. Av detta moments nuvarande avfattning framgår ej fullt klart, huruvida Kungl. Maj:t äger medgiva tillgodoräkning av sådan tid, varunder tjänsteman innehaft med tjänstepensionsrätt enligt allmänna tjänstepensionsreglementet eller andra tjänstepensionsbestämmelser förenad befattning men som ej må tillgodoräknas på grund av bestämmelser i 1 och 2 mom. I regel bör väl tillgodoräkning såsom tjänstår för statlig pensionsförmån ej få ske av tid, varunder befattningshavare åtnjutit sådan ledighet, som avses i pensionsreglementenas bestämmelser om avdrag vid tjänstårsberäkningen. Inom vissa grenar av den offentliga förvaltningen förekommer emellertid en uppdelning mellan stat och kommun, varvid ej sällan innehavare av till den statliga förvaltningen hörande, pensionsberättigande tjänst av statsmyndighet förordnas att uppehålla befattning inom kommunens förvaltningsområde. Exempel härå föreligger, där hovrätt förordnar innehavare av pensionsberättigande befattning vid det statliga domstolsväsendet att tjänstgöra såsom borgmästare eller rådman i stad med egen jurisdiktion eller där justitiekanslern förordnar innehavare av pensionsberättigande befattning inom det statliga åklagarväsendet att uppehålla stadsfiskalsbefattning. För dessa och liknande fall synes önskvärt, att möjlighet hålles öppen att — på samma sätt som där förordnandet å den icke statliga befattningen föregått tillträdande av pensionsberättigande statstjänst — efter prövning av föreliggande omständigheter medgiva tillgodoräkning. I anslutning härtill torde 17 § 3 mom. allmänna tjänstepensions-

reglementet lämpligen böra erhålla en på sådant sätt jämkad avfattning, att på prövning i den ordning Kungl. Maj:t föreskriver beror, om och i vad mån tid, varunder tjänsteman fullgjort arbete eller uppdrag i eller utom statens tjänst, må tillgodoräknas såsom tjänstår, där sådan tillgodoräkning ej är medgiven enligt särskilt stadgande.

5. Pensionsreglering för häradshövdingar.

Allmänna tjänste- och familjepensionsreglementena ha hittills icke ägt tillämpning å häradshövdingarna. För dessa gäller i tjänstepensionshänseende lagen den 11 oktober 1907 (nr 85) angående civila tjänst innehavares rätt till pension. I familjepensionshänseende voro häradshövdingarna intill statens övertagande den 1 juli 1937 av civilstatens änke- och pupillkassa delaktiga i denna kassa, och för de häradshövdingar, som ägt sådan delaktighet, gälla numera bestämmelserna i kungörelsen den 4 juni 1937, nr 356. För andra häradshövdingar regleras familjepensionsförhållandena genom kungörelsen den 4 juni 1937, nr 357. Samtliga häradshövdingar äro vidare jämte landssekreterare och landskamrerare skyldiga att tillhöra en för dem gemensam enskild pensionsförening för understöd åt deras änkor och oförsörjda barn.

Vid 1942 års riksdag (prop. nr 252; r. skr. nr 488) ha godkänts vissa huvudgrunder för en omorganisation från och med den 1 juli 1943 av domsagoförvaltningen m. m., bland annat innebärande en omreglering av häradshövdingarnas avlöningsförhållanden. Enligt förslag i den till innevarande års riksdag avlätna propositionen nr 198 angående vissa anslag till bland annat häradsrätterna samt i den tidigare denna dag beslutade propositionen med förslag till vissa ändringar i civila avlöningsreglementet m. m. skall civila avlöningsreglementet från och med den 1 juli 1943 äga tillämpning å häradshövdingarna, vilka därvid skola tillhöra lönegraden B 2. Därmed bliva häradshövdingarna underkastade allmänna tjänste- och familjepensionsreglementena. Vid familjepensionsreglementets tillämpning beträffande nuvarande häradshövdingar komma emellertid vissa från reglementet avvikande föreskrifter att tillämpas jämlikt 2 punkten av de vid reglementet fogade övergångsbestämmelserna; dessa föreskrifter finnas i 5 och 6 §§ kungörelsen den 30 juni 1942 (nr 692) med vissa särskilda övergångsbestämmelser till allmänna tjänste- och familjepensionsreglementena. I och med inordnandet under allmänna familjepensionsreglementet skall häradshövdingarnas skyldighet att tillhöra enskild pensionsinrättning bortfalla.

Vid allmänna tjänstepensionsreglementets tillämpning å häradshövdingarna skall enligt vad i propositionen nr 252/1942 förordats gälla en särskild övergångsanordning i fråga om åldersgränsen för häradshövdingens avgångsskyldighet. Enligt civila pensionslagens nuvarande lydelse är häradshövding på samma sätt som enligt allmänna tjänstepensionsreglementet i regel avgångsskyldig först vid 67 års ålder men pensionsberättligad vid avgång, som

sker då han fyllt 65 år. I denna lydelse, som civila pensionslagen erhållit genom lag den 30 juni 1934, är den emellertid endast tillämplig å häradshövding, som utnämnts eller erhållit transport efter den 30 juni 1935 eller ock anmält, att den nya lydelsen må tillämpas på honom. Annan häradshövding är avgångsskyldig först vid fyllda 70 år och pensionsberättigad vid avgång som sker då han fyllt 67 år. Med biträdande av ett av 1937 års domsagoutredning framställt förslag förordades i 1942 års proposition, att häradshövdingar tillhörande sistnämnda kategori skulle, om de överginge på den nya lönestaten och därmed bleve underkastade allmänna tjänstepensionsreglementet, under en övergångstid av 6 år få bibehållas vid en högre åldersgräns för avgångsskyldigheten än som följde av reglementets bestämmelser. Sålunda skulle åldersgränsen bibehållas vid 70 år under de två åren närmast efter den nya lönestatens ikraftträdande samt därefter utgöra 69 år under två år och 68 år under de därpå följande två åren. Sänkningen av åldersgränsen till 67 år avsågs skola bliva fullt genomförd den 1 juli 1949. Mot vad sålunda anfördes framställde riksdagen icke någon erinran.

Enligt allmänna tjänstepensionsreglementet är domare avgångsskyldig med rätt till ålderspension innan han uppnått 67 års ålder, om han under tillhoppa sex månader efter pensionsålderns inträde åtnjutit tjänstledighet av annan anledning än för fullgörande av offentligt uppdrag. Även 1907 års civila pensionslag innehåller såväl i den före den 1 juli 1935 som den därefter gällande lydelsen vissa liknande undantagsföreskrifter, vilka emellertid äro av delvis annan innebörd. Att på grund härav meddela någon övergångsbestämmelse till allmänna tjänstepensionsreglementet i anslutning till dettas ikraftträdande för häradshövdingarna har likväl icke ifrågasatts.

Den av 1942 års riksdag i princip beslutade övergångsanordningen i fråga om åldersgränsen för häradshövdingens avgångsskyldighet bör lämpligen komma till uttryck genom en särskild föreskrift i den författning om ändringar i allmänna tjänstepensionsreglementet, som betingas av de av mig i annat sammanhang förordade förslag, vilka beröra reglementet. Denna föreskrift synes med en av tekniska skäl vidtagen jämkning böra erhålla den utformningen, att häradshövding, för vilken pensionslagen omedelbart före den 1 juli 1943 gällt i sin lydelse före den 1 juli 1935, äger kvarstå i tjänst intill fyllda 70 år, om han den 1 juli 1943 eller dessförinnan fyllt 67 år, intill fyllda 69 år, om han vid sistnämnda tidpunkt fyllt 64 men ej 67 år, och intill fyllda 68 år, om han vid samma tidpunkt fyllt 61 men ej 64 år, dock att härigenom icke göres ändring i den jämlikt allmänna tjänstepensionsreglementet gällande avgångsskyldigheten för den, som under tillhoppa sex månader efter pensionsålderns inträde åtnjutit tjänstledighet av annan anledning än för fullgörande av offentligt uppdrag. Med denna utformning blir sänkningen av åldersgränsen till 67 år genomförd den 1 juli 1950.

Å häradshövding, som blir underkastad civila avlöningsreglementet och därmed även allmänna tjänstepensionsreglementet, skall givetvis 1907 års civila pensionslag icke äga tillämpning. Ändring bör i anledning härav vid-

tagas i 2 § civila pensionslagen. Med användande av den genom allmänna tjänstepensionsreglementet införda beteckningen »av Kungl. Maj:t och riksdagen antagna tjänstepensionsbestämmelser» bör lagrummet lämpligen er-hålla den innebörden, att från lagens tillämpning undantages — förutom statsrådsämbete samt befattning, som är uteslutande prästerlig — befattning, som avses i allmänna tjänstepensionsreglementet eller andra efter lagens ikraftträdande av Kungl. Maj:t och riksdagen antagna tjänstepensionsbestäm-melser.

6. Pensionsreglering för personal tillhörande krigsmaktens reservstater.

Allmänna tjänstepensionsreglementet är för närvarande icke tillämpligt beträffande beställningshavare å reservstat vid försvarsväsendet. Tjänstepen-sionsbestämmelserna för dessa beställningshavare finnas intagna i de för-fattningar, som reglera reservstaternas organisation, beställningshavarnas avlöning m. m. Dessa författningar äro förordningarna den 23 juli 1936 (nr 474 och 476) angående arméns reservstater och angående kustartilleriets re-servstat. Ifrågavarande tjänstepensionsbestämmelser innebära i sina huvud-drag följande.

Avgångsskyldighet föreligger *dels* då beställningshavare uppnått den för hans beställning stadgade pensionsåldern, *dels* då han träffats av olycksfall eller skada i tjänsten och det behörigen styrkes, att han på grund därav är för framtiden oförmögen att på tillfredsställande sätt sköta sin tjänst, *dels ock* då han eljest till följd av behörigen styrkt sjukdom, van-förhet eller lyte eller till följd av nedsatt arbetsförmåga befinnes för fram-tiden oförmögen till tjänstgöring. Pensionsåldern utgör 60 år för general-major, överste, fältläkare och regementsläkare, 55 år för major, till arméns reservstater hörande kompaniofficer vid fälttygkåren, fortifikationskåren eller intendenturkåren och till kustartilleriets reservstat hörande underoffi-cer samt 50 år för övriga beställningshavare.

Rätt till pension föreligger för avgångsskyldig beställningshavare. Dessutom är beställningshavare, som frivilligt avgår ur tjänst före pensions-ålderns inträde men uppnått den för rätt till pension inom lägre beställning stadgade pensionsåldern, berättigad till pension med det belopp, som skot-lat tillkomma honom, om han vid övergången till reservstat inträtt i den lägre beställningen. I fråga om proceduren vid pensionens be-viljande gäller, att arméförvaltningens civila departement respektive ma-rinförvaltningen skall avgiva yttrande i fråga om avskedssökande beställ-ningshavares rätt till pension, innan avsked beviljas, och även utfärda pen-sionsbrev, men att själva pensionsbeslutet fattas av den avskedsbeviljande myndigheten.

Pensionens storlek är bortsett från vad nyss nämnts oberoende av avgångsanledningen, och någon tjänstårsberäkning förekommer ej. Pensions-beloppen äro differentierade på liknande sätt som reservstatslönerna, så att för generalmajor, överste och major gälla enhetliga belopp, medan för övriga beställningshavare förekommer differentiering efter olika löneklasser.

Den, som av annan anledning än invaliditet eller sjukdom avgått med pension från reservstatsbeställning, har skyldighet att inträda i vederbörlig reserv samt att kvarstå i reserven under samma tid och

med samma skyldigheter som gälla för motsvarande personal på aktiv stat. Rätten till pension förverkas, om pensionstagaren under reservtiden upphör att vara svensk medborgare eller ingår i främmande makts krigstjänst.

Beställningshavare å reservstat har att å lönen vidkännas pensionsavgiften, utgörande för år räknat tre procent av pensionsbeloppet.

Å reservstatspensionerna utgå dyrtidstillägg och för närvarande även krisstillägg.

I familjepensionshänseende är reservstatspersonalen liksom personalen på aktiv stat underkastad allmänna familjepensionsreglementet. Härvid tillämpas i princip samma familjepensionsunderlag, som gäller för den beställning på aktiv stat, vilken motsvarar vederbörande reservstatsbeställning, dock att lägre underlag ej tillämpas än som gällt för vederbörande beställningshavare omedelbart före hans överflyttning till reservstat. För den, som å aktiv stat omedelbart före övergången till reservstat innehaft furirsbeställning — vilken beställning ej är förenad med familjepensionsrätt — tillämpas dock särskilt, lägre underlag.

I en den 5 mars 1943 dagtecknad proposition, nr 143, har framlagts förslag till ändringar i åtskilliga hänseenden beträffande reservstatspersonalens avlöningsvillkor m. m. I propositionen ha även föreslagits nya tjänstepensionsbelopp för reservstatspersonalen. Frågan om en revision i övrigt av gällande pensionsbestämmelser för denna personalgrupp har däremot avsetts skola upptagas till behandling i annat sammanhang. Reservstatspersonalens tjänstepensionsbestämmelser ha nämligen förutsatts skola utbrytas ur den författning, varigenom reservstaternas organisation och personalens avlöningsförhållanden m. m. regleras, och i stället inordnas i allmänna tjänstepensionsreglementet.

Jag anhåller nu att få anmäla frågan om de ändringar, som böra vidtagas i allmänna tjänste- och familjepensionsreglementena med hänsyn till reservstatspersonalens inordnande under förstnämnda reglemente.

Tjänstepensionsreglementet. De nu gällande bestämmelserna om reservstatspensioner förete betydande avvikelser från stadgandena i allmänna tjänstepensionsreglementet. I viss utsträckning bero dessa avvikelser på reservstatspersonalens säregna antälnings- och avlöningsförhållanden. I den mån detta är fallet böra även efter reservstatspersonalens inordnande under allmänna tjänstepensionsreglementet gälla specialbestämmelser för denna personal. För vissa av de nu föreliggande olikheterna i pensionshänseende mellan reservstatspersonal och andra statstjänstemän saknas emellertid bärande reella skäl. Den omständigheten, att pensionsbestämmelserna för reservstatspersonalen meddelats fristående från de pensionsförfattningar, som utgjort deras förebild, har föranlett, att dessa bestämmelser erhållit en jämförelsevis summarisk utformning. Vidare innefattar allmänna tjänstepensionsreglementet en modernisering av pensionslagstiftningen, som hittills icke erhållit motsvarighet i reservstatsförordningarna. De avvikelser från allmänna tjänstepensionsreglementets stadganden, som ha sin grund i dylika förhållanden, böra självfallet icke bibehållas.

Reservstatspersonalens inordnande under allmänna tjänstepensionsreglementet påkallar ej annan ändring i de allmänna bestämmelser, vilka ingå såsom en första avdelning av reglementet, än att där bör angivas, att reglementet äger tillämpning å ordinarie beställningshavare tillhörande krigsmaktens reservstater.

Då ändring sålunda icke vidtages i reglementets bestämmelser om pensionsprövande myndigheter, komma de uppgifter i fråga om reservstatspersonalens pensionering, som hittills åvilat arméförvaltningens civila departement och marinförvaltningen, att överflyttas till statskontoret. Detta har också förutsetts i den till innevarande års riksdag avlåtna propositionen nr 180 angående organisationen av försvarsväsendets centrala förvaltning (sid. 275).

Under allmänna tjänstepensionsreglementets andra avdelning, vilken upptager bestämmelser om tjänstepensionsavdrag, böra angivas till årsbeloppet fastställda pensionsavdrag för reservstatspersonalen. Under det att pensionsavdragen enligt gällande reservstatsbestämmelser i alla pensionslägen utgöra 3 procent av pensionsunderlagen, har i det sakkunnigförslag, som ligger till grund för propositionen nr 143 till innevarande års riksdag, förordats, att vid beräkningen av nya pensionsavdrag för reservstatspersonalen samma principer skola tillämpas som kommit till användning beträffande ordinarie beställningar, vilka avses i militära avlöningsreglementet. Detta förslag anser jag mig kunna biträda, ehuru de i propositionen föreslagna reservstatslönerna äro något lägre än de av nämnda sakkunniga föreslagna. Reservstatspersonalens tjänstepensionsavdrag böra sålunda beräknas med utgångspunkt från den relation mellan pensionsavdrag och pensionsunderlag, som gäller för annan under allmänna tjänstepensionsreglementet inordnad personal. För betydande av innebörden härav må nämnas, att avdragsbeloppen komma att utgöra 3.0 och 3.4 procent av pensionsunderlaget för underofficerare tillhörande löneklasserna 1 och 7 samt 3.2 och 5.6 procent av pensionsunderlaget för officerare tillhörande löneklasserna 4 och 15.

Beträffande frågan, på vad sätt olika löneställningar för reservstatspersonalen böra betecknas, förutsätter jag, att lönegrads- och löneklassbeteckningar genomgående komma till användning i den blivande nya reservstatsförordningen. För de beställningshavare, som enligt hittillsvarande terminologi hänförts till lönegrader och löneklasser med någon av beteckningarna Oa, UO och Ca, åtföljd av nummer, bör annan ändring härvid ej vidtagas, än att beteckningen Rs fogas till litterabeteckningarna för undvikande av sammanblandning med militära avlöningsreglementets motsvarande beteckningar. För överstebeställning bör löneställningen betecknas med lönegrad OaRs 6, löneklass 15, och för generalmajorsbeställning med lönegrad och löneklass ObRs utan nummerbeteckning.

De i allmänna tjänstepensionsreglementets tredje avdelning innefattade bestämmelserna om ordinarie tjänstemans skyldighet att avgå m. m. böra erhålla tillämpning även beträffande beställningshavare å reservstat. Vad nu sagts bör gälla även i fråga om de i 8 § 4 mom. reglementet meddelade bestämmelserna om s. k. tvångspensionering. I fråga om de pensionsäld-

rar, som för framtiden böra gälla för beställningshavare å reservstat, har i det sakkunnigförslag, som ligger till grund för propositionen nr 143, anförts, att beställningshavare å reservstat böra vara underkastade enahanda bestämmelser, som gälla för innehavare av motsvarande beställningar på aktiv stat, därvid pensionsåldern för generalmajor på reservstat liksom för närvarande bör anknytas till en levnadsålder av 60 år. Jag anser mig böra biträda nämnda förslag. I enlighet härmed bör pensionsåldern i reglementet angivas till 50 år för lönegraderna UORs 1 och 2 (sergeant och fanjunkare) samt OaRs 2 och 3 (löjtnant och kapten), 55 år för lönegraderna OaRs 4 och 5 (major och överstelöjtnant), 60 år för lönegraderna OaRs 6 (överste) och ObRs (generalmajor) samt 63 år för lönegraderna CaRs 22, 26 och 28 (läkar- och veterinärpersonal). Vidare bör i reglementet utsägas, att för vissa beställningar å reservstat likväl skall gälla den pensionsålder, som angives i den såsom bilaga A till reglementet fogade pensionsåldersförteckningen, och i nämnda förteckning föreskrivas, att för å reservstat uppförd beställning med samma tjänstbenämning, som angives i pensionsåldersförteckningen, gäller i förteckningen för vederbörande beställning upptagen pensionsålder. Då pensionsåldern för beställningshavare på reservstat bör inträda halvårsvis den 1 april och den 1 oktober liksom hittills varit fallet för såväl dessa beställningshavare som beställningshavare på aktiv stat, erfordras en jämkning i 9 § 4 mom. allmänna tjänstepensionsreglementet.

Av de i allmänna tjänstepensionsreglementets fjärde avdelning upptagna bestämmelserna om tjänstepension bliva å reservstatspersonalen tillämpliga de bestämmelser, som avse tjänstemän i allmänhet.

I fråga om förutsättningarna för rätt att komma i åtnjutande av pension skilja sig gällande reservstatsbestämmelser från allmänna tjänstepensionsreglementets stadganden huvudsakligen i två avseenden. Å ena sidan äger beställningshavare å reservstat, i motsats till exempelvis beställningshavare å aktiv stat, rätt till pension vid frivillig avgång ur tjänst före uppnådd pensionsålder, såframt han uppnått den för lägre beställning föreskrivna pensionsåldern. Å andra sidan saknas för reservstatspersonal sådan möjlighet att vid förtidsavgång erhålla förtidspension, som föreligger för andra tjänstemän. Dessa olikheter böra icke bibehållas. Bestämmelsen om rätt till pension vid frivillig avgång har sin upprinnelse i en motsvarande föreskrift i det för beställningshavare på aktiv stat tidigare gällande cirkuläret den 22 juni 1877 (nr 22) angående ny pensionsreglering för armén, vilken föreskrift upphört att gälla i samband med ikraftträdandet av 1935 års militära tjänstepensionsreglemente och icke erhållit någon motsvarighet vare sig i nämnda reglemente eller i allmänna tjänstepensionsreglementet. I stället har åt Kungl. Maj:t inrymmts befogenhet att under vissa förutsättningar — bland annat att avgången icke är stridande mot statens intressen — medgiva förtidsavgående beställningshavare rätt till förtidspension, varjämte beställningshavare, som avgår utan rätt till pension, beretts möjlighet att erhålla en — såsom pension ej betecknad — livränta. Skälen för denna omläggning äro tillämpliga även i fråga om beställningshavare å reservstat.

Beträffande pensionens storlek följer av reservstatspersonalens inordnande under allmänna tjänstepensionsreglementet, att pensionen kommer att bestå av grundbelopp och rörligt tillägg. Att så skall ske, har även förutsetts vid avvägningen av de i propositionen nr 143 förordade pensionsunderlagen. Vidare kommer grundbeloppet att — i motsats till vad hittills varit fallet beträffande reservstatspensionerna — göras beroende av, förutom det tillämpliga pensionsunderlaget, jämväl pensioneringsanledningen och antalet tjänstår.

Vad först angår pensionsunderlagen, bör i tjänstepensionsreglementet införas den i nyssnämnda proposition förordade pensionsunderlagsskalan, därvid de belopp, som icke äro i helt kronotal jämnt delbara med 12, böra jämkas uppåt för vinnande av sådan delbarhet.

Såsom tjänstår bör beställningshavare å reservstat äga tillgodoräkna dels den tid, han kunnat tillgodoräkna vid övergången till reservstaten, dels ock den tid han tillhört denna. Härför påkallas en ändring i 31 § 2 punkten allmänna tjänstepensionsreglementet, varigenom de i detta författningsrum meddelade bestämmelserna om tillgodoräkning av bland annat manskapstid för i militära tjänstepensionsreglementet avsedda beställningshavare bringas i tillämpning även å reservstatspersonal. Å andra sidan böra i 17 § reglementet vidtagas vissa jämkningar i syfte att förebygga, att reservstatspersonalens inordnande under reglementet skall medföra att reservstatstid — i motsats till vad hittills gällt — får i full omfattning tillgodoräknas såsom tjänstår för den, som innehaft beställning å reservstat men före pensionsålderns inträde övergått till beställning å aktiv stat vid försvarsväsendet eller till civil befattning. För sådan befattningshavare bör emellertid få tillgodoräknas den del av reservstatstiden, varunder han tjänstgjort i reservstatsbeställningen, eller den större del därav, som Kungl. Maj:t medgiver. Såvitt angår den, som övergått till civil befattning, innebär detta en utvidgning av tjänstårsberäkningsrätten, då nämligen civil befattningshavare för närvarande ej äger räkna reservstatstid såsom tjänstår; en sådan jämkning förordades av arméförvaltningen i ämbetsverkets yttrande över det av 1938 års pensionssakkunniga avgivna betänkandet med förslag till allmänna tjänste- och familjepensionsreglementen. Jämknigen bör erhålla motsvarighet i 14 § folkskolans tjänstepensionsreglemente.

Allmänna tjänstepensionsreglementets bestämmelser om beräkning av ålders-, invalid- och förtidspensions grundbelopp böra gälla även för beställningar å reservstat. För dylika beställningar bör jämväl krävas samma antal tjänstår för hel pension som för motsvarande beställningar å aktiv stat. Härför påkallas ett tillägg till den vid reglementet fogade förteckning, som uppger de ordinarie befattningar, för vilka tjänståldern skall utgöra 25 år.

En olikhet föreligger mellan allmänna tjänstepensionsreglementets regel för beräkning av sjukpensionens grundbelopp och motsvarande för reservstatspersonal gällande bestämmelser. Enligt 20 § allmänna tjänstepensionsreglementet skall sådant grundbelopp på samma sätt som ålderspensions grundbelopp fastställas på grundval av det tillämpliga pensionsunderlaget samt

förhållandet mellan vid avgången tillgodoräkningsbart och för hel pension erforderligt antal tjänstår; grundbeloppet skall dock utgöra lägst 75 procent av pensionsunderlaget, i den mån beloppet icke därigenom överstiger grundbeloppet av den ålderspension, som skulle ha tillkommit vederbörande tjänsteman, om han kvarstått i sin befattning intill pensionsålderns inträde. Enligt gällande reservstatsbestämmelser utgår däremot oavkortad pension även vid sjukpensionering. Till stöd för bibehållande av denna för reservstatspersonalen gynnsammare avvägning av sjukpensionen i förhållande till pensionsunderlaget synes kunna anföras, att redan pensionsunderlaget för reservstatspersonalen är avvägt med hänsyn till att vederbörande före pensionsåldern lämnat den aktiva tjänsten. Jag vill därför förorda, att grundbeloppet av sjukpension för beställningshavare å reservstat i princip får sammanfalla med grundbeloppet av den ålderspension, som skulle ha tillkommit beställningshavaren, om han under oförändrade förhållanden kvarstått i sin beställning intill pensionsålderns inträde. Sjukpensionens grundbelopp bör dock givetvis icke få överstiga grundbeloppet av den sjukpension, som skulle ha tillkommit beställningshavaren, om han intill avgången innehåft beställning å aktiv stat inom lönegrad motsvarande den, till vilken hans reservstatsbeställning är hänförd. Vad särskilt angår beställning såsom generalmajor å reservstat, bör sådan beställning i nu förevarande hänseende anses motsvara beställning å aktiv stat i lönegrad Ob 2 militära avlöningsreglementet. Här avsedda bestämmelser böra på grund av sin undantagskaraktär införas i den avdelning av allmänna tjänstepensionsreglementet, som innehåller särskilda bestämmelser.

Vid reservstatspersonalens inordnande under allmänna tjänstepensionsreglementet böra, såsom förut antytts, de i femte avdelningen av reglementet införda bestämmelserna om tjänstelivränta bliva tillämpliga. Detta gäller även i fråga om de i sjätte avdelningen upptagna föreskrifterna med avseende å sammanträffande av förmåner. Jämväl pensionsreglementets föreskrifter om skyldighet för ordinarie beställningshavare, som är att hänföra till militär eller civilmilitär personal, att efter avgång med ålders- eller förtidspension tillhöra reserv böra bliva tillämpliga.

Vid reservstatspersonalens inordnande under pensionsreglementet böra vissa övergångsbestämmelser meddelas. Till en början böra, i enlighet med vad som uttalats i propositionen nr 143 (sid. 118), de nya avlönings- och pensionsbestämmelserna för beställningshavare å reservstat icke bliva tillämpliga å den, som valt att alltjämt vara underkastad de äldre bestämmelserna. Utformningen av en övergångsbestämmelse till pensionsreglementet av nämnda innebörd bör ske med utgångspunkt från att bestämmelser om valfrihet härutinnan komma att meddelas i den nya reservstatsförordningen och att således samtliga beställningshavare, å vilka den nya reservstatsförordningen erhåller tillämpning, även bliva underkastade pensionsreglementet.

Löneklassindelningen i överstelöjtnants- och majorslönegraderna på reservstat — vilken hittills icke förekommit — medför i vissa fall en minskning i pensionsförmånernas belopp. I likhet med vad som för motsvarande fall

pläгат ske vid de under senare år genomförda pensionsregleringarna, bör stadgas, att för den, som omedelbart innan han blev underkastad allmänna tjänstepensionsreglementet innehafvt beställning å reservstat såsom major, icke skall tillämpas lägre tjänstepensionsunderlag för sådan beställning än det enligt de tidigare bestämmelserna gällande pensionsbeloppet, ökat med procentuellt dyrtidstillägg motsvarande indextalet 156. Någon överstelöjtnant å reservstat finnes icke för närvarande.

Slutligen erfordras en övergångsföreskrift, enligt vilken vid reglementets tillämpning å den, som innehafvt beställning å reservstat utan att därvid vara underkastad allmänna tjänstepensionsreglementet, tiden för sådant tjänstnehav får tillgodoräknas såsom tjänstår i samma omfattning som om reglementet under nämnda tid varit för honom gällande. En liknande övergångsbestämmelse bör meddelas i anslutning till den i det föregående berörda jämkningen i 14 § folkskolans tjänstepensionsreglemente.

Familjepensionsreglementet. Såsom förut nämnts är reservstatspersonalen för närvarande inordnad under allmänna familjepensionsreglementet. Då allmänna tjänstepensionsreglementet hittills icke varit tillämpligt å reservstatspersonalen, ha i familjepensionsreglementet för vissa fall meddelats särskilda föreskrifter för denna personal. Vid reservstatspersonalens inordnande under allmänna tjänstepensionsreglementet bliva dessa särskilda föreskrifter obehöfliga. Ändringar böra med hänsyn härtill vidtagas i 1 § 1 mom., 7 § 1 mom. och 10 § 1 mom. familjepensionsreglementet. Vidare böra jämkningar vidtagas i 12 § allmänna familjepensionsreglementet och 12 § folkskolans familjepensionsreglemente i syfte att den omfattning, vari reservstatstid får tillgodoräknas såsom tjänstår för den, som från beställning å reservstat övergått till beställning på aktiv stat eller civil befattning, skall bliva densamma i tjänste- och familjepensionsavseende.

Inledningsvis har nämnts, hurusom för befattningshavare å reservstat i princip tillämpas det familjepensionsunderlag, som gäller för innehavare av motsvarande beställning på aktiv stat, dock lägst det underlag, som för vederbörande beställningshavare gällt omedelbart före överflyttningen till reservstat. I enlighet härmed tillämpas för generalmajors-, majors-, fältläkar- och regementsläkarbeställningar å reservstat, vilka kunna rekryteras antingen från motsvarande eller närmast lägre beställning på aktiv stat, samma familjepensionsunderlag som gälla för respektive lönegraderna Ob 3, Oa 4, Ca 28 och Ca 26 militära avlöningsreglementet. För innehavare av överstebeställning å reservstat tillämpas, om han å den aktiva staten tillhört lönegrad Oa 5 eller Oa 6, det för sistnämnda lönegrad gällande familjepensionsunderlaget men om han å aktiv stat tillhört Ob-löneplanen det för honom omedelbart före överflyttningen gällande beloppet. I fråga om annan beställningshavare å reservstat tillämpas det familjepensionsunderlag, som vid tiden för överflyttningen till reservstat varit för honom gällande, eller, såvitt angår den som vid överflyttningen innehade furirsbeställning på aktiv stat, ett familjepensionsunderlag av 792 kronor. Familjepensionsavdragen äro avvägda efter samma grunder för reservstatspersonal som för annan personal.

Det kunde måhända ifrågasättas, huruvida tillräcklig anledning föreligger att för reservstatspersonalen avväga familjepensionsnivån med utgångspunkt från förhållandena å aktiv stat, då tjänstepensionsnivån avvägs på grundval av förhållandena å reservstaten. Denna olikhet medför, att för beställningshavare på reservstat med ett visst tjänstepensionsunderlag kommer att gälla avsevärt högre familjepensionsunderlag än för sådan beställningshavare på aktiv stat, som har samma tjänstepensionsunderlag. Vidare bliva för reservstatspersonal familjepensionsunderlagen differentierade efter lönegrader, under det att tjänstepensionsunderlagen i ett flertal fall äro differentierade efter löneklasser. För min del är jag emellertid icke beredd att nu föreslå någon principiell förändring i fråga om reservstatspersonalens familjepensionering. Jag vill endast föreslå den jämkningen, att för generalmajorsbeställning å reservstat fastställas samma familjepensionsunderlag och familjepensionsavdrag som för beställning på aktiv stat tillhörande lönegrad Ob 2 — ej såsom nu Ob 3 — militära avlöningsreglementet. De sakkunniga, på vilkas förslag propositionen nr 143 väsentligen bygger, ha förutsatt, att sådan reservstatsbeställning kommer att rekryteras högst från lönegrad Ob 2. I vissa remissyttranden över de sakkunnigas förslag har detta mött gensaga. För mitt ståndpunktstagande har emellertid varit avgörande, att tjänstepensionsunderlaget för generalmajor å reservstat avvägs med utgångspunkt från lönen för beställningshavare på aktiv stat i lönegraden Ob 2.

I anslutning till de ändringar, som sålunda vidtagas i allmänna familjepensionsreglementet, böra vissa övergångsbestämmelser meddelas. För nuvarande generalmajor å reservstat böra övergångsvis tillämpas hittills gällande familjepensionsunderlag och familjepensionsavdrag. Vidare bör, på sätt hittills skett, för bestämmande av familjepension för beställningshavare å aktiv stat vid försvarsväsendet eller civil tjänsteman, som tidigare innehåft reservstatsbeställning, reservstatstiden få tillgodoräknas såsom tjänstår i full utsträckning; en övergångsbestämmelse i detta syfte bör även meddelas i anslutning till den förordade jämkningen i folkskolans familjepensionsreglemente. Slutligen bör allmänna familjepensionsreglementet tillämpas i sin hittillsvarande lydelse, såvitt angår sådan innehavare eller f. d. innehavare av reservstatsbeställning, å vilken allmänna tjänstepensionsreglementet ej vinner tillämpning.

7. Pensionsbestämmelser för befattningar vid försvarets läroverk.

I den av 1942 års riksdag antagna planen för den fortsatta utbyggnaden och organisationen av landets försvarskrafter har förutsatts, att ett för försvarsväsendet gemensamt läroverk skall inrättas med uppgift att meddela undervisning i icke-militära ämnen till personal, som utbildas till officerare och underofficerare. I årets statsverksproposition (IV H. T., sid. 190 ff.) har framlagts förslag om uppförande å personalförteckning för försvarets

läroverk av följande ordinarie tjänster, nämligen en befattning som rektor i lönegrad E 13, 3 befattningar såsom lektor i lönegrad A 27 samt 5 befattningar såsom adjunkt i lönegrad A 23. Detta förslag har bifallits av riksdagen (skr. nr 4).

I den till innevarande års riksdag avlåtna propositionen nr 168 ha föreslagits vissa jämkningar i civila avlöningsreglementet i fråga om befattningshavare vid försvarets läroverk.

Jämväl i allmänna tjänste- och familjepensionsreglementena påkallas vissa ändringar i anledning av inrättandet av försvarets läroverk. Beträffande pensionsrätt för rektor vid detta läroverk böra de särbestämmelser erhålla tillämpning, som för innehavare av andra rektorsbefattningar innefattas i 33 § 1, 3 och 4 punkterna i tjänstepensionsreglementet samt i 21 § familjepensionsreglementet. Vidare bör pensionsåldern för lärarpersonalen vid försvarets läroverk inträda vid utgången av respektive kalenderhalvår på samma sätt som för personal vid de allmänna läroverkens vidkommande föreskrivits i 33 § 2 punkten tjänstepensionsreglementet. Bestämmelser härom böra meddelas i ett nytt moment av 31 § tjänstepensionsreglementet och i en ny paragraf i familjepensionsreglementet, betecknad såsom 20 §. Av förslaget i sistnämnda del föranledes en omnumrering av 20—25 §§ i familjepensionsreglementet ävensom en viss jämkning i lydelsen av 19 § och den för närvarande i 23 § 2 mom. innefattade föreskriften i fråga om navigationssskolorna.

8. Vissa bestämmelser beträffande personal tillhörande försvarsväsendet.

I 31 § allmänna tjänstepensionsreglementet meddelas under rubriken armén, marinen och flygvapnet vissa bestämmelser innebärande tillägg till eller undantag från stadgandena i 2—5 avdelningarna av reglementet. I ett tidigare sammanhang har jag förordat, att i denna paragraf införas särskilda bestämmelser för befattningar vid försvarets läroverk. Detta moment bör erhålla beteckningen 2 mom., och de nuvarande bestämmelserna böra — med vissa i det följande förordade ändringar — betecknas såsom 1 mom. Paragrafens uppställning synes i övrigt böra ändras för vinnande av överensstämmelse med fjärde huvudtitelns uppställning. Därvid böra i paragrafen upptagas samtliga de institutioner, å vilkas personalförteckningar finnas beställningshavare underkastade militära avlöningsreglementet. Den omständigheten, att befattningshavare i ena fallet är uppförd å personalförteckning för armén, marinen eller flygvapnet och i andra fallet å personalförteckning för annan till försvarsväsendet hörande institution, synes nämligen icke böra föranleda, att olika pensionsbestämmelser bliva tillämpliga.

I de bestämmelser, vilka nu finnas meddelade i 31 §, påkallas dessutom vissa ändringar såväl på grund av reservstatspersonalens inordnande under reglementet som av andra skäl. I avseende härå må särskilt framhållas följande.

Enligt 4 § 1 mom. militära avlöningsreglementet må ordinarie pensionsberättigande statstjänst icke förenas med i reglementet avsedd beställning, så framt ej Kungl. Maj:t och riksdagen för visst fall annorlunda beslutit. Ett undantag från nämnda förbud har förutsatts i den till innevarande års riksdag avlåtna propositionen nr 235 angående vissa avlönings- m. fl. anslag under riksstatsens fjärde huvudtitel. Enligt vad i propositionen förordats skall efter omorganisation av arméförvaltningen den omedelbara ledningen av nämnda ämbetsverk utövas av en å arméförvaltningens personalförteckning uppförd, medelst förordnande för viss tid tillsatt souschef, vilken bör vara en av cheferna för tyg- och intendenturavdelningarna. Chefskapet för dessa avdelningar avses skola utövas av generalfälttygmästaren respektive generalintendenten, som äro tillsatta medelst fullmakt och vilkas beställningar äro uppförda å arméns personalförteckning under generalitetet. Den till souschef förordnade avdelningschefen förutsattes under tiden för förordnandet frånträda de förmåner, som äro förenade med generalfälttygmästar- eller generalintendentsbeställningen.

I allmänna tjänste- och familjepensionsreglementena ha meddelats vissa bestämmelser för att klarlägga huru reglementena skola tillämpas i de fall, då tjänsteman samtidigt innehar mer än en med pensionsrätt enligt reglementena förenad befattning. Dessa bestämmelser äro utformade med utgångspunkt från att det samtidiga tjänstinnehavet även medför rätt att erhålla avlöning å båda befattningarna. I 6 § andra stycket tjänstepensionsreglementet och 5 § andra stycket familjepensionsreglementet har föreskrivits, att pensionsavdrag skola verkställas i båda befattningarna. I tjänstepensionsreglementet har förutsatts att pension eller livränta skall utgå för varje befattning enligt för densamma tillämpliga bestämmelser, och att särskilda familjepensionsförmåner skola utgå har uttryckligen fastslagits i 3 § första stycket familjepensionsreglementet. På de sammanträffande pensionsförmånerna bliva bestämmelserna i 29 § tjänstepensionsreglementet och 18 § 1 mom. familjepensionsreglementet tillämpliga.

Där tjänsteförening sker med frånträdande av löneförmånerna för endera tjänsten, äro nu angivna bestämmelser själfvallet icke lämpliga. Med hänsyn därtill ha också i reglementet intagits särskilda bestämmelser med avseende å två fall, i vilka dylik tjänsteförening för närvarande förekommer, nämligen dels det fall, då ordinarie tjänsteman med frånträdande av tjänstens utövning innehar högre extra ordinarie befattning, dels ock det fall, då rektor samtidigt innehar lärarbefattning. Nu avsedda bestämmelser innebära, att pensionsavdrag allenast verkställas i den befattning, för vilken pensionsunderlaget är högst, alltså i den extra ordinarie befattningen respektive rektorsbefattningen. Vidare må vid samtidig avgång från tjänsterna endast utgå *en* tjänstepension eller *en* tjänstelivränta, och då den, som i detta fall innehar familjepensionsrätt för två tjänster, avlider, äga de efterlevande endast erhålla *en* familjepension eller *en* familjelivränta. Tjänstepensionens grundbelopp, tjänstelivräntans belopp eller familjepensionstalet skall därvid utgöra det högsta av de för de särskilda tjänsterna beräknade. Vid genomförande av

det i propositionen nr 235 framlagda förslaget om förening av generalfälttygmästar- eller generalintendentsbeställning med souschefsbeställning böra bestämmelser av i huvudsak samma innebörd intagas i 31 § allmänna tjänstepensionsreglementet och i den i det föregående förutsatta nya paragraf i allmänna familjepensionsreglementet, som avses för personal vid institutioner under fjärde huvudtiteln. Bestämmelserna synas böra erhålla generell avfattning.

I nuvarande 31 § 3 punkten allmänna tjänstepensionsreglementet äro bestämmelser meddelade angående skyldighet för f. d. beställningshavare vid försvarsväsendet att tillhöra vederbörlig reserv. Sådan skyldighet föreligger för ordinarie beställningshavare, som är att hänföra till militär eller civilmilitär personal och avgått från tjänsten med ålders- eller förtidspension eller med förordnandepension i vissa fall. Efter inträdet i reserven föreligger skyldighet att kvarstå i denna intill fyllda 70 år för den, som innehåft beställning, för vilken gäller en pensionsålder av 65 år, eller beställning tillhörande lönegraden Ob 5, Ob 4 eller Cb 2, och intill 65 år för annan beställningshavare. Rätten att åtnjuta pension har gjorts på visst sätt beroende av denna skyldighets fullgörande. I nämnda författningsrum anges även den pensionsavgångna personalens tjänstgöringsskyldighet i reservanställningen.

Den förut denna dag beslutade propositionen med förslag till ändrad lydelse i vissa delar av civila avlöningsreglementet m. m. avser bland annat en viss omläggning av löneplanerna Ob och Cb militära avlöningsreglementet. I anslutning härtill bör ändring vidtagas i uppräknningen av beställningar, vilkas innehavare äro skyldiga att kvarstå i reserven intill fyllda 70 år. Lämpligen bör härvid angivas, att sådan skyldighet föreligger för innehavare av beställning, för vilken gäller en pensionsålder av 65 år eller som tillsettes medelst förordnande för viss tid.

I den till 1942 års riksdag avlåtna propositionen nr 210 angående den fortsatta utbyggnaden och organisationen av landets försvarskrafter anmäldes vissa förslag avseende ändrad omfattning av den pensionsavgångna personalens tjänstgöringsskyldighet i reserven. Sedan ytterligare utredning i ämnet verkställdes genom 1942 års reservbefälssakkunniga, ha ifrågavarande spörsmål upptagits till behandling i den till innevarande års riksdag avlåtna propositionen nr 143 angående krigsmaktens reservpersonal. Därvid har förordats, att samtliga bestämmelser om den pensionsavgångna personalens tjänstgöringsskyldighet i reserven skola upptagas i de blivande författningarna om reserverna. Med hänsyn till vad sålunda förutsatts böra de i nuvarande 31 § 3 punkten allmänna tjänstepensionsreglementet innefattade föreskrifterna om pensionsavgången militär och civilmilitär personals tjänstgöringsskyldighet utgå och ersättas med ett stadgande, att personalen skall ha tjänstgöringsskyldighet i enlighet med vad därom av Kungl. Maj:t stadgas. Vid denna lösning böra, på sätt också förutsatts i propositionen nr 143 (sid. 87 ff.), de övergångsbestämmelser, som anses påkallade i anledning av ändring i tjänstgöringsskyldighetens omfattning, meddelas i anslutning till de nya reservförordningarna.

9. Vissa bestämmelser angående befattningshavare tillhörande poliskåren i Boden.

I enlighet med beslut vid 1942 års riksdag (prop. nr 342; r. skr. nr 458) har från och med den 1 oktober 1942 inrättats en statlig poliskår i Boden. I propositionen anmäldes bland annat vissa förslag rörande pensionsålder för befattningshavare vid poliskåren och skyldighet för dessa att tillhöra reserv. I ett av särskilda inom försvarsdepartementet tillkallade sakkunniga den 7 mars 1942 framlagt betänkande med förslag till omorganisation av fästningspolisen i Boden hade anförts, att för polistjänst i allmänhet erfordrades en avsevärd grad av rörlighet och att detta icke minst gällde bevakningstjänsten i Boden, vilken ofta innefattade avpatrullering nattetid och under ogynnsamma väderleksförhållanden av delvis tämligen svårframkomlig terräng. På grund härav hade de sakkunniga föreslagit *dels* att — med undantag från allmänna tjänstepensionsreglementets regel om 65 års pensionsålder för ordinarie tjänstemän tillhörande högre lönegrad än den 12:e — skulle tillämpas 63 års pensionsålder för stadfiskal, 60 års pensionsålder för poliskommissarie och 57 års pensionsålder för överkonstapel, *dels ock* att — med avvikelse från pensionsreglementets regel om 60 års pensionsålder för tjänstemän i högst 12 lönegraden — skulle tillämpas 57 års pensionsålder för inspektionskonstapel och kriminalkonstapel samt 55 års pensionsålder för konstapel. I samband härmed hade de sakkunniga föreslagit, att personalen skulle ha skyldighet att viss tid efter inträde i pensionsåldern, förslagsvis till 65 års ålder, kvarstå i poliskårens reserv med skyldighet att, då Kungl. Maj:t så funne erforderligt, återinträda i tjänstgöring. Nämnade förslag biträdades av föredragande departementschefen, som särskilt framhöll, att skyldigheten för pensionerad personal att under visst antal år stå till förfogande för tjänstgöring vid poliskåren på ett lyckligt sätt löste frågan, huru vid exceptionella tillfällen en lämplig förstärkning av den aktiva polispersonalen snabbt skulle kunna genomföras. Ej heller riksdagen framställde någon erinran mot vad sålunda föreslagits.

I den 30 juni 1942 utfärdad kungörelse om poliskåren i Boden (nr 713) har under 17 § stadgats, att poliskommissarie och lägre manlig befattningshavare vid poliskåren, som avgår vid uppnådd pensionsålder, är skyldig att intill 65 års ålder kvarstå i poliskårens reserv med skyldighet att, då Kungl. Maj:t därom förordnar, tjänstgöra vid poliskåren.

I ett följande sammanhang framlägger jag förslag om vissa ändringar i de vid allmänna tjänstepensionsreglementet fogade pensionsålders- och tjänståldersförteckningarna med hänsyn till de särskilda pensionsåldrar, som av fjolårets riksdag beslutats för viss till denna kår hörande personal. I nu förevarande sammanhang förordar jag, att i 32 § reglementet intages ett nytt moment, betecknat 5 mom., med föreskrifter om skyldighet för vissa till kåren hörande befattningshavare att efter avgång med pension tillhöra polis-

kårens reserv. För dessa föreskrifter torde de bestämmelser böra utgöra förebild, som med avseende å beställningshavare vid försvarsväsendet meddelats i nuvarande 31 § 3 punkten tjänstepensionsreglementet. Föreskrifterna böra i enlighet därmed innebära följande. Ordinarie och extra ordinarie manlig befattningshavare i högst lönegraden A 18 eller Eo 18 skall efter avgång från tjänsten med ålders- eller förtidspension vara pliktig att inträda i poliskårens reserv och kvarstå i reserven intill fyllda 65 år med skyldighet att tjänstgöra, då Kungl. Maj:t därom förordnar. Därest sådan pensionstagare före den tidpunkt, då skyldighet att kvarstå i reserven upphör, erhåller avsked från anställningen i reserven eller, utan att ha erhållit avsked, upphör att vara svensk medborgare eller utan vederbörligt tillstånd ingår i främmande makts krigstjänst, skall gälla vad för sådant fall föreskrives i 31 § reglementet.

10. Pensionsförhållandena för vissa nya befattningar vid Lunds universitet.

1934 års civila tjänstepensionsreglemente och 1936 års allmänna familjepensionsreglemente samt efter dessas upphävande 1941 års allmänna tjänste- och familjepensionsreglementen ha erhållit tillämpning å viss del av den ännu icke lönereglerade personalen vid universiteten och karolinska medikokirurgiska institutet. Vid inordnandet av sådan personal under pensionsreglementena har man emellertid sökt undvika varje anordning, som kunde tänkas föregripa eller återverka på en blivande lönereglering. Av denna anledning ha reglementena gjorts tillämpliga endast å befattningshavare, vilka med avseende å anställnings- och tjänstgöringsförhållanden intaga en sådan ställning, att de utan viktigare avsteg från eljest inom statsförvaltningen följda pensioneringsprinciper kunnat inordnas under reglementena. Dit ha räknats följande ordinarie tjänstemän, nämligen professor, prosector, laborator, lärare i medicinsk radiologi, observator och föreståndare för zoologiska institutionens i Lund entomologiska afdelning. För dessa ha med beaktande av samma synpunkt pensionsunderlagen och pensionsavdragen fastställts för professorer till samma belopp som gälla för lönegraden A 31 och för övriga här avsedda tjänstemän till de belopp som gälla för lönegraden A 26.

Till de befattningar vid universiteten, som icke inordnats under pensionsreglementena, höra befattningarna vid universitetet i Lund såsom lärare i fysikalisk diagnostik, tillika överläkare vid tuberkulosavdelningen vid Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund, och lärare i ortopedi, tillika föreståndare för den ortopediska kliniken och polikliniken vid nämnda sjukvårdsinrättningar. Dessa lärarbefattningar äro förenade med tjänstepensionsrätt enligt 1907 års civila pensionslag. I familjepensionshänseende är för sådan innehavare av dylik tjänst, som tidigare varit delägare i pensionsinrättningen för änkor och barn efter befattningshavare vid universitetet i

Lund, tillämplig kungörelsen den 30 juni 1939, nr 510; för annan innehavare av här avsedd befattning gäller kungörelsen den 4 juni 1937, nr 357. Anledningen till att lärarbefattningen i fysikalisk diagnostik icke inordnats under pensionsreglementena är, enligt vad som framgår av propositionen nr 277 till 1939 års lagtima riksdag, att denna befattning, ehuru uppförd på ordinarie stat, ansetts närmast ha karaktären av bisyssla; befattningens innehavare åtnjuter i denna sin egenskap från universitetets stat avlöning (lön och tjänstgöringspenningar) å 3,000 kronor jämte ålderstillägg samt från landstinget överläkararvode av 4,000 kronor jämte arvode såsom föreståndare för centraldispensären och länsbyrån av 6,000 kronor. Även läraren i ortopedi, vilken från universitetets stat åtnjuter avlöning av 4,800 kronor jämte ålderstillägg och från landstinget överläkararvode av 4,000 kronor, har ansetts ha sin huvudsakliga verksamhet utom universitetet.

Beträffande nämnda båda lärarbefattningar har i innevarande års statsverksproposition (VIII H. T., sid. 123 och 170), delvis i anledning av ändrade förhållanden i fråga om den med befattningarna förenade undervisningsskyldigheten, förslag framlagts om en omreglering från och med den 1 juli 1943 av löneförmånerna, innefattande att befattningarna utan ändring i tjänstebenenämningen skola tillhöra laboratorgraden, d. v. s. förenas med avlöning av 9,000 kronor. Detta förslag har bifallits av riksdagen (skr. nr 8). Vid förslaget genomförande böra befattningarna även inordnas under allmänna tjänste- och familjepensionsreglementena, vilket också förutsatts i statsverkspropositionen. Befattningarnas innehavare böra därvid jämväl i pensionsavseende jämsställas med den under reglementena redan inordnade personalen i laboratorgraden. På grund härav påkallas ändringar i 1 § 1 mom., 7 § 3 mom. och 16 § 3 mom. allmänna tjänstepensionsreglementet samt i 6 § 3 mom. och 11 § 3 mom. allmänna familjepensionsreglementet, ävensom i den vid förstnämnda reglemente fogade tjänståldersförteckningen.

Såsom förut nämnts äro allmänna tjänste- och familjepensionsreglementena tillämpliga beträffande de vid Uppsala och Lunds universitet inrättade befattningarna såsom lärare i medicinsk radiologi, vilka i avlöningshänseende tillhöra laboratorgraden. Beträffande undervisningen vid Lunds universitet i nämnda ämne, som omfattar röntgendiagnostik och radioterapi, har 1941 års riksdag beslutat (statsverkspropositionen VIII H. T., sid. 78; r. skr. nr 280), att lärarbefattningen i medicinsk radiologi skulle vid nuvarande innehavarens avgång efter uppnådd pensionsålder den 30 juni 1943 förändras till en ordinarie lärarbefattning i röntgendiagnostik med samma löneställning, och i innevarande års statsverksproposition har tillstyrkts, att från och med den 1 juli 1943 skall vid universitetet inrättas en ordinarie befattning i laboratorgraden såsom lärare i radioterapi. Även sistnämnda förslag har bifallits av riksdagen. Dessa båda befattningar böra på nyss angivna sätt inordnas under allmänna tjänste- och familjepensionsreglementena.

11. Vissa jämkningar i pensionsbestämmelserna för befattningshavare vid allmänna läroverk m. fl.

I de avdelningar av allmänna tjänste- och familjepensionsreglementena, som innehålla tillägg till eller undantag från de allmänna reglementsbestämmelserna, finnas bland annat specialregler för vissa statliga läroanstalter. Beträffande tid för pensionsålderns inträde samt pensionsförhållandena för rektorer och förutvarande rektorer finnas sådana bestämmelser i 33 § tjänstepensionsreglementet och 21 § familjepensionsreglementet, vilka paragrafer äro tillämpliga vid åtskilliga läroanstalter under åttonde huvudtiteln. Nämnade bestämmelser äga jämlikt 35 § 2 mom. tjänstepensionsreglementet och 23 § 2 mom. familjepensionsreglementet motsvarande tillämpning beträffande befattningshavare vid de under tionde huvudtiteln hörande navigationsskolorna. I det föregående har förordats, att de skola erhålla motsvarande tillämpning jämväl beträffande befattningshavare vid försvarets läroverk. I samband med att bestämmelse härom införes i familjepensionsreglementet erfordras vissa jämkningar i 19 och följande paragrafer i reglementet.

Enligt beslut vid 1942 års riksdag (prop. nr 255; r. skr. nr 406) skall högre lärarinnesseminariet nedläggas med utgången av innevarande budgetår. Statens skolköksseminarium och hushållsskola, som hittills ingått i högre lärarinnesseminariet, skall emellertid enligt förslag i årets statsverksproposition (VIII H. T., sid. 266) bestå såsom särskild läroanstalt. Till följd av nämnda organisationsändringar böra rubrikerna till 33 § allmänna tjänstepensionsreglementet och nuvarande 21 § allmänna familjepensionsreglementet erhålla ändrad lydelse. Härvid bör även beaktas, att läroanstalterna för dövstumma numera benämnas dövstumskolor.

Enligt 24 § 3 mom. allmänna tjänstepensionsreglementet fastställles grundbeloppet av förordnandepension i princip på grundval av det pensionsunderlag, som gäller för den senast innehavda förordnandetjänsten, samt den tid varunder denna tjänst innehafts. Om sistnämnda tid understiger 12 år, utgår i allmänhet avkortad pension. I fråga om den, som vid tjänstens tillträdande innehade annan med tjänstepensionsrätt förenad befattning, skall emellertid iakttagas, att grundbeloppet ej må understiga det belopp, vartill det skulle ha beräknats, om tjänstemannen intill tiden för avgången kvarstått i sin förra befattning och det för denna gällande pensionsunderlaget varit ökat med halva skillnaden mellan underlagen för de båda befattningarna. För den, som endast innehaft förordnande under en 6-årsperiod eller successivt innehaft förordnande å en viss tjänst en period och å en högre tjänst en period, kommer därför regelmässigt grundbeloppet att understiga pensionsunderlaget vid avgången. I propositionen nr 169 föreslagna ändringar i 24 § 3 mom. allmänna tjänstepensionsreglementet innebära icke något avsteg från nu angivna grundsatser.

Bestämmelserna i nämnda författningsrum i allmänna tjänstepensionsreg-

lementet — i vilket här icke ifrågasättes någon ändring — äro bland annat tillämpliga å den, som med rätt till pension avgår från rektorsbefattning vid allmänt läroverk eller annan därmed jämförlig läroanstalt. Enligt 63 § 6 mom. civila avlöningsreglementet skall lärare, som förordnats att bestrida rektorsbefattning men vilkens förordnande upphört utan att efterföljas av förnyat förordnande, övergå till sin innehavande ordinarie lärarbefattning. Med hänsyn härtill har i 33 § 3 punkten andra stycket a) allmänna tjänstepensionsreglementet föreskrivits, att såsom förutsättning för rätt att komma i åtnjutande av rektorspension skall gälla, att tjänstemannen jämväl är berättigad till pension för lärartjänsten. Efter övergång till lärarbefattningen skall jämlikt 4 punkten i sistnämnda paragraf i tjänstepensionshänseende i regel gälla vad för denna befattning finnes stadgat. Har med tjänstepensionsrätt förenad rektorsbefattning — en eller flera — innehafts under minst 12 år i oavbruten följd, skola dock, där tjänstemannen inom viss av Kungl. Maj:t bestämd tid anmäler sin önskan därom, med avseende å tjänstepensionsunderlag och tjänstepensionsavdrag allt fortfarande tillämpas de stadganden, som gällde vid tiden för frånträddande av förordnandet.

Sistnämnda stadgande innebär, att för den, som efter övergång från rektors- till lärartjänst kvarstår vid rektors pensionsunderlag, pensionens grundbelopp kommer att bestämmas med utgångspunkt från detta underlag och det sammanlagda antalet tjänstår. För den, som efter vartannat innehaft två rektorsbefattningar med olika pensionsunderlag och sedan övergått till lärarbefattning, kommer därför, förutsatt att han vid avgång från lärarbefattning kan tillgodoräkna för hel pension erforderligt antal tjänstår, pensionens grundbelopp att motsvara pensionsunderlaget för den sist innehavda rektorstjänsten oavkortat. Pensionsvillkoren bliva härmed förmånligare för den, som frånträtt rektorat och övergått till lärarbefattning, än för den, som avgår med rektorspension.

Fråga om vissa ändringar i förevarande bestämmelser har berörts i propositionen nr 167 till innevarande års riksdag med förslag till tjänste- och familjepensionsreglementen för de högre kommunala skolorna. De sakkunniga, på vilkas förslag propositionen i huvudsak bygger, hade ansett oegentligt att uppställa strängare fordringar å innehav av rektorsbefattning för erhållande av hel rektorspension än för bibehållande av rektors pensionsrätt och från denna utgångspunkt föreslagit sådan ändring av bestämmelserna om förordnandepension, att dylik pensions grundbelopp skulle bestämmas på grundval av den sammanlagda förordnandetiden. Statskontoret hade förklarat sig i princip dela de sakkunnigas uppfattning att samma fordringar i fråga om innehav av rektorstjänst borde uppställas för erhållande av hel rektorspension och för bibehållande vid rektors pensionsunderlag. Förslag hade jämväl framlagts av skolöverstyrelsen, att hel rektorspension skulle få beräknas, om vederbörande intjänat de fordrade 12 åren i en eller flera förordnandebefattningar i följd. För egen del förklarade jag dels att jag icke kunde tillstyrka, att hel förordnandepension skulle få utgå, om den fordrade tjänstetiden av 12 år icke intjänats i en och samma förordnandebefattning, dels att jag å

andra sidan icke vore beredd att framlägga förslag om åvägabringande av likformighet mellan ifrågavarande regler genom skärpning av det nuvarande villkoret för bibehållande av rektors pensionsavdrag och pensionsunderlag, enligt vilket 12 års tjänstetid skall ha intjänats i en eller flera rektorsbefattningar i följd och ej nödvändigtvis i en och samma rektorsbefattning. Det i propositionen framlagda förslaget till tjänstepensionsreglemente för högre kommunala skolor gavs i enlighet härmed i dessa hänseenden i huvudsak samma utformning som allmänna tjänstepensionsreglementet.

Jag anser mig fortfarande icke böra förorda ett frångående av den princip som får anses ligga till grund för regeln, att den, som innehaft två rektorstjänster sammanlagt 12 år och därefter återgår till lärarbefattning, äger i vissa avseenden bibehålla den ställning i pensionsavseende, som han haft såsom innehavare av den senare av de båda rektorstjänsterna. Däremot synes en sådan jämkning böra vidtagas i den nuvarande bestämmelsen i ämnet, att den, som återgått till lärartjänst, icke bibehålles vid rektors pensionsunderlag utan garanteras samma pension — eller livränta — som om han intill avgången alltjämt innehaft den senare rektorstjänsten. Genom en sådan jämkning kommer den förutnämnda principen till ett mera adekvat uttryck än för närvarande och undanröjes den nu bestående oegentligheten, att under vissa förutsättningar lärare, som tidigare varit rektor, erhåller högre pension än om han alltjämt innehade rektorsbefattningen. Till jämförelse må nämnas, att kvarstående vid rektors pensionsunderlag enligt de pensionsbestämmelser, som för nu avsedda befattningshavare gällde före deras inordnande under civila tjänstepensionsreglementet, var liktydigt med bibehållande av rektors pensionsrätt överhuvud taget, sådan denna vid ifrågavarande tid var beskaffad.

Jag föreslår sålunda, att 33 § 4 punkten andra stycket allmänna tjänstepensionsreglementet erhåller följande innebörd. Om med tjänstepensionsrätt förenad rektorsbefattning innehafts under minst 12 år i oavbruten följd, skall, där tjänstemannen i vederbörlig ordning anmäler sin önskan om kvarstående vid rektors tjänstepensionsrätt, med avseende å tjänstepensionsavdrag fortfarande tillämpas vad som gäller för den frånträdde rektorstjänsten. Med avseende å den tjänstepension eller tjänstelivränta, vartill tjänstemannen må bli berättigad, skall i sådant fall iakttagas, att pensionens grundbelopp respektive livräntans belopp icke må understiga det belopp, vartill det skulle ha bestämts, om han intill avgången ur tjänst alltjämt innehaft den frånträdde rektorstjänsten. Genom övergångsbestämmelse bör emellertid sörjas för att ändringen icke medför försämring för den, som nu kvarstår vid rektors pensionsunderlag. Av huvudsakligen formella skäl bör vid genomförande av vad nu föreslagits även stadgandet i nuvarande 21 § 3 punkten allmänna familjepensionsreglementet undergå viss jämkning.

12. Bilagorna till allmänna tjänstepensionsreglementet.

I den såsom bilaga A vid allmänna tjänstepensionsreglementet fogade *pensionsåldersförteckningen* böra vidtagas vissa ändringar. Här om må anföras följande.

Tredje huvudtiteln. I tjänsteförteckningen till civila avlöningsreglementet upptagas befattningar dels vid utrikesdepartementet, dels vid beskickningar och konsulat såsom kanslist i lönegrad A 12 och förste kanslist i lönegrad A 16. För befattningarna såsom förste kanslist gäller enligt 9 § 2 mom. allmänna tjänstepensionsreglementet 65 års pensionsålder. I pensionsåldersförteckningen finnes under rubriken utrikesdepartementet angivet, att för kanslist gäller 63 års pensionsålder. Någon rubrik beskickningar och konsulat finnes däremot icke i förteckningen, och pensionsåldern för kanslist vid beskickning eller konsulat är därför enligt huvudregeln i förenämnda 9 § 2 mom. tjänstepensionsreglementet 60 år.

Beträffande tillkomsten av nu gällande bestämmelser om pensionsålder för ifrågavarande kanslistbefattningar må erinras om följande.

Enligt 1907 års civila pensionslag gällde såsom pensionsålder i regel 60 år för kvinnliga tjänstemän och 67 år för manliga tjänstemän. 1930 års pensionsakkunniga föreslog i sitt betänkande med förslag till civilt tjänstepensionsreglemente (SOU 1932: 19), att pensionsåldern i regel skulle vara 63 år för 1—12 lönegraderna, 65 år för 13—20 lönegraderna och 67 år för 21—38 lönegraderna. I en särskild förteckning, motsvarande den nuvarande pensionsåldersförteckningen, angavs emellertid under rubriken utrikesförvaltningen — innefattande både utrikesdepartementet och beskickningar och konsulat — att för kanslist skulle tillämpas 65 års pensionsålder (betänkandet sid. 30 och 156). I propositionen nr 222/1934 med förslag till civila tjänstepensionsreglementet föreslogs (sid. 22) huvudregeln modifierad därhän, att pensionsåldern skulle utgöra 60 år för befattningar i 1—12 lönegraderna och 65 år för befattningar i 13 och högre lönegrader; i förteckningen över avvikelser från huvudregeln upptogs icke någon till tredje huvudtiteln hörande befattning, och pensionsåldern skulle sålunda för kanslist oavsett placeringen vara 60 år. Den nu föreliggande skillnaden i pensionsåldershänseende mellan kanslist i utrikesdepartementet och kanslist vid beskickning eller konsulat har sitt ursprung i bankoutskottets utlåtande nr 60 i anledning av nyssnämnda proposition. Utskottet anslöt sig till den i propositionen föreslagna huvudregeln men upptog i förteckningen över avvikelser (sid. 69, jfr sid. 20) under rubriken utrikesdepartementet kanslist med en pensionsålder av 63 år. Utskottets förslag i förevarande hänseende vann 1934 års riksdags godkännande, och den vid 1934 års civila tjänstepensionsreglemente fogade pensionsåldersförteckningen överensstämde med den av utskottet föreslagna. Allmänna tjänstepensionsreglementet innebär i denna del icke någon avvikelse från civila tjänstepensionsreglementet.

Intill 1939 ha de högre kanslisttjänsterna varit förbehållna män och de lägre tillsatts med kvinnliga befattningshavare. I enlighet med ett i 1939 års statsverksproposition i princip förordat förslag (III H. T., sid. 31) av 1938 års sakkunniga för utredning av frågan om en särskild löne reglering för utrikesrepresentationens tjänstemän rekryteras de två slagen av befattningar numera icke längre på nämnda sätt, utan den första anställningen avser alltid

befattning såsom kanslist i lönegraden A 12; befordran till förste kanslistbefattning i lönegraden A 16 kan i mån av kompetens vinnas av såväl kvinnlig som manlig befattningshavare. För framtiden synes icke böra upprätthållas skillnad i pensionsåldershänseende mellan kanslist i utrikesdepartementet och kanslist vid beskickning eller konsulat, utan pensionsåldern synes böra fastställas till 63 år även för de sistnämnda kanslisterna. I enlighet härmed bör i pensionsåldersförteckningen under rubriken beskickningar och konsulat angivas, att för kanslist gäller en pensionsålder av 63 år.

Fjärde huvudtiteln. I tjänsteförteckningen till militära avlöningsreglementet angivas de i reglementet avsedda ordinarie beställningarna lönegradsvis under rubrikerna försvarsstaben, armén, marinen och flygvapnet. Sådana å personalförteckning för försvarsväsendets institutioner uppförda tjänster, å vilka civila avlöningsreglementet äger tillämpning, upptagas i tjänsteförteckningen till detta reglemente verksvis. Pensionsåldersförteckningen till allmänna tjänstepensionsreglementet har, såvitt angår fjärde huvudtiteln, erhållit en motsvarande uppställning, så att under rubriken allmänna civilförvaltningen verksvis upptagas vissa civila befattningar, under det att beställningar, som avses i militära avlöningsreglementet, redovisas under rubriken försvarsväsendet med underrubrikerna armén, marinen och flygvapnet.

Uppdelningen av den personal, å vilken militära avlöningsreglementet äger tillämpning, på försvarsstaben, armén, marinen och flygvapnet svarade vid tiden för militära avlöningsreglementets tillkomst nära mot fjärde huvudtitelns uppställning. Samtliga ordinarie beställningar, å vilka militära avlöningsreglementet fick tillämpning, upptogos nämligen i personalförteckningarna för försvarsstaben respektive olika institutioner hörande till lantförsvaret, sjöförsvaret eller flygvapnet. Sedan fjärde huvudtiteln erhållit ändrad uppställning från och med budgetåret 1941/42 och vissa organisatoriska förändringar vidtagits inom försvarsväsendet, finnas ordinarie beställningar, å vilka militära avlöningsreglementet äger tillämpning, ej endast å personalförteckningarna för försvarsstaben och de tre försvarsgrenarna utan även å de särskilda personalförteckningarna för försvarsdepartementet, kemiska anstalten, karolinska sjukhusets garnisonsavdelningar och garnissonssjukhusen. I den till årets riksdag avlåtna propositionen nr 235 angående vissa avlönings- m. fl. anslag under fjärde huvudtiteln föreslås uppförande av ordinarie beställningar, å vilka militära avlöningsreglementet skall äga tillämpning, jämväl vid vissa av de centrala förvaltningarna.

Pensionsåldersförteckningen till allmänna tjänstepensionsreglementet bör med hänsyn till angivna förhållanden erhålla ändrad uppställning. I detta hänseende och beträffande de ändringar i övrigt, som böra vidtagas i förteckningen, såvitt angår fjärde huvudtiteln, må anföras följande.

Pensionsåldersförteckningens första avdelning, vilken nu har rubriken »Civila befattningshavare i allmänhet», bör erhålla rubriken »Befattningshavare i allmänhet». Återstoden av pensionsåldersförteckningen bör erhålla rubriken »Befattningshavare vid vissa verk», och därunder böra såsom underavdelningar upptagas dels allmänna civilförvaltningen och försvars-

väsendet, dels statens affärsdrivande verk. Under den förra underavdelningen böra befattningarna liksom nu upptagas huvudtitelsvis. Under fjärde huvudtiteln böra jämväl sådana beställningar upptagas, för vilka militära avlöningsreglementet gäller. I denna del av pensionsåldersförteckningen böra till en början upptagas försvarsdepartementet och de olika centrala förvaltningsorganen, i den mån befattningar (beställningar) med särskild pensionsålder där finnas. För närvarande är detta fallet endast i fråga om förrådsförman vid arméförvaltningen samt kemist och andre kemist på övergångsstat vid marinförvaltningen; för dessa har pensionsåldern fastställts till 63 år. Enligt i förenämnda proposition nr 235 framlagt förslag skall befattningen såsom förrådsförman efter inrättandet av försvarets civilförvaltning tillhöra denna förvaltning, och i anslutning därtill bör sagda befattning under nästkommande budgetår upptagas i pensionsåldersförteckningen såväl under arméförvaltningen som under försvarets civilförvaltning. Efter omorganisationen av försvarets centrala förvaltning komma beställningar med inplacering i militär eller civilmilitär lönegrad att finnas uppförda å vissa centrala förvaltningsmyndigheters personalförteckningar. Vissa skäl tala för att högre pensionsålder fastställles för dessa beställningar än för beställningar i samma lönegrad vid truppförband etc. Denna fråga synes emellertid kräva särskild utredning. Innan resultatet därav föreligger, torde för dessa befattningar ej böra fastställas annan pensionsålder än den, som i allmänhet gäller för den lönegrad, till vilken respektive befattning är hänförd.

Under försvarsstaben synes liksom hittills endast böra upptagas maskinist med 63 års pensionsålder.

Vad härefter angår armén, marinen och flygvapnet, ifrågasätter jag icke andra ändringar för nästa budgetår, än att beteckningen »regementsläkare, annan än sjukhusläkare» bör utbytas mot »regementsläkare» samt att pensionsåldern för poliskommissarie utgår ur förteckningen. Sjukhusläkarna upptagas å garnisonssjukhusens personalförteckning och beställningen såsom poliskommissarie har numera överflyttats till den under femte huvudtiteln hörande poliskåren i Boden.

I anslutning till vad i ett tidigare sammanhang anförts bör i en not till avdelningarna för armén, marinen och flygvapnet angivas, att för å reservstat uppförd beställning med samma tjänstebestämmelse, som angives i pensionsåldersförteckningen, gäller i förteckningen för vederbörande beställning upptagen pensionsålder.

Vad slutligen angår övriga till försvarsväsendet hörande institutioner, ifrågasätter jag icke nu någon ändring i gällande pensionsåldrar. Vissa civila befattningar vid sjökarteverket och garnisonssjukhusen böra således alltjämt upptagas i pensionsåldersförteckningen, varjämte pensionsåldern bör angivas till 60 år för den vid garnisonssjukhuset i Karlsborg inrättade beställningen såsom bataljonsläkare, vilken vid sidan av sjukhustjänsten jämväl är avsedd för tjänstgöring vid truppförband. För beställningar såsom regementsläkare vid Karolinska sjukhusets garnisonsavdelningar eller vid garnisonssjukhus bör gälla 63 års pensionsålder, varför dessa beställningar icke böra upptagas i pensionsåldersförteckningen.

Femte huvudtiteln. Befattningen såsom assistent av 4:e klass å övergångsstat vid statens tvångsarbetsanstalt i Landskrona och alkoholistanstalt därstädes bör såsom numera obefintlig uteslutas ur pensionsåldersförteckningen (V H. T. 1943, sid. 72; r. skr. nr 5). Vidare bör i anslutning till beslut vid årets riksdag (V H. T., sid. 100; r. skr. nr 5) befattningen såsom föreståndarinna vid statens skyddshem betecknas såsom rektor.

Såsom i ett tidigare sammanhang anförts har 1942 års riksdag i samband med beslut om inrättande från och med den 1 oktober 1942 av en statlig poliskår i Boden (prop. nr 342; r. skr. nr 458) beslutat om lägre pensionsålder för åtskilliga till poliskåren hörande befattningshavare än som eljest gäller för befattningshavare i respektive lönegrad. Sålunda skall *dels* — med undantag från allmänna tjänstepensionsreglementets regel om 65 års pensionsålder för ordinarie tjänstemän tillhörande högre lönegrad än den 12:e — tillämpas en pensionsålder av 63 år för stadsfiskal, 60 år för polis-kommissarie och 57 år för överkonstapel, *dels ock* — med avvikelse från pensionsreglementets regel om 60 års pensionsålder för tjänstemän i högst 12 lönegraden — tillämpas 57 års pensionsålder för inspektionskonstapel och kriminalkonstapel samt 55 års pensionsålder för konstapel. I enlighet härmed böra nämnda befattningar och för dem beslutade pensionsåldrar införas i pensionsåldersförteckningen under rubriken poliskåren i Boden.

Sjätte huvudtiteln. För närvarande gäller enligt pensionsåldersförteckningen 63 års pensionsålder för följande befattningar vid väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, nämligen järnvägsinspektör, luftfartsinspektör, vägin-spektör, byråchef och broinspektör samt byråchef och vägtrafikinspektör. Under rubriken vägorganisationen i länen anges samma pensionsålder för vägingenjör.

1942 års vägsakkunniga ha ansett undantagsbestämmelser i fråga om pensionsåldern böra övervägas beträffande åtskilliga av de befattningar, som komma att inrättas vid det av fjolårets riksdag beslutade förstatligandet av den allmänna väghållningen på landet. De tjänster vid väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, för vilka särskilda bestämmelser rörande pensionsålder ansetts erforderliga, äro inspektörstjänsterna i lönegrad A 29, nämligen vägin-spektören på byggnadsavdelningen, vägtrafikinspektören och gatuinspektören. De sakkunniga ha framhållit, att beträffande dessa tjänster krävdes en god fysisk kondition, som befattningshavarna måhända icke kunde uppvisa vid högre ålder. Det syntes därför vara motiverat, att pensionsåldern för dessa tjänster sänktes till 63 år. Inom vägförvaltningarna krävdes god fysisk kondition av vägingenjörerna liksom ock av övriga ingenjörer, ritare och övervägmästare. Detsamma gällde vägmästarna. Även för dessa tjänstemän borde pensionsåldern fastställas till 63 år.

I avgivet utlåtande har *statskontoret* ansett anledning till avvikelse från de för normalfallen gällande pensionsåldrarna icke föreligga för andra befattningshavare inom vägväsendet än vägmästarna, vilka vid bifall till av statskontoret förordad placering i lönegraden A 12 skulle bliva avgångsplik-tiga redan vid 60 år. En höjning av pensionsåldern i sådant fall till 63 år för vägmästarnas vidkommande syntes ämbetsverket väl motiverad.

Vägingenjören i Kristianstads län har däremot ifrågasatt lämpligheten av att bestämma pensionsåldern för vägmästarna högre än till 60 år.

Efter samråd med chefen för kommunikationsdepartementet finner jag särskild pensionsålder icke vara erforderlig för någon av de till vägväsendet hänförliga befattningarna i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Nu gällande undantag härutinnan synas därför böra upphävas, och några nya undantagsbestämmelser för styrelsens vidkommande böra icke införas. En pensionsålder av 63 år bör däremot bibehållas beträffande järnvägs- och luftfartsinspektörerna. För vägförvaltningarnas vidkommande torde en pensionsålder av 63 år lämpligen böra bestämmas för samtliga ingenjörsbefattningar — vägingenjörer i lönegraden A 26 och ingenjörer i lönegraderna A 21 och A 19 — samt för övervägmästare, vägmästare och ritare. Vad vägmästarna beträffar, må framhållas, att de enligt propositionen nr 224 till årets riksdag skola hänföras till lönegraden A 13 och sålunda, om undantag ej stadgades, skulle erhålla en pensionsålder av 65 år. För annan ordinarie personal vid vägförvaltningarna än här nämnts torde bestämmelse om särskild pensionsålder ej vara erforderlig. Beträffande extra ordinarie personal äger Kungl. Maj:t enligt föreskrift i allmänna tjänstepensionsreglementet bestämma pensionsåldern.

Åttonde huvudtiteln. Med anledning av högre lärarinneseminariets nedläggande med utgången av juni månad 1943 (prop. nr 255/1942; r. skr. 406) böra ur pensionsåldersförteckningen rubriken högre lärarinneseminarier och därunder uppförda befattningar utgå. Å andra sidan bör vid genomförande av förslag, som förelagts innevarande års riksdag (VII H. T., sid 266; prop. nr 150, sid. 104 och 137) under rubriken de allmänna läroverken angivas, att pensionsåldern för övningskollärare utgör 63 år.

Nionde huvudtiteln. Benämningen statens veterinärbakteriologiska anstalt bör ersättas med statens veterinärmedicinska anstalt (jfr prop. nr 129/1943, sid. 83).

Pensionsålder för befattning å övergångsstat. Då i anledning av organisationsändring ordinarie befattning blir övertalig eller utbytes mot befattning i lägre lönegrad, plägar befattningens dåvarande innehavare överflyttas till övergångsstat utan ändring i löneställningen. I anslutning härtill uppföres den av honom innehavda befattningen i respektive personalförteckning ävensom i avlöningsreglementets tjänsteförteckning å övergångsstat. Vad angår pensionsåldern för sådan befattningshavare, angives i en not till pensionsåldersförteckningen, att för å övergångsstat uppförd befattning med samma tjänstebenenämning, som angives i pensionsåldersförteckningen, gäller i förteckningen för vederbörande befattning upptagen pensionsålder. I sådana fall, där befattning på ordinarie stat med samma tjänstebenenämning ej finnes men särskild pensionsålder ansetts böra gälla för den å övergångsstat uppförda befattningen, har pensionsåldern för denna direkt angivits i pensionsåldersförteckningen. Enär pensionsåldern för befattning, som uppföres på övergångsstat, icke synes böra höjas, även om så sker beträffande mot-

svarande befattning på ordinarie stat, vill jag föreslå, att i nyssnämnda not intages en föreskrift av innebörd, att för befattning, som uppförts på övergångsstat från och med den 1 juli 1943 eller senare tidpunkt, tillämpas samma pensionsålder som gällt omedelbart före överflyttningen till övergångsstat eller, om lägre pensionsålder gäller för befattning på ordinarie stat med samma tjänstebenämning, sistberörda pensionsålder. Härigenom vinnes även, att pensionsåldersförteckningen icke behöver tyngas med angivande av särskild pensionsålder för befattningar, som framdeles uppföras på övergångsstat. Övergår befattningshavaren ånyo till befattning å ordinarie stat, blir givetvis den för denna befattning gällande pensionsåldern tillämplig å honom.

Den såsom bilaga B vid allmänna tjänstepensionsreglementet fogade *tjänståldersförteckningen*, vari angivas de ordinarie befattningar, beträffande vilka det för hel pension erforderliga antalet tjänstår utgör 25, bör i vissa hänseenden ändras. Härom må anföras följande.

Fjärde huvudtiteln. Tjänståldersförteckningen bör erhålla en uppställning, som ansluter sig till den för pensionsåldersförteckningen föreslagna. Under rubriken allmänna civilförvaltningen och försvarsväsendet böra huvudtitels- och verksvis upptagas samtliga ifrågakommande befattningar utom de till statens affärsdrivande verk hörande. Under fjärde huvudtiteln böra upptagas beställningarna såsom byråöverläkare samt förste och andre byråläkare vid försvarets sjukvårdsförvaltning. Någon annan befattning vid försvarets centrala förvaltningsmyndigheter torde icke böra upptagas i förteckningen. Befattningar vid försvarsstaben, armén, marinen och flygvapnet böra upptagas i samma utsträckning som nu, dock att de ordinarie fänriksbeställningarna vid marinen och flygvapnet böra såsom numera obefintliga utgå ur förteckningen. I denna bör angivas, att det för hel pension erforderliga antalet tjänstår utgör 25 beträffande beställning å reservstat med samma tjänstebenämning som i förteckningen upptagen beställning. Vad slutligen angår övriga till försvarsväsendet hörande institutioner, böra i förteckningen upptagas dels liksom hittills professor vid kemiska anstalten och sjuksköterska vid garnisonssjukhus, dels ock regementsläkare vid karolinska sjukhusets garnisonsavdelningar eller vid garnisonssjukhus samt bataljonsläkare vid sistnämnda sjukhus.

Femte huvudtiteln. På sätt tidigare omnämnts gäller enligt 1942 års riksdags beslut 55 års pensionsålder för konstapel vid poliskåren i Boden och 57 års pensionsålder för kriminalkonstapel, inspektionskonstapel och överkonstapel vid samma kår. För dessa befattningshavare torde det för hel pension erforderliga antalet tjänstår böra utgöra 25. Ifrågavarande befattningar böra därför under rubriken poliskåren i Boden införas i tjänståldersförteckningen.

Åttonde huvudtiteln. De icke lönereglerade ordinarie tjänster vid universiteten samt karolinska mediko-kirurgiska institutet, å vilka allmänna tjänstepensionsreglementet äger tillämpning, äro samtliga upptagna i tjänståldersförteckningen. Bland annat upptages under rubriken Lunds universitet befattningen i medicinsk radiologi. Såsom i ett tidigare sammanhang an-

förts avses nämnda befattning från och med den 1 juli 1943 skola ändras till en befattning såsom lärare i röntgendiagnostik. Ändring bör på grund härav vidtagas i tjänståldersförteckningen. I denna böra vidare införas de befattningar vid samma universitet såsom lärare i fysikalisk diagnostik, ortopedi och radioterapi, beträffande vilka i det föregående framlagts förslag att allmänna tjänstepensionsreglementet skall erhålla tillämpning.

Vid bifall till i propositionen nr 214/1943 framställt förslag bör i tjänståldersförteckningen benämningen lärare vid tandläkarinstitutet ersättas med professor.

Tjänstålder för befattning å övergångsstat. I viss motsvarighet till vad i det föregående föreslagits i fråga om pensionsålder för innehavare av befattning å övergångsstat torde vid tjänståldersförteckningen böra fogas en not av innehåll, att för befattning, som uppförts å övergångsstat från och med den 1 juli 1943 eller senare tidpunkt, det för hel pension erforderliga antalet tjänstår skall utgöra 25, såframt nämnda tjänstålder för hel pension antingen gällt för befattningen omedelbart före överflyttningen till övergångsstat eller ock gäller för befattning å ordinarie stat med samma tjänstebestämmelse.

13. Pensionsfrågor sammanhängande med förstатligande av den allmänna väghållningen på landet.

Vid 1942 års riksdag godkändes vissa huvudgrunder för förstатligande av den allmänna väghållningen på landet (prop. nr 122; r. skr. nr 325). Principbeslutet bygger i väsentliga delar på förslag, innefattade i ett den 9 april 1941 dagtecknat betänkande av 1938 års sakkunniga för utredning om vägväsendets förstатligande (vägförstatligandekommittén). Efter riksdagsbeslutet tillkallades med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 12 juni 1942 inom kommunikationsdepartementet särskilda sakkunniga (1942 års vägsakkunniga) med uppdrag, bland annat, att avgiva förslag till de åtgärder i organisations- och övriga hänseenden, som erfordrades för att genomföra ett förstатligande av den allmänna väghållningen på landet. Dessa sakkunniga avgåvo den 27 januari 1943 förslag till utformning av den statliga vägorganisationen m. m. (SOU 1943: 1). Sedermera har i en den 30 april 1943 dagtecknad proposition, nr 224, förslag framlagts angående den statliga vägorganisationen samt vissa vägväsendet berörande anslagsfrågor. Propositionen avser förstатligande av den allmänna väghållningen på landet från och med den 1 januari 1944.

I 1942 års proposition och riksdagsskrivelse förutsattes, att efter vägväsendets förstатligande sysselsättning inom den statliga vägförvaltningen i största möjliga utsträckning skulle beredas befattningshavare vid den nuvarande vägorganisationen. Genom beslut den 21 augusti 1942 uppdrog Kungl. Maj:t åt statskontoret att, efter samråd med 1942 års vägsakkunniga och statens pensionsanstalt, verkställa utredning och till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till de särskilda bestämmelser i övergångshänseende eller eljest, vilka i

samband med ett förstatligande av den allmänna väghållningen på landet kunde bli erforderliga beträffande tjänste- och familjepensionsförhållandena för tjänstemanna- och arbetarpersonal, som vid ett dylikt förstatligande överginge från anställning hos vägdistrikt till anställning vid det statliga vägväsendet. Statskontoret har, efter vederbörligt samråd, med skrivelse den 20 april 1943 överlämnat en promemoria med förslag till dylika bestämmelser (nedan benämnd *promemorian*).

I propositionen nr 224 till årets riksdag har (sid. 106) förutsatts, att frågan om de åtgärder, till vilka statskontorets utredning kunde giva anledning, skulle upptagas i annat sammanhang.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som beretts tillfälle att taga del av nämnda promemoria, har i anledning därav gjort vissa uttalanden i en den 7 maj 1943 dagtecknad promemoria.

Jag anhåller nu att få anmäla förslag till reglering av de särskilda spörsmål, vilka i pensionshänseende uppkomma vid förstatligandet av den allmänna väghållningen på landet.

Nuvarande pensionsförhållanden för vägdistriktens personal.

Den personal, som av vägdistrikten sysselsättes för väghållningens utförande, utgöres av dels s. k. teknisk personal, innefattande ingenjörer, vägmästare och schaktmästare, dels för kamerala ändamål anställda tjänstemän, såsom kamrerare, sekreterare och kontorsbiträden, dels ock arbetarpersonal.

Frågan om pensionsrätt för vägdistriktens personal har blivit aktuell först under senare år. En bidragande orsak härtill torde ha varit, att statsbidrag till pensioneringskostnaderna tidigare icke utgått och att därför kostnaderna för pensioneringen, i den mån de icke täckts av vederbörande befattningshavares bidrag, fått bestridas genom uttaxering av vägs katt. Genom beslut den 16 april 1937 medgav emellertid Kungl. Maj:t, efter riksdagens hörande, att i kostnadsunderlaget för beräkning av statsbidrag till vägdistrikten för vägunderhåll finge inräknas vägdistrikts kostnad för pensionering av vägmästare eller annan dylik befattningshavare för tillsyn å eller ledning av väghållningen under villkor, att fråga om pensionering av nämnda befattningshavare i varje särskilt fall underställdes väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som ägde bestämma det belopp, varmed pensioneringskostnaderna finge inräknas i kostnadsunderlaget. Vidare anbefalldes Kungl. Maj:t väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att utfärda allmänna normer att tillämpas vid dylik pensionering. I anslutning härtill har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen genom beslut den 14 maj 1937 till efterrättelse för vägstyrelserna fastställt dylika allmänna normer för ifrågavarande pensionering. Beträffande innebörden härav må nämnas följande.

I den mån pensioneringen ordnas enligt de fastställda normerna må vägdistrikt inräkna sin andel av kostnaden för distriktets tekniska personals egen pensionering (ålders-, sjuk- och invalidpensionering) i den kostnad, som lägges till grund för beräkning av statsbidrag till distriktets underhåll. Med teknisk personal avses därvid vägmästare eller annan dylik befattningsha-

vare för tillsyn å eller ledning av väghållningen, d. v. s. sådana befattningshavare, beträffande vilka beslut om tillsättande skola underställas vederbörande länsstyrelses prövning och fastställelse. Hit räknas alltså förste vägmästare, vägmästare, schaktmästare ävensom arbetsledare med högre kvalifikationer; även befattningshavare med andra benämningar men med motsvarande arbetsuppgifter inbegripas, t. ex. biträdande vägmästare, andre vägmästare m. fl. De fastställda pensioneringsgrunderna utgöra icke hinder för vägdistrikt att på egen bekostnad eller gemensamt med befattningshavare träffa anstalter för tillförsäkrande av ytterligare pensionsförmåner åt befattningshavaren eller av pensionsförmåner åt hans efterlevande, men å distriktets merkostnad härför utgår icke statsbidrag.

För bestridande av den del av kostnaden för av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen godkänd tjänstepensionering, som ej ersättes av vederbörande befattningshavares avgifter, erhåller vägdistrikt enligt gällande bestämmelser statsbidrag med 85 procent.

En redogörelse för innehållet i de av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen godkända pensioneringsgrunderna ävensom för det sätt, på vilket vägdistriktet ordnat pensioneringen, har lämnats i promemorian. Redogörelsen torde få såsom *bilaga* fogas vid statsrådsprotokollet i förevarande ärende.

Av promemorian framgår, att 160 vägdistrikt tillförsäkrat sin tekniska personal och i vissa fall även för kamerala ändamål anställda befattningshavare — sammanlagt i runt tal 400 anställningshavare — rätt till tjänstepension. I regel har även familjepensionering ordnats. Endast 1 vägdistrikt har sört för mera allmän pensionering av arbetarpersonalen, och av landets 170 vägdistrikt ha 10 icke tillförsäkrat hos dem sysselsatt personal pensionsrätt. Beträffande de pensioneringstyper, som kommit till användning, kunna promemorians uppgifter sammanfattas på följande sätt.

1. *Pensionering i statens pensionsanstalt.* Genom beslut av 1939 års lagtima riksdag (prop. nr 219; r. skr. nr 237) har möjlighet öppnats för vägdistrikt att bereda pensionsrätt i statens pensionsanstalt för hos vägdistriktet anställd vägmästare eller annan dylik befattningshavare för tillsyn å eller ledning av väghållningen, d. v. s. för den tekniska personalen. Intill 1942 års utgång ha 31 vägdistrikt anslutit sina anställningshavare av nämnda kategori till pensionsanstalten. Pensionsrätten avser såväl tjänste- som familjepension.

2. *Pensionering hos enskild pensionsinrättning.* Av de vägdistrikt, som ordnat för sina anställningshavares pensionering, har det övervägande flertalet — 112 vägdistrikt — tecknat försäkring i svenska personal-pensionskassan. Dyliga försäkringar ha kommit till stånd ej endast för vägdistriktets tekniska personal utan i en del fall även för befattningshavare anställda för kamerala uppgifter, såsom kamrerare, räkenskapsförare, bokhållare, kassa-förvaltare, kameraltjänstemän, kassörer, skrivbiträden, kontorister, kontorsföreståndare och sekreterare. I ett fåtal fall har pensionsrätt även beretts viss arbetarpersonal, såsom förmän och chaufförer. Pensioneringen avser för samtliga försäkrade tjänstepension i form av 100-procentig ålders- och invalidpension samt i flertalet fall kapitalunderstöd förbundet med tjänstepension. För gifta manliga anställda är vidare tecknad familjepension samt kapitalunderstöd förbundet med familjepension (begravningshjälp).

Andra enskilda försäkringsinrättningar ha anlitats av sammanlagt 22 vägdistrikt. I sådana försäkringsinrättningar tecknade försäkringar avse uteslu-

tande vägmästare och schaktmästare. Försäkringarna avse regelmässigt tjänstepension (ålderspension) och familjepension (efterlevandepension). I en del fall förekommer även liv- och kapitalförsäkring, där försäkringsbeloppet utfaller vid den försäkrades död eller vid inträffande pensionsålder. Samtliga försäkringar äro fribrevsberättigade, d. v. s. försäkringarna kunna, om premieinbetalningarna upphöra, utbytas mot premiefria försäkringar men med reducerade förmåner. Den premiefria sjukpensionen gäller i regel för kortare tid. Försäkringarna berättiga i regel icke till återköp, men vissa försäkringsgivare ha förklarat återköp under vissa omständigheter kunna medgivas.

3. *Pensionering hos vägdistriktet.* 21 vägdistrikt ha förbundit sig att själva helt svara för pensioneringen av vissa anställda, i regel vägmästare och schaktmästare, eller ock att utgiva viss tilläggspension till pensionsförsäkrade anställningshavare. I den förra kategorien av fall är i allmänhet fråga om befattningshavare, som uppnått sådan ålder, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen med hänsyn till de uppkommande höga försäkringsavgifterna icke lämnat sitt medgivande till att pensionsförsäkring finge tagas. I ett flertal fall har även familjepensionsrätt tillförsäkrats anställningshavarna. I några fall ha vägdistrikt utfäst sig att själva svara för pensioneringen av förmän och annan arbetarpersonal.

4. *Pensionering genom anslutning till pensionsstyrelsens frivilliga försäkring.* Allmän pensionsförsäkring av arbetare synes ha förekommit endast i ett fall, där pensioneringen ordnats genom arbetarnas anslutning till pensionsstyrelsens frivilliga försäkring. Denna försäkring avser icke någon familjepensionering i egentlig bemärkelse, men avlider den försäkrade före pensionsålderns inträde, återbetalas inbetalda avgifter till de efterlevande.

Av de anförda siffrorna framgår, att vissa vägdistrikt samtidigt tecknat försäkringar hos flera pensionsinrättningar eller ock vid sidan av tecknade pensionsförsäkringar själva påtagit sig vissa pensionsförpliktelser.

Till f. d. anställda eller deras efterlevande utbetala enligt uppgifter, som införskaffats av vägförstatligandekommittén, vissa vägdistrikt årliga understöd. Dessa utgöra tillhoppa i runt tal 35,000 kronor.

Pensionsförhållandena för personal, vilken erhåller pensionsberättigande statsanställning.

Flertalet av de spörsmål av övergångsnatur, som i pensionshänseende uppställa sig vid ett förstatligande av den allmänna väghållningen på landet, avse det sätt varpå pensioneringen skall ordnas för personal, vilken erhåller sådan anställning i statens tjänst, som normalt är förenad med pensionsrätt. Här kunna följande fyra frågekomplex urskiljas.

1. I den mån pensionsberättigande statsanställning vinnes av sådan personal vid vägdistriktet, för vilken pensionering i en eller annan form ordnats genom vederbörande vägdistrikts försorg, uppställer sig frågan, huruvida sådan personal bör undantagas från de stalliga pensionsreglementenas tillämpning och alltså fortfarande bibehållas vid densamma redan tillförsäkrade pensionsförmåner. Anses pensionsreglementena böra erhålla tillämpning, uppkommer frågan, i vad mån personalen därjämte bör bibehållas vid densamma hittills tillförsäkrad pensionsrätt, eller där detta icke skall ske, på vilket sätt den nuvarande pensioneringen skall avvecklas.

2. Beträffande sådan arbetarpersonal hos vägdistrikt, som erhåller statsanställning, inställer sig frågan, huruvida någon modifikation påkallas i den i allmänhet gällande förutsättningen för tillämpningen av 1942 års tjänstepensionsreglemente för arbetare, att arbetaren skall ha haft statsanställning viss s. k. väntetid.

3. I fråga om all sådan personal, som tidigare haft anställning hos vägdistrikt och å vilken pensionsreglementena erhålla tillämpning, är vidare fråga, om och i vad mån den tidigare anställningen bör få tillgodoräknas såsom tjänstår. Särskilda spörsmål uppkomma härvid i fråga om den personal, som tidigare haft pensionsrätt.

4. I den mån pensionsreglementena erhålla tillämpning å personal, vilken tidigare haft pensionsrätt, och tidigare pensionsförsäkringar i samband därmed avvecklas, uppkommer slutligen frågan, huruvida för det bortfallande försäkringsbeloppet bör beredas kompensation i annan form än genom särskilda medgivanden i fråga om tjänstårsberäkning.

Här må nämnas, att de förslag rörande reglering av förevarande spörsmål, som innefattas i den inom statskontoret efter vederbörligt samråd upprättade promemorian, icke givit *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* anledning till något särskilt uttalande.

1. *Pensionsreglementenas tillämplighet, avveckling av nuvarande pensioneringsformer m. m.*

I sitt betänkande har *vägförstatligandekommittén* förklarat, att pensionsförsäkringar i enskilda anstalter i allmänhet syntes ställa sig dyrbarare än pensionering ordnad genom statliga organ och att det därför kunde ifrågasättas, om man efter ett förstatligande borde fullfölja de med de enskilda anstalterna träffade pensionsförsäkringsavtalen. Härom har kommittén anfört.

Då de flesta av ifrågavarande pensionsförsäkringsavtal träffats efter 1937, ha i stort sett endast en mindre del av kostnaderna för pensionerna hunnit erläggas, och med hänsyn därtill synes det i allmänhet vara fördelaktigt att icke fullfölja avgiftsinbetalningarna till de privata pensionsanstalterna. Den i statens tjänst övergångne befattningshavaren bör i stället i pensionsavseende intaga samma ställning som övriga statstjänstemän, dock att den pension, som enligt vanliga regler skulle tillkomma honom, bör minskas med det belopp, som han på grund av tidigare inbetalningar till enskild pensionsanstalt kan erhålla av denna. I vissa fall kan det emellertid ställa sig fördelaktigare att fullfölja de av vägdistrikten träffade pensionsförsäkringsavtalen; huruvida så skall ske eller ej, bör avgöras från fall till fall.

Kommitténs uttalande har mött gensaga från flera av de över betänkandet hörda myndigheterna och sammanslutningarna.

Statens pensionsanstalt har uttalat, att det helst icke under några omständigheter borde ifrågakomma, att staten för pensionering av hos densamma anställda befattningshavare erlade avgifter till enskild pensionsanstalt och i samband därmed undantog befattningshavare från tillämpningen av eljest gällande statliga pensionsbestämmelser. Eventuellt borde pensionsfrågan i samtliga fall lösas på sätt de sakkunniga ansett i allmänhet böra ske — varvid dyrtidstillägg respektive rörlig pensionsdel borde utgå å statspensionen oducerad — men mera ändamålsenligt vore att, i den mån det låte sig göra, med den enskilda pensionsanstalten träffa avtal om att pensionsförsäk-

ringen där annullerades och att i samband därmed ett belopp, motsvarande denna försäkrings kapitalbelopp, utbetalades till staten, som i så fall skulle övertaga pensioneringen i dess helhet.

Även *statskontoret* har ansett, att åtgärder borde vidtagas i syfte att bringa försäkringsavtalen att upphöra. En lämplig anordning syntes vara, att befattningshavaren, mot det att han å statsverket överläte sin rätt enligt pensionsförsäkringen, medgaves att såsom tjänstår i pensionshänseende få tillgodoräkna sig hela den tid, för vilken försäkringsavgift erlagts. Med de enskilda försäkringsanstalterna skulle i så fall uppgörelse träffas om omedelbar avlösning av de på statsverket överlätna försäkringsavtalen.

Å andra sidan ha *Sveriges arbetsledareförbund* — som vänt sig mot påståendet att pensionsförsäkringar i enskilda pensionsanstalter skulle ställa sig dyrbarare än pensionering ordnad genom statliga organ — *Sveriges kommunaltjänstemannaförbund* och *vägdistriktens tjänstemannaförening* uttalat sig emot att den statliga pensionen skulle minskas med det belopp, som kunde erhållas från enskild pensionsanstalt.

I *promemorian* har förordats, att de statliga pensionsreglementena erhålla tillämpning å hela den övertagna personalen. Till motivering härav har anförts.

Förstatligandet av vägväsendet kommer bland annat att medföra, att tjänstemannapersonalen vid den statliga vägorganisationen i lönehänseende blir underkastad enhetliga villkor. De tjänstemän vid den nya vägorganisationen, som vinna ordinarie eller extra ordinarie anställning, komma därigenom att automatiskt hänföras under de statliga pensionsreglementena. Att från tillämpning av dessa reglementen särskilt undantaga sådan hos vägdistrikt tidigare anställd personal, som redan tillförsäkrats pensionsrätt av vägdistriktet och i stället låta denna bibehållas vid tidigare pensionsförsäkring, synes icke böra komma ifråga. Enhetliga regler i pensionshänseende synas nämligen böra gälla för all den personal, som vinner anställning vid den statliga vägorganisationen. Med hänsyn till de väsentliga skiljaktigheter i pensioneringsgrunderna, som å ena sidan gälla enligt de statliga pensionsreglementena och å andra sidan följa av de försäkringsavtal — pensionsvillkoren enligt reglementet för statens pensionsanstalt däri inbegripet — som reglera pensionsförhållandena för den redan pensionsförsäkrade personalen, torde det vara uteslutet att åvägabringa enhetlig reglering av pensionsförhållandena inom hithörande område på annat sätt än att även sistnämnda personal inordnas under de statliga pensionsreglementena.

Vad nu anförts ifråga om tjänstemannapersonalen bör även gälla arbetarpersonalen.

I *promemorian* har framhållits, att särskilt beslut av Kungl. Maj:t erfordras för att bringa 1942 års tjänstepensionsreglemente för arbetare i tillämpning å sådana arbetare, som övergå i statens tjänst i samband med förstatligandet och som av vederbörande vägdistrikt tillförsäkrats pensionsrätt annorledes än i form av delaktighet i den frivilliga pensionsförsäkringen.

I *promemorian* har förutsatts, att sådan befattningshavare vid vägdistrikt, vilken vid förstatligandet är underkastad reglementet för statens pensionsanstalt, icke efter övergången till pensionsberättigande anställning vid den statliga vägorganisationen skall äga bibehållas vid delaktighet i

pensionsanstalten. Med anledning därav borde Kungl. Maj:t inhämta riksdagens bemyndigande att vidtaga den ändringen i reglementet för pensionsanstalten, att § 69 h) ävensom vad i § 74 och § 78 mom. 2 funnes stadgat rörande befattningshavare hos vägdistrikt utginge.

Även tjänsteman eller arbetare, för vilken pensionering ordnats genom pensionsförsäkring i enskild inrättning, borde i samband med att det statliga pensionsreglementet erhöles tillämpning å honom i regel avstå från den honom tillförsäkrade pensionen från inrättningen. Härom anföres i promemorian följande.

Väsentliga skiljaktigheter föreligga mellan de försäkringsvillkor, som gälla för försäkringarna i de enskilda inrättningarna och pensionsvillkoren enligt de statliga pensionsreglementena. Så till exempel inträder för anställningshavare, vilken är delaktig i svenska personalpensionskassan, rätt till pension — förutom vid inträde i pensionsåldern — när han sedan viss kortare tid tillbaka varit på grund av sjukdom eller olycksfall oförmögen till arbete. Rätt till pension kan alltså enligt kassans försäkringsvillkor ifrågakomma i sådant fall och under sådana förhållanden, som enligt de statliga pensionsreglementena icke medföra rätt till pension. Liknande villkor förekomma även i vissa försäkringsavtal med enskilda försäkringsbolag. Nu angivna grunder för pensionsrätten synas gälla även sedan pensionsförsäkringarna till följd av underlåten avgiftsbetalning ändrats till premiefria försäkringar, s. k. fribrev. Ytterligare föreligger enligt de för svenska personalpensionskassan gällande försäkringsvillkoren rätt för den pensionsförsäkrade att utfå egenpension i förtid tidigast då han fyller 50 år. Fall skulle sålunda kunna inträffa, att anställningshavare skulle kunna komma i åtnjutande av pension från den enskilda pensionsinrättningen, medan han ännu uppbär avlöning å sin statliga befattning. Därest en reglering av förevarande fråga skulle komma till stånd efter de av vägförstatligandekommittén ifrågasatta riktlinjerna borde konsekvensen bliva, att i sistberörda fall även lönen å den statliga befattningen borde reduceras med den pension, som kunde komma att utgå på grund av pensionsförsäkringen i den enskilda anstalten. Betydande praktiska svårigheter torde emellertid möta ett realiserande av kommitténs förslag. Vid sådant förhållande torde det, såsom statskontoret och statens pensionsanstalt i sina yttranden i anledning av vägförstatligandekommitténs uttalande i pensionsfrågan framhållit, vara mest ändamålsenligt, att vederbörande anställningshavare får vid tillträddandet av pensionsberättigande statlig befattning till förmån för statsverket avstå från rätten till pension från den enskilda pensionsinrättningen mot det att han medgives rätt att såsom tjänstår för pension enligt de statliga reglementena få helt tillgodoräkna den tid före övergången till statstjänsten, till vilken hänsyn tagits vid bestämmandet av pensionen från den enskilda pensionsinrättningen.

Vad nu föreslagits torde böra gälla såväl tjänstemanna- som arbetarpersonal. Vad tjänstemannapersonalen beträffar synes undantag icke böra göras för den kamerala personalen, oavsett att vägdistrikten icke ägt åtnjuta statsbidrag å kostnaderna för pensioneringen av sistnämnda befattningshavare.

I promemorian ha diskuterats två alternativa anordningar för att ernå, att en överlåtelse av pensionsrätten i enskild pensionsinrättning allmänt kommer till stånd.

Det ena alternativet (*alternativ 1*), innebär, att såsom särskilt villkor i pensionshänseende för anställningshavare vid den statliga vägorganisationen

skulle föreskrivas, att den, som erhåller med pensionsrätt enligt de statliga pensionsreglementena förenad anställning vid vägorganisationen, skall vara skyldig att på statsverket helt överlåta sin rätt till i enskild pensionsinrättning eller försäkringsbolag av vägdistrikt anordnad pensionsförsäkring mot rätt att såsom tjänstår för pension enligt sagda reglementen helt tillgodoräkna den tid före övergången till statstjänsten, till vilken hänsyn tagits vid bestämmandet av pensionen från den enskilda pensionsinrättningen eller försäkringsbolaget. Enligt det andra alternativet (*alternativ 2*) skulle föreskrivas, att här avsedd anställningshavare, vilken tillträtt pensionsberättigande anställning vid den statliga vägorganisationen, icke skall äga rätt att såsom tjänstår för pension enligt de statliga pensionsreglementena tillgodoräkna tiden före övergången till statstjänsten, med mindre han på statsverket överlåter sin rätt till i enskild pensionsanstalt eller försäkringsbolag av vägdistrikt tecknad pensionsförsäkring. Önskade befattningshavare icke avstå från pensionsförmånerna enligt pensionsförsäkringen, komme i sådant fall pensionen i den statliga befattningen att endast grundas på anställningstiden i statstjänsten. Självfallet borde statsverket i dylikt fall icke lämna bidrag till upprätthållande av pensionsförsäkringen.

I promemorian har förordats, att spørsmålet löses enligt det förra alternativet. En lösning enligt alternativ 2 komme nämligen att medföra, att befattningshavare, som tillträdde den pensionsberättigande statstjänsten vid så unga år, att han i denna hunne intjäna fulla tjänstår, vid avgång ur statstjänsten efter uppnådd pensionsålder eller med sjuk- eller invalidpension skulle få uppbära icke endast full pension för statstjänsten utan även de av statsmedel till väsentlig del bekostade pensionsförmånerna enligt pensionsförsäkringen i den enskilda pensionsinrättningen.

Från regeln om skyldighet att avstå från pensionen i den enskilda inrättningen har emellertid i promemorian föreslagits skola gälla ett undantag i fråga om anställningshavare, som vid vägväsendets förstatligande uppnått högre levnadsålder. Med hänsyn till att de i vissa enskilda pensionsinrättningar uppkommande fribreven avsåge förhållandevis betydande belopp för sådana anställningshavare, borde dessa medgivas rätt att vid sidan av pensionsrätten i den statliga befattningen bibehålla de med fribrevsrätten förenade förmånerna, dock mot avstående av rätten att för pension i den statliga tjänsten räkna tjänstår för tiden före förstatligandet. Sådan valfrihet borde tillkomma anställningshavare, som vid förstatligandet uppnått en ålder av 55 år. Skulle här avsedd befattningshavare, som valt att bibehålla de med pensionsförsäkringen i den enskilda pensionsinrättningen förenade förmånerna, i den statliga tjänsten bli berättigad till invalidpension, borde på Kungl. Maj:ts prövning bero, huruvida den sistnämnda pensionen skulle minskas med de till pensionsförsäkringen hörande förmånerna.

För personal, för vars pensionering vägd i s t r i k t åtagit sig att självt svara, borde enligt promemorian pensionsförhållandena regleras på motsvarande sätt som enligt alternativ 1 förordats beträffande i enskilda pensionsinrättningar försäkrad personal. Då anställningshavaren vunne pensionsbe-

rättigande anställning vid den statliga vägorganisationen, borde han sålunda bli skyldig att frånträda sin rätt till pension från vederbörande vägdistrikt mot rätt att såsom tjänstår för pension i den statliga anställningen i viss omfattning tillgodoräkna tiden före övergång till statstjänsten. Någon undantagsanordning motsvarande den, som föreslagits beträffande i enskild pensionsinrättning försäkrad anställningshavare, kunde enligt sakens natur icke göras för nu avsedd anställningshavare, som vid förstatligandet uppnått 55 års ålder.

Vad slutligen angår personal, för vilken vägdistrikt ordnat pensioneringen genom anslutning till pensionsstyrelsens frivilliga försäkring — denna pensioneringsform hade anlitats av ett vägdistrikt beträffande arbetarpersonal — har i promemorian erinrats, att ett liknande spörsmål förelegat till lösning i 1942 års tjänstepensionsreglemente för arbetare beträffande viss personal, som haft anställning vid kommunikationsverken. Med avseende å denna personal hade i 3 punkten övergångsbestämmelserna till reglementet föreskrivits, att tjänstepensionens grundbelopp respektive tjänstelivräntans belopp enligt vissa grunder skulle minskas med beloppet av pension från pensionsförsäkringsfonden samt att vid bestämmande av det oreducerade grundbeloppet respektive livräntebeloppet såsom tjänstår skulle få tillgodoräknas den tid, som lagts till grund för beräkning av den särskilda förmånen. I promemorian har förordats, att Kungl. Maj:t inhämtar riksdagens bemyndigande att föreskriva, att nämnda stadganden i övergångsbestämmelserna till pensionsreglementet skola äga tillämpning jämväl å sådan pension från pensionsförsäkringsfonden, till vilken bidrag lämnats av vägdistrikt.

Med avseende å spörsmålet, på vad sätt bör förfaras med de pensionsförsäkringar, som statsverket kommer att få övertaga, ha, såsom framgår av det förut anförda, statskontoret och statens pensionsanstalt i sina remissyttrandena över vägförstatligandekommitténs betänkande uttalat sig för att försäkringarna skola bringas att upphöra.

I promemorian har framhållits, att den omfattning, i vilken sådana anställningshavare vid vägdistrikt, som äro pensionsförsäkrade i enskilda försäkringsanstalter, komma att erhålla pensionsberättigande anställning vid den statliga vägorganisationen, kunde överblickas först sedan de nya tjänsterna blivit besatta med sina nya innehavare, samt att det tidigast i samband därmed kunde fastställas, vilka försäkringar, som blivit överlåtna å statsverket. Vid sådant förhållande syntes tiden ännu icke vara inne att träffa avgörande om den slutliga dispositionen av de övertagna försäkringarna. Härom syntes för övrigt i vissa fall vara nödvändigt att upptaga förhandling med vederbörande försäkringsanstalt. Med hänsyn härtill har i promemorian föreslagits, att statskontoret erhåller ett bemyndigande att, efter samråd med försäkringsinspektionen, med ifrågavarande försäkringsanstalter träffa den uppgörelse rörande de övertagna försäkringarna, som kan visa sig godtagbar för statsverket. Bemyndigandet borde innefatta rätt för statskontoret att besluta

beträffande de övriga frågor, som kunde uppkomma i samband med övertagandet av försäkringarna. De medel, som på detta sätt tillkomme statsverket, syntes böra helt tillgodoföras civila tjänstepensionsfonden.

I promemorian har vidare, med avseende å sådana fall av pensionering genom vägdistriktets egen försorg, i vilka fondering skett av befattningshavarnas aygifter eller vägdistriktets avsättningar till pensionskostnaderna, föreslagits, att ifrågavarande medel skola överföras till statsverket och därvid helt tillgodoföras civila tjänstepensionsfonden.

2. Särskilda bestämmelser om s. k. väntetid.

Såsom förutsättning för tillämpning av 1942 års tjänstepensionsreglemente för arbetare gäller bland annat, att vederbörande arbetare antingen 21 månader i följd eller minst 7 månader under vart och ett av tre på varandra följande kalenderår eller ock tillhoppa 30 månader under högst fem på varandra följande kalenderår innehaft sådan arbetaranställning i statens tjänst, för vilken gäller en arbetstid av normal omfattning. I fråga om den, som vid statens övertagande helt eller delvis av kommunalt driven verksamhet eller i samband med dylik verksamhets nedläggande övergått till anställning i statens tjänst och vilken icke är undantagen från reglementets tillämpning, skall emellertid vid tillämpning av nämnda stadgande om s. k. väntetid med anställning i statens tjänst likställas anställning hos den föregående arbetsgivaren. Enligt det före den 1 juli 1942 gällande arbetarpensionsreglementet skulle däremot väntetiden i varje fall hänföra sig till arbetsanställning i statens tjänst av fortlöpande natur.

I sitt yttrande över vägförstatligandekommitténs betänkande uttalade *statens pensionsanstalt* med utgångspunkt från bestämmelserna i 1934 års arbetarpensionsreglemente, att det syntes skäligt, att sådan arbetare hos vägdistrikt, som vid förstatligandet av väghållningen eller någon kortare tid därefter vunne anställning i arbete av fortlöpande natur, finge såsom väntetid tillgodoräkna sig under viss begränsad tidrymd, exempelvis fem år, närmast före förstatligandet infallande tid för stadigvarande anställning hos vägdistrikt. Därest vägförstatligandet genomfördes under nu pågående kris och den av kommittén för sådant fall förutsatta personalbegränsningen föranledde, att en del av vägdistriktens stadigvarande anställda arbetare till en början icke kunde erhålla anställning vid den nya vägorganisationen, kunde det möjligen vara påkallat att medgiva tillgodoräkning av tid för anställning hos vägdistrikt såsom väntetid, även om stadigvarande anställning vunnnes en mera avsevärd tid efter förstatligandet.

I *promemorian* har framhållits, att något särskilt medgivande att såsom väntetid räkna föregående anställning hos det vägdistrikt, varifrån övergång skett, ej erfordras enligt 1942 års tjänstepensionsreglemente för arbetare, såvitt angår anställningshavare, vilken i samband med vägförstatligandet övergår till statsanställning. Om däremot övergången skedde först sedan någon tid förflutit efter förstatligandet, syntes gällande bestämmelser icke medgiva dylik tillgodoräkning. Då det syntes rimligt att även i sådant fall

den föregående anställningen skulle få räknas såsom väntetid, borde medgivande härtill utverkas av riksdagen. Medgivandet syntes dock böra omfatta endast sådana fall, där övergången skett inom tre år efter vägförstatligandet. I övrigt borde med anställningstid hos det vägdistrikt, hos vilket arbetaren senast varit anställd, likställas anställning hos annat vägdistrikt men ej hos väghållningsdistrikt.

3. Särskilda bestämmelser om tjänstårsberäkning.

Beträffande pensionsreglementenas stadganden angående tjänstårsberäkning må erinras om följande.

Enligt allmänna tjänstepensionsreglementet och 1942 års tjänstepensionsreglemente för arbetare bestämmas pensionsförmånernas belopp i regel på grundval av en jämförelse mellan det antal tjänstår, som anställningshavare kan tillgodoräkna sig vid avgången, och ett i reglementet angivet erforderligt antal tjänstår för hel pension, utgörande för arbetare och i regel även för tjänstemän 30 år. Tjänstårsbegreppet har i princip samma betydelse för beräkningen av familjepensionsförmånernas belopp. Bestämmelser om tjänstårsberäkning finnas i 17 § allmänna tjänstepensionsreglementet och 14 § 1942 års tjänstepensionsreglemente för arbetare ävensom i vissa övergångsbestämmelser till reglementena. Såsom tjänstår räknas i princip tid före pensionsålderns inträde, under vilken vederbörande varit underkastad pensionsreglementet. Har han varit underkastad andra tjänstepensionsbestämmelser, må han såsom tjänstår även tillgodoräkna sådan tid, som enligt dessa bestämmelser fått tillgodoräknas. I fråga om möjlighet att få tillgodoräkna annan tid såsom tjänstår äro tjänstemanna- och arbetarreglementena av olika innehåll. I allmänna tjänstepensionsreglementet har i 17 § 3 mom. stadgats, att på prövning i den ordning Kungl. Maj:t föreskriver beror, om och i vad mån såsom tjänstår må tillgodoräknas tid varunder tjänsteman i nu avsedda fall fullgjort arbete eller uppdrag i eller utom statens tjänst. Enligt 14 § 3 mom. a) arbetarpensionsreglementet må såsom tjänstår tillgodoräknas två tredjedelar av tid, under vilken arbetare efter uppnådd ålder av 18 år men före pensionsålderns inträde i statens tjänst innehaft sådan anställning, vilken utgjort hans huvudsakliga sysselsättning och förvärvskälla, dock att på prövning av den myndighet, som har att fastställa pensionen, skall bero huruvida och i vad mån reduktion bör vidtagas vid tillgodoräkning av anställningstid, varunder för arbetaren ej gällt en arbetstid av normal omfattning. Även frågan om tillgodoräkning av icke-statlig anställningstid är i viss mån reglerad i arbetarpensionsreglementet; i 14 § 3 mom. b) stadgas, att på prövning i den ordning Kungl. Maj:t föreskriver beror, om och i vad mån såsom tjänstår må tillgodoräknas tid varunder den, som övergått till anställning i statens tjänst vid statens övertagande helt eller delvis av kommunalt driven verksamhet eller i samband med dylik verksamhets eller företags nedläggande, innehaft anställning hos den föregående arbetsgivaren. I anslutning till sistnämnda stadgande har i 20 § 2 mom. kungörelsen nr 695/1942 föreskrivits att, där ej Kungl. Maj:t för visst fall annorlunda förordnar, det skall ankomma på vederbörande verkstyrelse att avgöra, om och i vad mån anställningstid vid den kommunalt drivna verksamheten må tillgodoräknas såsom tjänstår. Utan särskilt medgivande av Kungl. Maj:t må dock sådant tillgodoräknande icke avse mera än två tredjedelar av tid, varunder arbetaren efter fyllda 18 år vid den kommunalt drivna verksamheten utfört arbete, vilket till art och omfattning finnes svara mot sådan anställning i statens tjänst, som avses i reglementet.

För tjänstemanna- och arbetarpersonal, vilken från anställning hos vägdistrikt övergår till pensionsberättigande statstjänst, uppställa sig särskilda spörsmål med avseende å tjänstårsberäkningen.

Beträffande tjänstemän, för vilka pensionering ej tidigare ordnats, har *vägförstatligandekommittén* ansett att, i enlighet med vad som förekommit i vissa liknande fall, sådan befattningshavare borde såsom tjänstår i pensionshänseende äga tillgodoräkna sig två tredjedelar av den tid, under vilken han, innan något av de statliga pensionsreglementena bleve tillämpligt å honom, innehåft stadigvarande anställning vid vägdistrikt och väghållningsdistrikt.

I sina remissyttranden ha *statens pensionsanstalt* och *statskontoret* på denna punkt tillstyrkt kommitténs förslag. Pensionsanstalten har därvid framhållit, att befattningshavare, vilken icke vore pensionsförsäkrad i enskild pensionsanstalt, skäligen borde få tillgodoräkna två tredjedelar av den tid han före vägväsendets förstatligande innehåft stadigvarande anställning hos vägdistrikt eller väghållningsdistrikt eller stadigvarande statsanställning.

I *promemorian* har förordats, att Kungl. Maj:t med stöd av 17 § 3 mom. allmänna tjänstepensionsreglementet meddelar generella tillgodoräkningsbestämmelser, såvitt angår befattningshavare, vilka i samband med vägförstatligandet övergå från anställning hos vägdistrikt till befattning vid den statliga vägorganisationen och därvid bliva underkastade allmänna tjänstepensionsreglementet. Tjänsteman, som icke redan vore tillförsäkrad pensionsrätt av vederbörande vägdistrikt, borde såsom tjänstår för tjänstepension och sålunda även för bestämmande av familjepension få tillgodoräkna två tredjedelar av den tid, varunder han, innan han erhållit med pensionsrätt förenad befattning i statens tjänst, innehåft anställning hos väghållningsdistrikt, vägdistrikt eller i statens tjänst. Skedde övergången till den statliga vägorganisationen först efter vägförstatligandet, borde frågan om tjänstårsberäkning prövas av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall.

Vad angår motsvarande spörsmål med avseende å arbetare, som förut ej haft ordnad pensionering, har *statens pensionsanstalt* i sitt yttrande över vägförstatligandekommitténs betänkande förordat, att sådan arbetare skulle i viss utsträckning såsom tjänstår för pension tillgodoföras tidigare anställning. Med utgångspunkt från innehållet i 1934 års tjänstepensionsreglemente för arbetare har pensionsanstalten härmed anfört följande.

Jämlikt stadgandet i 2 § 3 mom. tjänstepensionsreglementet beror på prövning i den ordning Kungl. Maj:t föreskriver, om och i vad mån såsom tjänstår må tillgodoräknas tid, varunder arbetare, vilken i samband med statens övertagande av kommunalt driven verksamhet övergått i statens tjänst, innehåft anställning hos den föregående arbetsgivaren. I enlighet härmed kan arbetare, som vid förstatligandet är anställd hos vägdistrikt och då övergår till statlig arbetsanställning med pensionsrätt, erhålla rätt till tjänstårsberäkning för anställningstiden hos vägdistriktet ifråga. Vid tillämpning av nämnda stadgande torde lämpligen rätt till tjänstårsberäkning böra medgivas för två tredjedelar av anställningstiden. Det torde emeller-

tid få anses skäligt att genom särskilda bestämmelser tjänstårsberäkningsrätt tillförsäkras arbetare, som varit anställd hos vägdistrikt, även om anställningen hos vägdistriktet avbrutits före förstatligandet eller om statsanställning beredes arbetaren först någon tid efter förstatligandet samt att sagda rätt får avse jämväl tid för anställning hos annat vägdistrikt än det, hos vilket arbetaren senast varit anställd, hos väghållningsdistrikt eller i statens regi bedrivet vägarbete.

I promemorian har meddelats, att *svenska väg- och vattenbyggnadsarbetareförbundet* i skrivelse den 16 december 1942 till statskontoret uttalat vissa önskemål i fråga om tjänstårsberäkningen för arbetare, som erhålla anställning vid den statliga vägorganisationen. Förbundet hade därvid anfört i huvudsak följande.

Möjligheten borde prövas att låta de arbetare, som vid förstatligandet omedelbart erhöle anställning hos staten, få tillgodoräkna sig all den tid, som deras anställning hos vägdistrikten varat. Samma rätt borde även tillkomma de arbetare, vilka sedan 1939 och intill tidpunkten för förstatligandet icke varit eller komme i sysselsättning hos vägdistrikten, men som successivt torde kunna erhålla anställning hos den statliga vägorganisationen. Inom några vägdistrikt hade vägunderhållet varit bortsatt på entreprenad längre eller kortare tid före år 1937. Det vore skäligt, att arbetare, som varit anställd hos entreprenör och sedermera i samband med entreprenadens upphörande kommit i anställning hos vägdistrikten, finge såsom tjänstår för pension tillgodoräkna sig även anställningen hos entreprenören. Därest det icke skulle visa sig möjligt att helt tillgodoräkna arbetarna anställningstiden hos vägdistrikten respektive entreprenörerna, hemställde förbundet alternativt, att två tredjedelar av tiden finge tillgodoräknas.

I *promemorian* har föreslagits, att Kungl. Maj:t skulle utverka riksdagens medgivande till att arbetare, som vid eller efter vägväsendets förstatligande vinner sådan anställning vid den statliga vägorganisationen, som avses i tjänstepensionsreglementet för arbetare, må äga rätt till tjänstårsberäkning enligt 14 § 3 mom. a) reglementet för tid för föregående anställning hos vägdistrikt eller väghållningsdistrikt, såsom om han därunder varit anställd i statens tjänst. I *promemorian* har vidare framhållits, att enligt hittills tillämpad praxis statstjänsteman i pensionshänseende icke fått tillgodoräkna tid, varunder han utan att inneha statsanställning utfört arbete åt enskilda personer, vilka enligt åtagande haft att fullgöra viss uppgift för statens räkning. Vid dylikt förhållande borde arbetare icke få tillgodoräkna sig tid, varunder han varit anställd hos entreprenör, som av vägdistriktet anlåtats för väghållningen.

Svenska väg- och vattenbyggnadsarbetareförbundet har i en till Kungl. Maj:t ställd, den 12 maj 1943 dagtecknad skrift ånyo anfört, att den omständigheten, att vissa vägdistrikt under längre eller kortare tid haft vägunderhållet bortsatt på entreprenad, icke borde medföra, att de arbetare, som till följd därav innehaft anställning hos entreprenör, erhöle lägre pension än arbetare, som varit anställda hos vägdistrikt. Den i *promemorian* berörda praxis, som tidigare tillämpats i kanske helt andra fall, borde ej få vara avgörande i det föreliggande fallet och förhindra att samma förmåner bereddades alla in-

om samma arbetargrupp. Flertalet av de arbetare, varom här vore fråga, hade kvarblivit hos entreprenören under i många avseenden oordnade arbetsförhållanden i förhoppning att vägdistriktet förr eller senare skulle självt övertaga vägunderhållet. Fall funnes, då arbetare varit anställd hos entreprenör under ett tiotal år, och om arbetaren ej skulle få tillgodoräkna sig sådan tid såsom tjänstår, komme han att få ett ganska blygsamt belopp i pension, oaktat anställningstiden hos själva vägdistriktet tillgodoräknades till två tredjedelar.

Beträffande personal, som före statsanställningen haft pensionsrätt i statens pensionsanstalt, har *statens pensionsanstalt* i sitt yttrande över vägförstatligandekommitténs betänkande med utgångspunkt från bestämmelserna i civila tjänstepensionsreglementet framhållit, att för sådan personal skulle jämlikt 3 § 1 mom. sagda reglemente automatiskt inträda rätt till full tjänstårsberäkning för såväl tiden för delaktigheten i pensionsanstalten som för sådan föregående anställningstid i vägmästar- eller schaktmästarbefattning hos vägdistrikt eller väghållningsdistrikt, för vilken medgivits s. k. retroaktiv tjänstårsberäkning mot erläggande av engångsavgift. För dessa befattningshavare skulle alltså tjänstårsberäkning jämlikt 3 § 2 mom. civila tjänstepensionsreglementet ifrågakomma allenast i vad anginge tid för föregående statlig anställning ävensom sådan anställningstid hos vägdistrikt, för vilken engångsavgift för retroaktiv tjänstårsberäkning av en eller annan anledning icke erlagts.

I *promemorian* har anförts, att här avsedda befattningshavare jämlikt allmänna tjänstepensionsreglementets föreskrifter helt tillgodoräknas såväl delaktighetstiden i statens pensionsanstalt som ock sådan föregående anställningstid, för vilken s. k. retroaktiv tjänstårsberäkning enligt 6 § reglementet för pensionsanstalten medgivits. I sistnämnda del vore detta resultat godtagbart allenast med någon tvekan. Härom har i *promemorian* anförts följande.

Den retroaktiva tjänstårsberäkningen har medgivits mot erläggande av engångsavgift. Den på befattningshavaren belöpande delen av berörda avgift uttages i flertalet fall genom löneavdrag under återstående tjänstetid. Vid övergång i statstjänst skulle dessa löneavdrag — vilka enligt uppgift från statens pensionsanstalt vad här berörda befattningshavare beträffar upphöra tidigast 1945 och senast 1972 — omedelbart bortfalla. I ett fåtal fall har befrielse från löneavdrag medgivits mot en däremot svarande pensionsminskning. Ifrågasätts kan om fulla tjänstår skola få räknas i alla nu berörda fall. Med hänsyn till de praktiska svårigheter, som äro förenade med en i förhållande till fullgjord avgiftsbetalning anpassad reglering av tillgodoräkningsfrågan i här avsedda fall, synes någon inskränkning i den rätt till tjänstårsberäkning, som följer av anförda bestämmelser i allmänna tjänstepensionsreglementet, icke böra föreskrivas. Den retroaktiva tjänstårsberäkningen innebär ock för den därtill berättigade befattningshavaren viss fördel i familjepensionshänseende, då såsom tjänstår vid bestämmande av familjepension räknas tid, som må tillgodoräknas såsom tjänstår enligt allmänna tjänstepensionsreglementet. Då emellertid motsvarande förhållande gäller beträffande alla under de nya statliga pensionsbestämmelserna inordnade befattningshavare, för vilka retroaktiv tjänstårsberäkning kommer i fråga, synes icke heller i här berört avseende böra meddelas särskilda inskränkande bestämmelser för befattningshavare vid den statliga vägorganisationen.

- Vad angår sådan tid, varunder hithörande befattningshavare tjänstgjort i icke pensionsberättigande statlig anställning eller i sådan anställning hos vägdistrikt eller väghållningsdistrikt, för vilken retroaktiv tjänstårsberäkning icke medgivits, har i promemorian förordats, att Kungl. Maj:t med stöd av 17 § 3 mom. allmänna tjänstepensionsreglementet skall — i anslutning till vad som föreslagits i tillgodoräkningshänseende för anställningshavare, för vilka pensionering tidigare icke varit ordnad — lämna medgivande, att sådan tjänstetid skall få tillgodoräknas med två tredjedelar.

Beträffande personal, som ägt pensionsrätt i enskild pensionsinrättning, har i annat sammanhang berörts, hurusom i *promemorian* föreslagits, att anställningshavare, som å statsverket överlåter nämnda pensionsrätt, skulle äga helt tillgodoräkna den tid, till vilken hänsyn tagits vid bestämmandet av pensionen från den enskilda inrättningen (försäkringsbolaget). I promemorian har vidare omnämnts, att jämlikt de av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen utfärdade allmänna normerna för pensionering av vägdistriktens tekniska personal såsom tjänstår kunnat räknas — förutom tid, under vilken befattningshavaren utfört arbete hos vägdistrikt eller väghållningsdistrikt — tid, under vilken han innehaft annan jämförlig tjänst, varmed avsåges även statligt arbete, som är att hänföra till vägbyggnad eller vägunderhåll; i enlighet med vad som föreslagits beträffande befattningshavare, som äro delaktiga i statens pensionsanstalt, borde även här avsedd befattningshavare, som på statsverket överlåtit sin rätt till pension från enskild pensionsinrättning få till två tredjedelar tillgodoräkna sådan före övergången till statsanställningen infallande tid för tjänstgöring i anställning hos vägdistrikt, väghållningsdistrikt eller hos staten, till vilken hänsyn icke tagits vid bestämmandet av pensionen från den enskilda pensionsinrättningen. Vid tjänstårsberäkningen skulle emellertid för här avsedd anställningshavare endast få tillgodoräknas tid för sådan anställning, som utgjort hans huvudsakliga sysselsättning och förvärvskälla. Slutligen har påpekats, att i fråga om arbetarpersonal erfordrades riksdagens medgivande för tillgodoräkning av tid för anställning hos väghållningsdistrikt eller annat vägdistrikt än det, varifrån övergång skett. Sådant medgivande erfordrades även i fråga om arbetare, som först efter förstatligandet vunne anställning vid den statliga vägorganisationen.

Såsom i det föregående nämnts har i promemorian förutsatts, att anställningshavare över 55 år, som väljer att bibehålla pensionsrätt hos enskild inrättning, skall avstå rätten att för pension i den statliga tjänsten räkna tjänstår för tiden före förstatligandet.

För anställningshavare, som frånträtt rätten till pension från vägdistrikt, borde enligt *promemorian* gälla följande i fråga om rätt att i pensionshänseende tillgodoräkna anställningstid före statsanställningen. Där anställningshavaren i sin tjänst hos vägdistriktet icke lämnat bidrag till sin pensionering, borde den före övergången till den pensionsberättigande statsanställningen liggande tiden för anställning hos vägdistrikt respektive väghållningsdistrikt eller hos staten tillgodoräknas endast till två tredjedelar; för

arbetare skulle därvid endast tillgodoräknas tid för sådan anställning, som infallit efter det han fyllt 18 år och som utgjort hans huvudsakliga sysselsättning och förvärvskälla. Om anställningshavaren däremot bidragit till pensioneringskostnaderna borde tillgodoföras honom helt den anställningstid, till vilken i enlighet med väg- och vattenbyggnadsstyrelsens riktlinjer hänsyn tagits vid bestämmandet av den utfästa pensionens storlek. Beträffande arbetarpersonalen erfordrades för tillgodoräkningen medgivande av riksdagen, där icke fråga vore om direkt till statens tjänst övergången arbetares anställningstid hos det vägdistrikt, där anställning innehades vid förstatligandet.

Vad slutligen angår anställningshavare, för vilken pensionering ordnats genom anslutning till pensionsstyrelsens frivilliga försäkring, har i *promemorian* — med utgångspunkt från att, på sätt föreslagits, 3 punkten övergångsbestämmelserna till 1942 års tjänstepensionsreglemente för arbetare erhåller motsvarande tillämpning i detta fall — anförts, att den tid, under vilken avgiftsbetalning för pensioneringen skett, utan vidare författningsenligt torde kunna tillgodoräknas arbetaren såsom tjänstår för pension i den statliga anställningen. Emellertid borde även få tillgodoräknas två tredjedelar av sådan tid i övrigt, under vilken arbetaren hos väghållningsdistrikt eller vägdistrikt efter uppnådda 18 år innehaft anställning, som utgjort hans huvudsakliga sysselsättning och förvärvskälla. Härför erfordrades medgivande av riksdagen.

4. Kompensation för bortfallande försäkringsbelopp i annan form än genom rätt till tjänstårsberäkning.

Av vad i det föregående anförts framgår, att i *promemorian* förutsatts, att i sådana fall, där anställningshavare vid vägdistrikt förlorar sin nuvarande pensionsrätt genom övergång till pensionsberättigande statsanställning, kompensation därför i regel skall lämnas i form av medgivande till utökad tjänstårsberäkning. I vissa fall, där den hittillsvarande pensioneringen ordnats genom avtal med enskild försäkringsinrättning, skulle anställningshavaren äga att bliva bibehållen vid pensionsrätten hos den enskilda inrättningen men å andra sidan avstå från rätt att överhuvud taget räkna tjänstår före statsanställningen. En dylik möjlighet föreligger uppenbarligen icke, där vederbörande vägdistrikt åtagit sig det direkta ansvaret för pensioneringen.

Med avseende å sistnämnda fall har i *promemorian* anförts, att om de tjänste- eller familjepensionsförmåner, vartill anställningshavaren vid avgång från statstjänsten kan vara berättigad, skulle understiga vad som enligt vägdistriktets utfästelser skulle ifrågakommit, därest anställningshavaren vid vägförstatligandet avgått ur vägdistriktets tjänst, kompensation för försämringen borde utgå.

Pensionsförhållandena för personal, som icke erhåller pensionsberättigande statsanställning.

I propositionen nr 224 till innevarande års riksdag har omnämnts, huru-
som 1942 års vägsakkunniga i sitt betänkande (sid. 285 ff.) dryftat frågan,
huruvida åtgärder från statsmakternas sida kunde anses påkallade i syfte att
kompensera sådan personal vid vägdistrikten, vilken genom förstatligandet
bleve övertalig, för de olägenheter, som bleve en följd av dess entledigande.
I enlighet med vad de sakkunniga förutsatt har i propositionen (sid. 106)
icke avsetts att sådan personal generellt skall tillerkännas särskild avskeds-
gratifikation; därest i något enstaka fall skäl befundes föreligga för under-
stöd eller ersättning i annan form åt övertalig personal, borde frågan därom
från fall till fall underställas riksdagens avgörande. I propositionen har, så-
som förut nämnts, icke tagits ställning till uppkommande övergångsfrågor i
pensionsavseende.

I *promemorian* har anförts, att statsverket i fråga om sådan entledigad
personal, för vilken vederbörande vägdistrikt ordnat pensionsförsäkring i sta-
tens pensionsanstalt eller enskild pensionsinrättning, icke syntes böra bidra-
ga till att pensionsförsäkringen upprätthölls genom fortsatt inbetalning till
pensionsinrättningen av på vederbörande vägdistrikt belöpande avgifter.
Sådan övertalig personal, som vore pensionsförsäkrad, ginge ej genom ent-
ledigandet förlustig redan inbetalda premier. Befattningshavare med delaktig-
het i statens pensionsanstalt bleve vid entledigandet berättigad
till uppskjuten tjänstepension, vilken jämlikt § 31 reglementet skulle börja
utgå från och med den tidpunkt, från vilken den avgångne av pensionsan-
stalten befundes ha varit varaktigt oförmögen till arbete, dock senast vid
den för befattningen stadgade pensionsåldern. Därvid syntes nämnda förmån
kunna bestämmas enligt de förmånligare regler, som enligt § 27 andra styc-
ket sagda reglemente gällde för det fall, att avgången föranletts av befatt-
ningens indragning. För anställningshavare, som vore pensionsförsäkrad i
enskild pensionsinrättning, kunde försäkringen upprätthållas i
full eller begränsad omfattning genom avgiftsbetalning av den anställde en-
sam eller av honom gemensamt med eventuell ny arbetsgivare. Bleve avgifts-
betalningen helt avbruten, nedsattes pensionsförmånerna till det lägre belopp,
fribrev, vartill erlagda avgifter — såväl arbetsgivarens som den anställdes
egna — försloge. Gentemot sådan övertalig befattningshavare, beträffande
vilken vederbörande vägdistrikt åtagit sig att självt ombesörja pensio-
neringen, syntes däremot, framhålles i *promemorian*, statsverket vara skyl-
digt att fullgöra de förpliktelser i pensionshänseende, vartill vägdistriktet
utfäst sig. Härom anføres i *promemorian* följande.

De fall, där vägdistrikten åtagit sig att själva svara för pensioneringen av
viss personal, ha huvudsakligen avseende å sådana anställningshavare, vilka
på grund av hög ålder och därav betingade höga försäkringsavgifter icke an-
setts böra pensionsförsäkras i statens pensionsanstalt eller enskild pensions-
inrättning. Beträffande dessa befattningshavare torde vägdistrikten ha ut-

gått från att de skulle komma att intill uppnådd pensionsålder kvarstå i vägdistriktens tjänst. Förmodligen på grund härav ha vägdistrikten i sina pensionsutfästelser i allmänhet icke angivit, under vilka förutsättningar den av distriktet garanterade pensionen skulle tillkomma vederbörande befattningshavare. Sålunda synes i dessa fall i regel icke ha föreskrivits, att befattningshavaren skulle vara skyldig vidkännas minskning i eller upphörande av de utfästa pensionsförmånerna, därest han icke intill pensionsåldern kvarstode i sin anställning hos vägdistriktet. Pensionsutfästelserna synas alltså i dessa fall ha erhållit sådant innehåll, att vederbörande vägdistrikt och efter vägförstatligandet statsverket lära vara skyldiga att till här avsedda befattningshavare utgiva den garanterade pensionen även om dessa icke kunna beredas anställning vid den nya vägorganisationen eller ock endast erhålla icke pensionsberättigad sådan anställning.

I de fall där pensionsutfästelserna avse sådana befattningshavare, beträffande vilka medgivande av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen till pensionsförsäkring i statens pensionsanstalt eller enskild pensionsinrättning väl torde kunnat erhållas, men där vägdistriktet av olika skäl föredragit att självt svara för pensioneringen, ha i regel särskilda villkor stipulerats för rätten till pension. Så t. ex. har föreskrivits, att pensioneringen skulle ske i enlighet med de grunder, som gälla för pensionsförsäkring i svenska personalpensionskassan. I annat fall åter har stadgats, att pensionen skulle vid förtida avgång ur tjänsten utgå i förhållande till intjänta tjänstår. I ytterligare något fall är befattningshavare vid förtida avgång endast berättigad att återfå sina egna avgifter. Även här lär statsverket efter vägförstatligandet vara skyldigt fullgöra vägdistriktets utfästelser för den händelse befattningshavaren icke skulle erhålla pensionsberättigande anställning inom den statliga vägorganisationen.

Den omständigheten, att i promemorian räknats med att statsverket i allmänhet icke skulle behöva utgiva någon pension eller annat understöd till övertalig personal i vidare mån än som bleve nödvändigt på grund av vägdistriktens utfästelser, har givit *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* anledning att erinra om det i propositionen nr 224 gjorda uttalandet att, om i något enstaka fall skulle finnas skäl för understöd eller ersättning i annan form åt övertalig personal, frågan härom borde från fall till fall underställas riksdagens avgörande. I anslutning härtill har styrelsen anfört följande.

Styrelsen får för sin del framhålla önskvärdheten av att möjlighet hålles öppen att bereda skälig pension eller annat understöd åt sådana vägmästare vid vägdistrikten, vilka varit anställda under längre tid men på grund av hög ålder eller sjuklighet icke lämpligen kunna anställas vid den statliga vägorganisationen. Enligt styrelsens mening kan statsverket i dylika fall icke rimligen undandraga sig att vid entledigandet bereda pension åt vederbörande befattningshavare för den händelse de därvid icke kunna komma i åtnjutande av pension på grund av vägdistriktets för dem tecknade försäkringar eller eljest gjorda utfästelser. Att något bestämt förslag i sådan riktning icke framlagts i statskontorets promemoria torde möjligen sammanhånga med att ämbetsverket måhända utgått ifrån att även sådana befattningshavare, varom här är fråga, i allmänhet skulle kunna beredas anställning vid det statliga vägväsendet. Med hänsyn till den betydande nedskärning av antalet vägmästarbefattningar, som vid förstatligandet avses skola genomföras, och de bland annat på grund därav ökade kraven på vägmästarpersonalens tjänsteduglighet har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen svårt att tänka sig möjlig-

heten av att förenämnda mindre tjänstdugliga befattningshavare i någon nämnvärd utsträckning skola kunna beredas anställning inom den statliga vägorganisationen. Det synes därför angeläget att frågan om beredande av pension i här åsyftade fall gives en tillfredsställande lösning.

Befattningshavare, för vilka pensionering icke i någon form ordnats av vederbörande vägdistrikt, torde lämpligen böra beredas riksdagspension vid entledigandet med belopp, som synes böra bestämmas på sätt avses i § 8 av de av styrelsen utfärdade allmänna normerna för pensionering av vägdistriktens tekniska personal.

Är befattningshavaren pensionsförsäkrad, synes särskild pension böra utbetalas av statsverket intill dess försäkringen utfaller. I nämnda fall kan det måhända ställa sig för statsverket förmånligt att fullgöra avgiftsbetalningen för försäkringen. Särskilda medel torde därvid böra ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för ändamålet. Om avgiftsbetalning från statsverkets sida icke anses böra ske, synes befattningshavaren i stället böra tillerkännas viss riksdagspension att utgå samtidigt med den fribrevspension, som utbetalas på grund av försäkringen.

I sådana fall, där vederbörande vägdistrikt åtagit sig att självt svara för pensioneringen, torde pensionen böra utgå omedelbart efter befattningshavarens entledigande.

Svenska väg- och vattenbyggnadsarbetareförbundet, som ansett oklart, huruvida de i propositionen nr 224 biträdda uttalandena av 1942 års vägsakkunniga i fråga om utverkande i enstaka fall av understöd eller ersättning i annan form åt övertalig personal jämväl avsåge arbetare, har i sin förenämnda, den 12 maj 1943 dagtecknade framställning hemställt att arbetare i berörda avseende måtte likställas med befattningshavare.

I *promemorian* ha även berörts de spörsmål, som uppkomma, där personal vid vägdistriktet endast erhåller icke pensionsberättigande statsanställning. Statsverket borde i dylika fall icke bidra till upprätthållande av eventuellt förefintlig pensionsförsäkring, och för att undanröja all tvekan om att någon som helst skyldighet i detta avseende icke skulle åvila statsverket borde beträffande sådan personal en formell uppsägning av tidigare anställningsavtal och pensionsutfästelser föregå den statliga anställningen. Om dylik tjänsteman ännu vid avgången ur statstjänsten icke skulle ha erhållit pensionsberättigande anställning och ej heller komme i åtnjutande av pension på grund av vägdistriktets för honom tecknade försäkring eller eljest gjorda utfästelser, borde frågan, huruvida pension av statsmedel borde beredas honom, bedömas enligt de grunder, som tillämpas i fråga om beviljande av riksdagspensioner.

I fråga om arbetarpersonal, som i sin anställning vid den statliga vägorganisationen ej blir underkastad arbetarpensionsreglementet och som endast kan erhålla pension enligt de summariska pensionsbestämmelserna, har *statens pensionsanstalt* i sitt yttrande över vägförstatligandekommitténs betänkande uttalat sig för att för dylik pension i viss utsträckning finge tagas hänsyn till anställning hos vägdistrikt eller väghållningsdistrikt.

I anslutning härtill har i *promemorian* föreslagits, att riksdagens medgivande skulle inhämtas till att vid den statliga vägorganisationen anställd arbetare, som i samband med eller efter statens övertagande av väghåll-

ningen övergått i statens tjänst, skall efter prövning av statens pensionsanstalt kunna såsom anställningstid för erhållande av pension enligt de summariska pensionsbestämmelserna tillgodoräknas jämväl anställningstiden efter fyllda 18 år hos vägdistrikt eller väghållningsdistrikt under förutsättning, att den statliga anställningen vunnits före uppnådda 60 år. Vad anginge arbetare, som tidigare hos vägdistrikt intjänat pensionsrätt, borde pensionsanstalten vid bestämmandet av pensionsbeloppet taga hänsyn till sådant förhållande.

Svenska väg- och vattenbyggnadsarbetareförbundet har hemställt, att den i promemorian föreslagna förutsättningen för de summariska pensionsbestämmelsernas tillämpning måtte ändras därhän, att statlig anställning skall ha vunnits före uppnådda 67 år. Till motivering härav har förbundet anfört i huvudsak följande.

Därest den i promemorian föreslagna begränsningen skulle genomföras, komme en ganska stor grupp av de hos vägdistrikten anställda — nämligen de som äro över 60 år — i en mycket svår situation, enär dessa då icke skulle erhålla pension vare sig enligt 1942 års tjänstepensionsreglemente eller enligt de summariska bestämmelserna. Det finnes ett stort antal hos de nuvarande vägdistrikten anställda som äro över 60 år och som innehaft anställning i inemot 20 år hos vägdistriktet. I olika sammanhang har under åren fråga väckts från arbetarnas sida hos en del vägdistrikt om pensionsfrågans ordnande för arbetarna, med ett undantag när utan resultat. Av landets 170 vägdistrikt har pensionsfrågan ordnats för den tekniska personalen och i vissa fall även för kamerala ändamål anställda befattningshavare inom 160 vägdistrikt, men endast ett vägdistrikt har sört för pensionering av arbetarna. På grund av vägdistriktens ovilja att sörtja för en mera allmän pensionering av arbetarna har det således icke varit möjligt för dessa att medelst anslutning till enskild pensionsinrättning få samma förmåner, som nu tillförsäkras vägdistriktens arbetsledare m. fl. Därigenom att lönerna hos vägdistrikten äro jämförelsevis låga och anställningen i många fall icke varar året runt, finnas inga skäl förmoda att arbetarna vid anställningens upphörande ha något sparat kapital att falla tillbaka på för ålderdomen. Det är därför synnerligen önskvärt, att pensionsfrågan blir tillfredsställande löst även för arbetare som äro över 60 år.

För det fall, att den påyrkade höjningen av åldersgränsen ej genomfördes, har förbundet vidare hemställt om upptagande till prövning av frågan om beredande av understöd eller ersättning i annan form åt arbetare, som erhållit statsanställning men på grund av för hög ålder icke blivit underkastad 1942 års tjänstepensionsreglemente för arbetare eller kunde beredas pension enligt de summariska pensionsbestämmelserna.

I *promemorian* har vidare berörts det fall, att anställningshavare, som av vederbörande vägdistrikt tillförsäkrats pensionsrätt, efter vägförstatligandet övergår från icke pensionsberättigande tjänst vid den statliga vägorganisationen till med pensionsrätt förenad sådan. För sådan anställningshavare borde gälla samma villkor i övergångshänseende, som komme att fastställas för motsvarande anställningshavare, som redan vid vägförstatligandet erhöle pensionsberättigande anställning vid den nya vägorganisationen. För den händelse här avsedd tjänsteman under den tid han innehaft icke pen-

sionsberättigande anställning vid den statliga vägorganisationen upprätthållit sin försäkring genom egna avgifter, borde han — därest han å statsverket överläte sin rätt enligt försäkringen — jämväl tillförsäkras rätt till full tjänst-årsberäkning under ifrågavarande tid.

Vad slutligen angår från vägdistrikten redan utgående pensioner, har i promemorian föreslagits, att utbetalningen av dessa borde överflyttas å statskontoret, därvid pensionerna borde utbetalas från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. Å dessa pensioner borde, i likhet med vad nu syntes vara fallet, icke utgå dyrtidstillägg eller kristillägg.

*Departements-
chefen.*

Då sådan hos vägdistrikt anställd personal, för vilken vägdistriktet anordnat pensionering i en eller annan form, erhåller anställning i statens tjänst, vilken normalt är förenad med pensionsrätt enligt allmänna tjänste- och familjepensionsreglementena eller motsvarande pensionsreglementen för arbetare, uppkommer frågan, huruvida dessa reglementen böra erhålla tillämpning å personalen eller de hittillsvarande grunderna för dess pensionering även i fortsättningen böra tillämpas. Såsom bland annat statens pensionsanstalt anfört synes det böra undvikas, att staten för pensionering av hos densamma anställd personal erlägger avgifter till enskilda pensionsanstalter. Med hänsyn såväl härtill som till önskvärdheten av en enhetlig reglering av den statliga personalens pensionsförhållanden tillstyrker jag att, på sätt i promemorian förordats, nämnda pensionsreglementen erhålla tillämpning å här avsedda personalgrupper.

Vid denna lösning inställer sig närmast spørsmålet, huruvida den övertagna personalen jämväl bör bibehållas vid den pension, som intjänats enligt de hittills tillämpade pensioneringsgrunderna. Detta synes ha förutsatts av vägförstatligandekommittén, enligt vars förslag emellertid den statliga pensionen skulle minskas med ett belopp motsvarande den före förstatligandet intjänade pensionen. Mot en sådan minskning ha å andra sidan vissa personalsammanslutningar uttalat sig. Lösningen av denna fråga bör i huvudsak bero på det sätt, varpå den statliga pensionen skall beräknas. Såsom närmare utvecklats i promemorian kan ifrågakomma att såsom tjänstår för den statliga pensionen tillgodoräkna jämväl sådan tid före förstatligandet, som lagts till grund för den icke-statliga pensionens bestämmande; en förutsättning härför bör emellertid vara, att antingen rätten till sistnämnda pension upphör eller ock den statliga pensionen minskas med motsvarande belopp. En annan lösning kan däremot vara påkallad, om medgivande till tillgodoräkning icke lämnas. I promemorian har föreslagits, att tillgodoräkning av här avsedd tid skall få förekomma och att i anslutning därtill den hittillsvarande pensioneringen i allmänhet skall avvecklas. Genom ändringar i reglementet för statens pensionsanstalt skulle den delaktighet i anstalten, som tillkommit viss personal vid vägdistrikten, bringas att upphöra. För att personal med pensionsrätt hos enskild pensionsinrättning skulle vinna statlig pensionsrätt, inbefattande sådan tillgodoräkning, som nyss nämnts, skulle rättigheterna i för-

hållande till pensionsinrättningen överlåtas å statsverket. Den, för vilkens pensionering vägdistrikt tidigare åtagit sig att självt svara, skulle vid erhållande av pensionsberättigande statsanställning avstå från den av vägdistriktet utfästa pensionen. Pension på grund av inbetalning till pensionsstyrelsens frivilliga försäkring skulle däremot få behållas, men den statliga pensionen skulle minskas med motsvarande belopp. Mot vad sålunda föreslagits har jag icke något att erinra.

Vad angår frågan, huruvida den övertagna personal, som varit försäkrad i enskild pensionsinrättning, skall vara skyldig att till statsverket överlåta sin rätt i förhållande till inrättningen mot medgivande att för den statliga pensionen tillgodoräkna tjänstår för anställningstid före förstattligandet, ha i promemorian framlagts två alternativa förslag. Enligt det ena, betecknat såsom alternativ 1, skall sådan skyldighet föreligga för den, som vid förstattligandet ej fyllt 55 år, enligt alternativ 2 skall däremot valfrihet finnas oavsett levnadsåldern. Enligt båda alternativen skall den, som kommer att behålla pensionen hos den enskilda pensionsinrättningen, icke erhålla rätt till tjänstårsberäkning för tid före förstattligandet. I promemorian har framhållits, att en tillfredsställande reglering av de sammanträffande pensionerna ej i alla fall kan vinnas genom föreskrifter om dylik begränsning av tjänstårsberäkningen; bland annat skulle vid invalidpensionsfall konstruktionen med pension dels från staten, dels från enskild pensionsinrättning kunna leda till det mindre önskvärda resultatet, att vederbörande bleve berättigad till två hela pensioner. Enligt promemorian borde helst genomföras en lösning enligt alternativ 1, varjämte möjlighet borde införas att reducera statlig invalidpension för den, som ägde bibehålla sin pensionsrätt hos den enskilda pensionsinrättningen. För egen del har jag emellertid, särskilt med tanke på de normala fall, då avgång sker med ålderspension, funnit övervägande skäl tala för att den åsyftade valfriheten medgives även den, som ej ännu uppnått 55 års ålder vid förstattligandet. Jag tillstyrker därför, att spørgmålet löses på i huvudsak det sätt, som innefattas i alternativ 2. Jämväl med denna utgångspunkt bör självfallet kunna vidtagas skälig reduktion av statlig invalidpension, och detsamma bör gälla i fråga om statlig sjukpension. Vidare synes, utöver vad i promemorian förutsatts, en viss begränsning av tjänstårsberäkningen för statlig pension för den, som kvarstår vid pensionsrätt i enskild pensionsinrättning, böra övervägas. Till denna fråga återkommer jag i det följande. Att staten icke skall bidra till upprätthållande av pensionsförsäkringen hos den enskilda inrättningen, synes självfallet. Ej heller bör staten i förevarande fall bereda dyrtidstillägg eller andra tilläggsförmåner å pension, som utgår från enskild pensionsinrättning.

Vad i promemorian föreslagits i fråga om avvecklingen av försäkringar övertagna av statsverket samt om dispositionen av därför inflytande medel föranleder ej erinran från min sida; i den mån medlen inflyta i form av livränta böra de likväl ej tillföras civila tjänstepensionsfondens kapital utan bokföras såsom inkomst för fonden. Jag tillstyrker vidare det i promemorian framställda förslaget att de medel, som vissa vägdistrikt fonderat för bestri-

dande av pensionskostnaderna, tillgodoföras civila tjänstepensionsfonden. Ett i propositionen nr 224 till årets riksdag gjort uttalande, att vägdistriktens tillgångar, däribland kontanter, banktillgodohavanden och fordringar, ej skola avräknas mot vägdistriktens skulder utan ingå såsom rörelsemedel i den föreslagna förrådsfonden och att å andra sidan skulderna böra övertagas av riksgäldskontoret, har enligt sakens natur icke avseende å pensionsfonderna och pensionsförpliktelserna.

Enligt 1942 års tjänstepensionsreglemente för arbetare fordras för reglementets tillämpning bland annat, att vederbörande arbetare skall ha innehaft anställning en viss minsta tid. Under denna s. k. väntetid skall han i regel ha haft sådan arbetaranställning i statens tjänst, för vilken gäller en arbetstid av normal omfattning. Beträffande den, som vid kommunal verksamhets nedläggande övergått till anställning i statens tjänst, må emellertid även anställning hos den föregående arbetsgivaren tillgodoräknas såsom väntetid. För personal, som haft anställning hos vägdistrikt, har nu föreslagits en utvidgning i två olika hänseenden av sistnämnda medgivande. Dels skulle få tillgodoräknas även anställning hos annat vägdistrikt än det, där vederbörande var anställd vid förstatligandet. Dels skulle anställning hos vägdistrikt få tillgodoräknas såsom väntetid jämväl för den, som ej övergått i statens tjänst i samband med väghållningens förstatligande, såframt han inom tre år därefter vinner sådan anställning, som avses i arbetarpensionsreglementet. Med beaktande av de särskilda omständigheterna i förevarande fall — bland annat måste det anses naturligt, att den hittillsvarande vägorganisationen betraktas såsom en enhet — tillstyrker jag vad sålunda föreslagits.

Vissa förslag ha framlagts rörande rätt till tjänstårsberäkning för tid före förstatligandet för annan personal än sådan, som haft pensionsrätt hos enskild pensionsinrättning och efter erhållande av statsanställning bibehåller denna pensionsrätt. Den tid, varunder anställningshavaren — vad angår arbetare efter uppnådd ålder av 18 år — tjänstgjort hos väghållningsdistrikt, vägdistrikt eller i statens tjänst och som ej författningens enligt tillgodoräknas, skulle enligt ett i promemorian framställt förslag till två tredjedelar få tagas i beräkning såsom tjänstår. Endast sådan tid skulle dock få tillgodoräknas, varunder vederbörande innehaft anställning, som utgjort hans huvudsakliga sysselsättning och förvärvskälla. Detta förslag finner jag mig kunna i princip tillstyrka. Huruvida, såsom en personalsammanslutning ifrågasatt, tillgodoräkning i nämnda omfattning jämväl bör få ske av tid, varunder arbetaranställning innehafts hos entreprenör för vägunderhållet, finner jag vara mera tveksamt. Såsom i promemorian framhållits, har statstjänsteman enligt hittills tillämpad praxis icke fått i pensionsavseende tillgodoräkna tid, varunder han utan att inneha statsanställning utfört arbete åt enskilda personer, vilka enligt åtagande haft att fullgöra viss uppgift för statens räkning. Detta skäl talar onekligen med en viss styrka emot att arbetare skulle medgivas tillgodoräkna sig tid, varunder han varit anställd hos entreprenör för vägunderhållet. Särskilt i sådana fall, där arbetaren uppnår pensionsåldern inom relativt kort tid efter förstatligandet, kunna dock billighetskäl tala för att

tillgodoräkning av entreprenörsanställningen medgives i syfte att bringa upp pensionen till ej alltför lågt belopp. Efter övervägande av de skäl, som kunna tala för en lösning i den ena eller andra riktningen, har jag funnit mig böra förordade, att för sådan arbetare, som erhåller anställning i statens tjänst i samband med förstatligandet eller senast tre år därefter, tillgodoräkning av den anställningstid hos entreprenör för vägunderhållet, varunder arbetaren haft vägarbete såsom huvudsaklig sysselsättning och förvärvskälla, må kunna efter prövning i den ordning Kungl. Maj:tt föreskriver tillgodoräknas till två tredjedelar, i den mån så erfordras, för att antalet tjänstår ej skall understiga 25. Jag förutsätter härvid, att fråga om dylikt medgivande skall efter ansökning upptagas till prövning i samband med att statsanställningen erhålles. Någon automatiskt verkande regel angående tillgodoräkningen bör icke meddelas, bland annat med hänsyn till att vissa entreprenörer jämväl haft arbetare anställda för annan sysselsättning än vägarbete. Jag utgår från att den sålunda förordade anordningen — såsom betingad av de särskilda förhållanden, vilka varit rådande inom vägväsendet — icke bör medföra några konsekvenser för behandlingen i pensionsavseende av andra fall, där arbete utförts åt enskild person, som åtagit sig att fullgöra uppgifter för statens räkning.

Vad i fråga om tjänstårsberäkningen förordats beträffande den, som ej tidigare haft pensionsrätt, bör i och för sig även gälla beträffande den, som tidigare ägt pensionsrätt och vid statsanställningens erhållande antingen förlorar denna eller ock erhåller statlig pension, vilken minskas med belopp motsvarande vad som utgår på grund av den tidigare gällande pensioneringen. Här skulle emellertid enligt promemorian viss tid före förstatligandet få tillgodoräknas i full utsträckning. Sålunda skulle för den, som haft pensionsrätt hos statens pensionsanstalt, tillgodoräknas den tid, vilken varit att anse såsom tjänstår enligt pensionsanstaltens reglemente. För den, som varit försäkrad i enskild pensionsinrättning, skulle tillgodoräknas den tid, vilken lagts till grund för bestämmandet av pensionen från den enskilda inrättningen. För den, som vägdistrikt åtagit sig att självt pensionera och som genom egna avgifter bidragit till pensioneringen, skulle tillgodoräknas den tid, vilken tagits i beräkning för bestämmande av den utfästa pensionen. För den, som haft pensioneringen ordnad genom anslutning till pensionsstyrelsens frivilliga försäkring, skulle tillgodoräknas den tid, varunder avgiftsbetalning för pensioneringen skett. För vissa fall har emellertid angivits, att endast sådan tid bör få tillgodoräknas, varunder vederbörande innehaft sådan anställning, som utgjort hans huvudsakliga sysselsättning och förvärvskälla. Vad sålunda föreslagits synes mig i huvudsak lämpligt. Enligt min mening bör dock även den, som vägdistrikt utfäst sig att självt pensionera utan att avkräva pensionsavgifter, medgivas att i full omfattning såsom tjänstår tillgodoräkna den anställningstid, på vilken pensionsutfästelsen skälig kan antagas ha grundats. Visserligen har det enligt utredningen i flertalet här åsyftade fall förhållit sig så, att den utfästa pensionen beräknats

till minskat belopp med hänsyn till att avgifter icke erlagts. Att för sådana fall, då pensionsrätt överhuvud taget förelegat, göra tjänstårsberäkningen beroende på avvägningen av pensionsbeloppets storlek och anställningshavarens vederlag — i form av kontant bidrag eller arbete — för pensionsrätten synes emellertid i princip knappast lämpligt. Vidare bör sådan tid, vilken under vissa förutsättningar skulle få tillgodoräknas i full omfattning, få tagas i beräkning utan att särskild undersökning behöver verkställas, i vad mån därunder innehafts anställning, som utgjort vederbörandes huvudsakliga sysselsättning och förvärvskälla. I övrigt tillstyrker jag de föresvarande förslagen i promemorian.

Beträffande den, som haft pensionsrätt hos enskild pensionsinrättning och bibehåller denna rätt, bör å andra sidan i enlighet med vad i promemorian förutsatts, såsom tjänstår för bestämmande av den statliga pensionen ej få tillgodoräknas tid före förstatligandet. Då emellertid hel pension enligt de statliga pensionsbestämmelserna intjänas på 30 år och pensionen sålunda icke växer med ytterligare tjänstår, oaktat pensionsavdrag verkställas intill avgången ur tjänst, bör beträffande den, som kvarstår vid pensionsrätt i enskild pensionsinrättning, därjämte iakttagas, att större antal tjänstår icke i något fall tillgodoräknas honom för statlig pension än att detsamma ökat med den tid före förstatligandet, som lagts till grund för bestämmandet av pensionen från den enskilda inrättningen, uppgår till högst 30.

Beträffande den, för vilkens pensionering vägdistrikt åtagit sig att självt svara, har föreslagits, att kompensation av statsmedel skall kunna utgå i den mån de statliga tjänste- och familjepensionsförmånerna visa sig understiga vad enligt vägdistriktets utfästelser skulle ha ifrågakommit, om anställningshavaren vid vägförstatligandet avgått ur vägdistriktets tjänst och ej erhållit statsanställning. Detta förslag anser jag mig böra biträda.

Med avseende å sådan personal vid vägdistrikt, som allenast erhåller med pensionsrätt ej förenad statsanställning, har i promemorian föreslagits i huvudsak följande. Tidigare pensionsförsäkringar skola uppsägas. Beträffande sådan personal, för vilkens pensionering vägdistrikt åtagit sig att självt svara, skall det ankomma på statsverket att fullgöra vägdistriktets åtaganden i fråga om tjänste- respektive familjepensionering. I övrigt skall frågan om beredande av pension av statsmedel åt här avsedd tjänsteman bedömas enligt de grunder, som pläga tillämpas i fråga om beredande av riksdagspensioner; hänsyn skall därvid bland annat tagas till den pension, som kan tillkomma vederbörande på grund av vägdistriktets för honom tecknade försäkring eller eljest gjorda utfästelser. Vad angår arbetare, som vunnit statlig anställning före uppnådda 60 år, skall pensionsfrågan bedömas enligt de s. k. summariska arbetarpensionsbestämmelserna, och vid dessas tillämpning skall tillgodoräknas tid, varunder arbetaren efter fyllda 18 år innehaft sådan anställning hos vägdistrikt eller väghållningsdistrikt, som utgjort hans huvudsakliga sysselsättning och förvärvskälla. Vad sålunda föreslagits kan jag i stort sett biträda. I huvudsaklig överensstämmelse med den standpunkt,

som jag i det föregående intagit till frågan om tillgodoräkning såsom tjänst-år av tid för anställning hos entreprenör, anser jag mig emellertid böra förordna, att vid de summariska arbetarpensionsbestämmelsernas tillämpning må i fråga om den, som erhåller anställning i statens tjänst i samband med förstattligandet eller senast tre år därefter, fästas avseende vid den anställningstid hos entreprenör för vägunderhållet, varunder arbetarens huvudsakliga sysselsättning och förvärvskälla varit vägarbete, i den mån den sammanlagda anställningstid, vartill hänsyn får tagas, därigenom icke kommer att överstiga 25 år. Bland annat med hänsyn till möjligheten att arbetaren efter erhållande av den icke pensionsberättigande anställningen övergår till med pensionsrätt förenad anställning bör jämväl i detta fall förutsättas att frågan göres till föremål för utredning i samband med den första statsanställningens erhållande. Från personalhåll ha uttalats önskemål, att de summariska pensioneringsgrunderna skola tillämpas även för det fall, att en arbetare erhåller statlig anställning efter det han fyllt 60 år. Med anledning härav vill jag erinra, att anställning, som avses i ifrågavarande pensioneringsbestämmelser, enligt därom meddelade föreskrifter må innehavas efter 60-årsåldern allenast efter särskild prövning att vederbörande arbetare med hänsyn till arten och omfattningen av de arbetsuppgifter, som tillhöra anställningen, kan anses äga tillfredsställande tjänstduglighet i denna. Om arbetare, som redan uppnått 60 års ålder, erhåller mera stadigvarande anställning i statens tjänst och på grund därav föreligga skäl att bereda honom understöd i någon form, torde frågan därom lämpligen böra göras till föremål för särskilt beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen.

Såsom i promemorian förordats torde anställningshavare, vilken av vägdistrikt tillförsäkrats pensionsrätt och som efter vägväsendets förstattligande övergår från icke pensionsberättigande till pensionsberättigande statsanställning och under den tid han innehaft med pensionsrätt ej förenad statsanställning upprätthållit sin försäkring genom fortsatt inbetalning av egna avgifter, böra medgivas rätt till full tjänstårsberäkning jämväl för sagda tid, därest han å statsverket överlåter sin rätt enligt pensionsförsäkring.

I fråga om den personal vid vägdistrikt, som blir övertalig i anledning av förstattligandet, ha i promemorian föreslagits åtgärder i syfte att fritaga statsverket från skyldighet att upprätthålla gällande pensionsförsäkringar. Beträffande sådan personal, för vilkens pensionering vägdistrikt åtagit sig att självt svara, skall det emellertid ankomma på statsverket att fullgöra vägdistriktets åtaganden i fråga om tjänste- respektive familjepension. Vad sålunda föreslagits kan jag i huvudsak biträda. På sätt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anfört bör i särskilt fall understöd i lämplig form kunna beredas övertalig anställningshavare; detta bör kunna ifrågakomma jämväl beträffande arbetare. Att för behandlingen av sådana fall nu uppdraga några allmänna riktlinjer torde likväl knappast låta sig göra. I propositionen nr 224 till årets riksdag har förordats, att dylika frågor från fall till fall underställas riksdagens prövning.

Såsom i promemorian förordats torde de pensionsförmåner, som vid för-

statligandet utgå från vägdistriktet, därefter böra bestridas från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m.

För en reglering enligt nu angivna grunder av de olika pensionsfrågor, som sammanhånga med vägväsendets förstatligande, påkallas i åtskilliga hänseenden riksdagens medgivande. Svårighet föreligger att i förväg överblicka de olika detaljfrågor, som kunna uppkomma i anledning av omorganiseringen, och möjligt är att avvikelser från föreskrifter, vilka tillkommit under riksdagens medverkan, kunna visa sig påkallade jämväl i andra hänseenden än de i det föregående särskilt angivna. Med hänsyn härtill anser jag mig böra föreslå, att Kungl. Maj:t inhämtar ett generellt bemyndigande att reglera hithörande frågor i huvudsaklig överensstämmelse med vad här anförts, vilket bemyndigande bör förutsättas innefatta befogenhet för Kungl. Maj:t att i förevarande hänseende vidtaga de kompletteringar och jämkningar, som kunna visa sig erforderliga. Ett särskilt bemyndigande bör utverkas att vidtaga de erforderliga ändringarna i reglementet för statens pensionsanstalt.

I promemorian har föreslagits, att regleringen av de med vägväsendets förstatligande sammanhängande pensionsfrågorna i viss utsträckning skall ske genom utfärdande av generella föreskrifter. Frågan i vad mån detta bör ske, torde få anmälas för Kungl. Maj:t, när riksdagens beslut i ämnet föreligger.

14. Undantagande av viss personal vid statens järnvägar från allmänna tjänstepensionsreglementets tillämpning m. m.

Enligt föreskrift i 1934 års civila tjänstepensionsreglemente skulle, där ej Kungl. Maj:t annorlunda förordnade, från reglementets tillämpning undantagas tjänsteman, vilken vid statens övertagande av enskilt företag övergått till i reglementet avsedd befattning. I 2 § 2 mom. allmänna tjänstepensionsreglementet finnes en motsvarande bestämmelse, vilken därjämte avser sådan tjänsteman, som i samband med enskilt företags nedläggande övergått till befattning, som avses i reglementet.

Nämnda bestämmelser ha närmast tillkommit i avsikt att pensionsreglementena icke skulle erhålla tillämpning å sådan personal, vilken kvarstår i enskild pensionsinrättning eller förutvarande enskild pensionsinrättning, som övertagits av staten. I enlighet härmed har i kungörelsen den 30 juni 1942, nr 693, förordnats, att allmänna tjänstepensionsreglementet skall, där ej Kungl. Maj:t på framställning av verksstyrelsen annorlunda förordnar, äga tillämpning å hithörande personal, som ej kvarstår i dylik inrättning, så framt vederbörande tjänsteman ej vid den tidpunkt, då befattningen erhållits, uppnått den levnadsålder, vid vilken pensionsåldern inträder. För sådan tjänsteman vid statens järnvägar, vilken kvarstår såsom delägare i enskild pensionsinrättning eller i av statens järnvägar i samband med statsinlösen eller nedläggande övertagen enskild pensionsinrättning och som jämlikt 2 § 2 mom. allmänna tjänstepensionsreglementet är undtagen från dettas tillämpning, gäller en särskild kungörelse den 30 juni 1942, nr 697, innehållande bland annat bestämmelser om fyllnadspension från statens järnvägar.

I en den 11 februari 1943 dagtecknad framställning, som av järnvägsstyrelsen överlämnats med skrivelse den 3 maj 1943, har *svenska järnvägarnas kontorspersonals- och arbetsledareförbund* hemställt, att vissa förutvarande anställningshavare vid Bjärred—Lund—Harlösa och Jönköping—Gripenbergs järnvägar, vilka i samband med nedläggandet av nämnda järnvägar beretts anställning i tillfällig tjänst vid statens järnvägar, måtte vid erhållande av ordinarie eller extra ordinarie befattning undantagas från allmänna tjänstepensionsreglementets tillämpning och medgivas rätt till fyllnadspension enligt bestämmelserna i kungörelsen nr 697/1942. Förbundet har anfört, att hinder för att bereda anställningshavarna dylik befattning syntes föreligga, om de därigenom skulle bliva underkastade allmänna tjänstepensionsreglementet.

Järnvägsstyrelsen har tillstyrkt bifall till framställningen och därvid anfört i huvudsak följande.

Jämlikt det av Kungl. Maj:t den 26 maj 1939 godkända avtalet rörande bl. a. tjänstgörings- och pensionsförhållandena för den från Bjärred—Lund—Harlösa järnväg övertagna personalen samt järnvägsstyrelsens bestämmelser angående övertagandet av Jönköping—Gripenbergs järnvägs personal äro de anställningshavare, varom här är fråga, icke berättigade till andra pensionsförmåner än som skulle tillkommit dem vid respektive enskilda järnväg. De skola sålunda kvarstå som delägare i vederbörande enskilda pensionsinrättning.

Enligt bestämmelserna i det från och med den 1 juli 1942 gällande allmänna tjänstepensionsreglementet är från reglementets tillämpning undantagen tjänsteman, vilken i samband med enskilt företags nedläggande övergått till befattning, som avses i reglementet. Detta stadgande är emellertid icke tillämpligt beträffande i nu förevarande framställning avsedd anställningshavare, som före uppnåendet av den enligt reglementet gällande pensionsåldern erhåller ordinarie eller extra ordinarie befattning, enär befattningen icke tillträts i samband med den enskilda järnvägens nedläggande utan först senare. Dylik tjänsteman skulle alltså bliva underkastad bestämmelserna i allmänna tjänstepensionsreglementet, vilket i en del fall komme att medföra mindre pensionsförmåner och lägre pensionsålder. Härigenom skulle han även komma i sämre ställning än sådana befattningshavare, som efter den 1 juli 1942 kunna komma att övertagas i statens tjänst i samband med nedläggandet av enskilt företag. På grund härav torde jämväl nu ifrågavarande personal böra undantagas från reglementets tillämpning.

Såsom förutsättning för erhållande av fyllnadspension gäller enligt kungörelsen nr 697/1942, att rätt därtill blivit vederbörande tillförsäkrad i de kontraktbestämmelser, som reglera personalens övertagande av staten i samband med företagets nedläggande, eller ock genom särskilt beslut av Kungl. Maj:t blivit honom medgiven. Beträffande den från Bjärred—Lund—Harlösa och Jönköping—Gripenbergs järnväg övertagna personalen finnas icke sådana bestämmelser eller medgivanden. Styrelsen anser emellertid för sin del skäligt, att dylikt medgivande lämnas även beträffande denna personal.

Järnvägsstyrelsen har med sin skrivelse överlämnat en förteckning över de förutvarande befattningshavare vid ifrågavarande enskilda järnvägar, som i samband med dessas nedläggande övertagits i och alltjämt inneha tillfällig anställning vid statens järnvägar och som kvarstå såsom delägare i enskilda

pensionsinrättningar. Förteckningen upptager 11 sådana befattningshavare vid Bjärred—Lund—Harlösa järnväg och 16 vid Jönköping—Gripenbergs järnväg.

*Departements-
chefen.*

För egen del har jag icke något att erinra mot att ifrågavarande befattningshavare vid erhållande av ordinarie eller extra ordinarie anställning vid statens järnvägar undantagas från allmänna tjänstepensionsreglementets tillämpning och i stället få sina pensionsförhållanden ordnade i enlighet med kungörelsen nr 697/1942. Jag tillstyrker därför, att Kungl. Maj:t utverkar riksdagens bemyndigande att meddela föreskrifter av angivna innebörd. Därest sådant bemyndigande lämnas, lärer Kungl. Maj:t äga medgiva, att vid kungörelsens tillämpning må utgå fyllnadspension. Denna fråga torde av mig få anmälas, när riksdagens beslut i ämnet föreligger.

15. Undantagande av vissa f. d. befattningshavare vid statens järnvägar från tillämpning av kungörelsen nr 697/1942 m. m.

Den personal, som övergått i statens järnvägars tjänst i samband med enskild järnvägs eller bandels förstatligande, har icke underkastats de för befattningshavare i statens tjänst i allmänhet gällande pensionsbestämmelserna, i den mån personalen varit delaktig i enskild pensionsinrättning, som ej kunnat avvecklas. Å pensionen från pensionsinrättningen ha emellertid fått utgå dyrtidstillägg och kristillägg av statsmedel. Vidare ha här avsedda tjänstemän berättigats att under vissa förutsättningar från statens järnvägar erhålla fyllnadspension, avsedd att bringa deras pensionsförmåner i viss proportion till förmånerna enligt de statliga pensionsförfattningarna. Där fyllnadspension åtnjutits, ha dyrtidstillägg och kristillägg fått utgå på sammanlagda beloppet av pensionen från den enskilda pensionsinrättningen och fyllnadspensionen. Fyllnadspensionen har beräknats på olika sätt. Enligt de bestämmelser i ämnet, som meddelades i anslutning till 1920 års pensionslag för kommunikationsverken, skulle fyllnadspensionen fastställas till det belopp, varmed pensionen från den enskilda inrättningen, till den del densamma ej kunde anses täckt genom de av tjänstemannen erlagda avgifterna, understeg statspensionsdelen av den pension, som vid pensionslagens tillämpning skulle utgått. De nya bestämmelser i ämnet, som meddelades i anslutning till civila tjänstepensionsreglementets tillkomst, inneburo utan principiell ändring, att fyllnadspensionen skulle fastställas till det belopp, varmed den av tjänstemannens avgifter ej täckta delen av pensionen från den enskilda inrättningen understeg två tredjedelar av den pension, som skulle utgått vid pensionsreglementets tillämpning. Vid dessa bestämmelsers tillkomst uppmärksammades dock, att nämnda regel liksom den dithills gällande i vissa fall skulle kunna leda till att en från pensionsreglementets tillämpning undantagen tjänsteman erhöle sammanlagt större pensionsförmån från staten och enskild pensionsinrättning än som skulle utgått vid pensionsreglementets tillämpning, och en maxime-

ringsregel meddelades för att förhindra ett sådant resultat. Bestämmelserna innefattas i en med stöd av riksdagens beslut (prop. nr 125/1935; r. skr. nr 124) den 12 april 1935 utfärdad kungörelse, nr 146.

I anslutning till civila tjänstepensionsreglementets ersättande från och med den 1 juli 1942 med det vid 1941 års riksdag antagna allmänna tjänstepensionsreglementet ha nya bestämmelser om fyllnadspension enligt riksdagens beslut (prop. nr 310/1942; r. skr. nr 452) utfärdats. Dessa bestämmelser, vilka innehållas i kungörelsen den 30 juni 1942, nr 697, ha utformats på ett sätt, varigenom man sökt undanröja den dittills bestående oegentligheten, att den, som åtnjöt så stor pension från enskild pensionsinrättning, att han ej var berättigad till fyllnadspension, likväl erhöi rörliga tilläggsförmåner beräknade å hela sin pension. Den nya konstruktionen av fyllnadspensionsbestämmelserna innebär, att till utgångspunkt tages grundbeloppet av pension enligt allmänna tjänstepensionsreglementet, vilket belopp emellertid minskas i den mån en tredjedel av detsamma överstiger den del av pensionen från den enskilda pensionsinrättningen, som kan anses täckt av tjänstemannens egna avgifter. Å sålunda framkommande belopp beräknas rörligt tillägg och kristillägg. Fyllnadspension utgår, i den mån summan av dessa pensionsförmåner överstiger pensionen från den enskilda inrättningen. Den som åtnjuter fyllnadspension är enligt föreskrift i kungörelsen nr 698/1942 icke berättigad till dyrtidstillägg av statsmedel å fyllnadspensionen eller å sådan pension från enskild pensionsinrättning, vartill hänsyn tagits vid fyllnadspensionens fastställande. Ej heller kristillägg åtnjutes av sådan pensionstagare.

Kungörelsen nr 697/1942, vilken trätt i kraft den 1 juli 1942, är i första hand avsedd för sådana fall, där avgång ur tjänst sker efter ikraftträdandet. Enligt särskild föreskrift i kungörelsen skall emellertid fyllnadspension efter nämnda dag till beloppet fastställas och utgå enligt kungörelsens föreskrifter även i fråga om den, som avgått ur tjänst under tiden 1 juli 1939—30 juni 1942 och på vilken därvid de tidigare fyllnadspensionsbestämmelserna varit tillämpliga.

I skrivelse den 3 maj 1943 har *järnvägsstyrelsen* anmält, att föreskriften om tillämpning av de nya fyllnadspensionsbestämmelserna å vissa före den 1 juli 1942 ur tjänst avgångna befattningshavare kommit att i 12 fall medföra en försämring av tidigare utgående pensionsförmåner. Verkställd undersökning hade givit vid handen, att försämring i dessa fall skulle inträda även om jämförelsen mellan de olika pensionsförmånerna gjordes vid indextalet 156 (juli 1914 = 100) eller den levnadskostnadsnivå, efter vilken allmänna tjänstepensionsreglementets pensionsunderlag avvägs. Enär bestämmelserna i kungörelsen tillkommit för att förbättra pensionerna för ifrågavarande personalgrupp, vore det skäligt att för de fall, då de nya bestämmelserna i stället medfört försämring, åtgärder vidtoges för tillrättaläggande härav.

Under åberopande härav har styrelsen hemställt, att befattningshavare, som avgått ur tjänst under tiden 1 juli 1939—30 juni 1942, måtte undanta-

gas från tillämpningen av kungörelsen nr 697/1942, därest bestämmelserna i nämnda kungörelse skulle för honom medföra försämrade pensionsförmåner.

*Departements-
chefen.*

Syftet med att de av 1942 års riksdag beslutade grunderna för beräkning av fyllnadspensioner gjorts tillämpliga på vissa redan pensionerade tjänstemän har varit att bringa dessas pensionsförmåner upp till den nivå, som följer av nämnda grunder. En pensionsförbättring lärer också ha uppkommit för det övervägande antalet av anordningen berörda tjänstemän, både sådana som före omregleringen åtnjutit fyllnadspension enligt de tidigare grunderna och sådana som tidigare ej erhållit sådan pension med hänsyn till storleken av den från enskild pensionsinrättning uppburna pensionen. De 12 fall, i vilka en försämring uppkommit, äro enligt vad jag inhämtat sådana, i vilka pensionen från den enskilda inrättningen före den 1 juli 1942 i full omfattning ökats med dyrtids- och kristillägg, trots att den uppgått till högre belopp än motsvarande pension enligt de statliga bestämmelserna. Med hänsyn härtill och då rätt till dyrtids- och kristillägg icke är garanterad pensionstagarna, kan förslaget att undantaga dem från tillämpningen av de nya fyllnadspensionsgrunderna vara ägnat att väcka tvekan. Emellertid synas billighetsskäl kunna anföras till stöd för att ifrågavarande under tiden juli 1939—juni 1942 avgångna pensionstagare icke försättas i sämre ställning än de före den 1 juli 1939 avgångna. Jag föreslår därför, att Kungl. Maj:t inhämtar riksdagens medgivande att här avsedd pensionstagare, för vilken fyllnadspension enligt kungörelsen nr 697/1942 vid indextalet 156 (juli 1914 = 100) antingen ej utgår eller ock understiger procentuellt dyrtidstillägg vid samma indextal å honom från enskild pensionsinrättning tillkommande pension, må undantagas från nämnda kungörelses tillämpning.

Enligt vad jag inhämtat torde det i undantagsfall kunna förekomma, att här avsedd tjänsteman äger rätt till en pension från enskild pensionsinrättning, som ej endast överstiger grundbeloppet av den pension, som vid allmänna tjänstepensionsreglementets tillämpning kunnat utgå, utan även den summa av grundbelopp med därå belöpande tillägg, som enligt kungörelsen nr 697/1942 utgör utgångspunkten vid bedömande om och i vad mån fyllnadspension må utgå. Då i dessa fall compensation av statsmedel för inträdd stegring av levnadskostnaderna icke medgives i form av fyllnadspension, synes den ej heller böra beredas i form av dyrtidstillägg. Den med stöd av 1942 års riksdags beslut meddelade föreskriften om undantagande av den, som åtnjuter fyllnadspension enligt kungörelsen nr 697/1942, från rätt att å pension erhålla dyrtidstillägg torde därför böra jämkas att avse även den, som i nyssnämnda fall icke åtnjuter fyllnadspension. Jämväl härom torde framställning böra avlåtas till riksdagen. Ändringen bör av billighetsskäl icke avse den, som före den 1 juli 1943 kommit i åtnjutande av dyrtidstillägg å den honom från enskild pensionsinrättning tillkommande pensionen.

Hemställan.

Inom finansdepartementet ha utarbetats förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § lagen den 11 oktober 1907 (nr 85) angående civila tjänst innehavares rätt till pension samt förslag till kungörelser dels om ändring i vissa delar av allmänna tjänstepensionsreglementet den 30 december 1941 (nr 1008), dels om ändring i vissa delar av allmänna familjepensionsreglementet den 30 december 1941 (nr 1009), dels om ändrad lydelse av 3 § 1 mom., 9 § 1 mom. samt 14 § 2 och 4 mom. folkskolans tjänstepensionsreglemente den 18 juli 1942 (nr 699), dels ock om ändrad lydelse av 12 § folkskolans familjepensionsreglemente den 18 juli 1942 (nr 700). Förslagen innefatta de ändringar i berörda lag och pensionsreglementen, som i det föregående förordats.

Under åberopande av vad sålunda i det föregående i skilda hänseenden anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- 1) antaga förenämnda förslag till lag;
- 2) godkänna förenämnda förslag till kungörelser;
- 3) bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad i det föregående förordats

a) meddela bestämmelser om ändring i reglementet för statens pensionsanstalt i anledning av förstatligande av den allmänna väghållningen på landet från och med den 1 januari 1944, samt

b) meddela föreskrifter om pensionsförhållandena för dels vissa anställningshavare, som med anledning av förstatligandet av den allmänna väghållningen på landet övergå i statens tjänst,

dels i statens tjänst icke övergående personal, som omedelbart före den 1 januari 1944 innehaft anställning hos vägdistrikt, vilket åtagit sig att självt svara för personalens pensionering,

dels den, som omedelbart före samma dag åtnjutit tjänste- eller familjepension från vägdistrikt,

dels den, som i samband med nedläggande av Bjärred—Lund—Harlösa järnväg eller Jönköping—Gripenbergs järnväg övergått i statens järnvägars tjänst såsom tillfällig anställningshavare men därefter vid statens järnvägar erhåller befattning, som avses i allmänna tjänstepensionsreglementet,

dels ock vissa f. d. tjänstemän, vilka i samband med statens övertagande av enskild järnväg eller bandel övergått i statens järnvägars tjänst och sedermera avgått ur tjänst under tiden 1 juli 1939—30 juni 1942 samt på vilka de av 1935 års riksdag bestämda grunderna i fråga om fyllnads-pension vid avgången varit tillämpliga; samt

4) besluta i det föregående förordad jämkning i gällande särskilda grunder för dyrtidstillägg av statsmedel å pension, som utgår från enskild pensionsinrättning.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:
Birger Öhman.

Bilaga.

Redogörelse för de hittillsvarande pensionsförhållandena för vägdistriktens personal m. m., lämnad i statskontorets promemoria.

Frågan om pensionsrätt för vägdistriktens personal har blivit aktuell först under senare år. En bidragande orsak härtill torde hava varit den, att statsbidrag till pensioneringskostnaderna tidigare icke utgått, varför kostnaderna för pensioneringen, i den mån de icke täckts av vederbörande befattningshavares bidrag, tidigare fått bestridas genom uttaxering av vägskatt. Med anledning av en av föreningen Sveriges vägmästare gjord framställning medgav Kungl. Maj:t, efter riksdagens hörande, genom beslut den 16 april 1937, att i kostnadsunderlaget för beräkning av statsbidrag till vägdistriktet för vägunderhåll finge inräknas vägdistrikts kostnad för pensionering av vägmästare eller annan dylik befattningshavare för tillsyn å eller ledning av väghållningen under villkor, att fråga om pensionering av nämnda befattningshavare i varje särskilt fall underställdes väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som ägde bestämma det belopp, varmed pensioneringskostnaderna finge inräknas i nyssnämnda kostnadsunderlag. Vidare anbefalldes Kungl. Maj:t väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att utfärda allmänna normer att tillämpas vid dylik pensionering. I anslutning härtill har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen genom beslut den 14 maj 1937 till efterrättelse för vägstyrelserna fastställt dylika allmänna normer för ifrågavarande pensionering.

Enligt dessa normer må vägdistriktet inräkna sin andel av kostnaden för distriktets tekniska personals egen pensionering (d. v. s. ålders-, sjuk- och invalidpensionering) i den kostnad, som lägges till grund för beräkning av statsbidrag till distriktets underhåll. Med teknisk personal avses därvid vägmästare eller annan dylik befattningshavare för tillsyn å eller ledning av väg-

hållningen d. v. s. sådana befattningshavare, beträffande vilka beslut om tillsättande skola underställas vederbörande länsstyrelses prövning och fastställelse. Hit räknas alltså förste vägmästare, vägmästare, schaktmästare ävensom arbetsledare med högre kvalifikationer. Även inbegripas befattningshavare med andra benämningar men med motsvarande arbetsuppgifter, t. ex. biträdande vägmästare, andre vägmästare m. fl. Befattningshavare skall vara skyldig att avgå från tjänsten senast vid utgången av den månad, under vilken han fyller 63 år, samt vara berättigad att därefter komma i åtnjutande av pension. Sådan pension skall utgå med högst följande belopp för år, nämligen för förste vägmästare 3,600 kronor, för vägmästare 3,100 kronor samt för schaktmästare 2,700 kronor. För arbetsledare med högre kvalifikationer får ålderspension i allmänhet utgå med belopp, högst motsvarande $\frac{22}{30}$ av slutlönen, omräknad i den mån så erfordras med tillämpning av löneplanen i 9 § avlöningsreglementet för befattningshavare vid civila statsförvaltningen, i dess lydelse enligt kungörelsen nr 270/1925, till lön å A-ort. För åtnjutande av hel pension erfordras, att befattningshavaren kan räkna minst 30 tjänstår. Tjänstår beräknas för tid, under vilken befattningshavaren före uppnåendet av den för hans tjänst bestämda pensionsåldern utfört arbete hos vägdistrikt eller väghållningsdistrikt eller ock innehåft annan härmed jämförlig tjänst. Vid beräkning av tjänstår medräknas varje år, under vilket befattningshavaren i sammanlagt minst sju månader arbetat för vederbörandes räkning. År tjänstårens antal mindre än nu sagts, utgår avkortad pension. Sådan pension motsvarar beloppet av hel pension, minskad med $\frac{1}{30}$ för varje år, varmed antalet tjänstår understiger 30. Då ålderspension förenas med sjuk- och/eller invalidpension, skola sistnämnda pensionsförmåner bestämmas så, att de stå i sedvanlig relation till ålderspensionen. Pensionering av befattningshavare bör lämpligen ske genom pensionsförsäkring i pensionsanstalt. Pensionsförsäkrad befattningshavare skall själv bestrida den del av kostnaden för försäkringen, som enligt pensionsanstaltens sedvanliga normer belöper på honom, dock icke mera än $\frac{1}{3}$ av nämnda kostnad. Befattningshavarens andel uttages av vägdistriktet genom avdrag å befattningshavarens lön. Om befattningshavaren uppnått sådan ålder, att han icke kan eller lämpligen bör pensionsförsäkras, må vägdistriktet självt under iakttagande av förut angivna bestämmelser ombesörja hans pensionering. I den mån sådan befattningshavare icke bidragit till kostnaden för pensioneringen, skall beloppet av pensionen minskas, i vanliga fall med $\frac{1}{3}$. Vägdistriktets beslut om pensionering av befattningshavare — genom pensionsförsäkring eller annorledes — skall underställas väg- och vattenbyggnadsstyrelsens prövning. Angivna allmänna normer utgöra icke hinder för vägdistrikt att på egen bekostnad eller gemensamt med befattningshavare träffa anstalter för tillförsäkrande av ytterligare pensionsförmåner åt befattningshavaren eller av pensionsförmåner åt hans efterlevande. Å distriktets merkostnad härför utgår dock icke statsbidrag.

Enligt förordningen den 30 juni 1936 (nr 451) angående statsbidrag till den allmänna väghållningen i riket erhålla vägdistriktet — i mån av tillgång å därtill anslagna medel (automobilskattemedel) — årligen statsbidrag med regelmässigt 85 procent av distriktens verkliga kostnader för vägunderhåll och vinterväghållning under nästföregående år. För åren 1941 och 1942 har den ändring av bidragsgrunderna vidtagits, att i vad avser annat vägunderhåll än vinterväghållning bidrag till vägdistrikt, i mån av tillgång av därtill anslagna medel, lämnas med 85 procent av det belopp, var till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen beräknar distriktets kostnad för vägunderhåll under året skäligen böra uppgå. För bestridande av den del av kostnaden för av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen godkänd tjänstepensionering, som ej ersättes av vederbörande befattningshavares avgifter, erhåller alltså vägdistrikt statsbi-

drag med 85 procent. Med andra medel än statsbidrag behöver alltså endast bestridas 15 procent av den andel av pensioneringskostnaderna, som belöper på vägdistriktet.

Av vägförstatligandekommittén hade för att läggas till grund för vissa kostnadsberäkningar införskaffats uppgifter från vägdistriktet beträffande pensioneringen av distriktens anställda. En på grund av dessa — sedermera i viss mån kompletterade — uppgifter gjord undersökning rörande i vilken omfattning pensionsfrågan ordnats av vägdistriktet ger vid handen, att 160 vägdistrikt tillförsäkrat sin tekniska personal och i vissa fall även för kamerala ändamål anställda befattningshavare — sammanlagt i runt tal 400 anställningshavare — rätt till tjänstepension. I regel har även familjepensionering ordnats. Endast 1 vägdistrikt har sört för mera allmän pensionering av arbetarpersonalen. Av landets 170 vägdistrikt hava alltså 10 distrikt icke tillförsäkrat hos dem sysselsatt personal pensionsrätt. I flertalet fall har anledningen därtill uppgivits vara, att distriktet saknade för väghållningen fast anställda befattningshavare.

Vad angår sättet för pensioneringens ordnande, hava av de vägdistrikt, som således ordnat för sina anställningshavares pensionering, övervägande flertalet — 112 vägdistrikt — tecknat försäkring i svenska personal-pensionskassan. Sedan jämlikt beslut av 1939 års riksdag möjlighet öppnats för vägdistriktet att bereda pensionsrätt i statens pensionsanstalt för den tekniska personalen, hava intill 1942 års utgång 31 vägdistrikt anslutit sina anställningshavare av nämnda kategori till pensionsanstalten. Andra enskilda försäkringsinrättningar än svenska personal-pensionskassan hava anlitats av sammanlagt 22 vägdistrikt. Slutligen hava 21 vägdistrikt förbundet sig antingen att själva helt svara för pensioneringen av vissa anställda eller ock att utgiva viss tilläggspension till pensionsförsäkrade anställningshavare. Av de anförda siffrorna framgår, att vissa vägdistrikt samtidigt tecknat försäkringar hos flera pensionsinrättningar eller ock vid sidan av tecknade pensionsförsäkringar själva påtagit sig vissa pensionsförpliktelser.

Till f. d. anställda eller efterlevande efter sådana utbetala — såvitt framgår av förenämnda av 1938 års vägsakkunniga införskaffade uppgifter — vissa vägdistrikt årliga understöd å tillhopa i runt tal 35,000 kronor.

I fråga om arten och storleken av de tecknade pensionsförsäkringarna samt de för försäkringarna gällande villkoren i övrigt må lämnas följande redogörelse.

Såsom ovan framhållits, omfattar pensionsförsäkringarna i statens pensionsanstalt endast vägdistriktens tekniska personal, vägmästare och schaktmästare. Pensionsrätten avser såväl tjänste- som familjepensionering. Pensionsåldern utgör 65 år — då kvinnlig teknisk personal ej läser förekomma, angivas här endast pensionsvillkoren för manlig befattningshavare — med möjlighet för pensionsanstalten att på framställning av vägdistrikt bestämma pensionsåldern till 62 år, där tjänstgöringens art prövas vara sådan, att den gör dylik nedsättning av pensionsåldern synnerligen önskvärd. För hittills tecknade försäkringar har i övervägande flertalet fall pensionsåldern fastställts till 62 år. För hel pension erfordras 33 tjänstår. Tjänstepensionsunderlagen utgöra för förste vägmästare 2,844 kronor, för vägmästare 2,436 kronor samt för biträdande vägmästare och schaktmästare 2,160 kronor samt familjepensionsunderlagen respektive kronor 868: 80, 787: 20 och 732: —. Å tjänstepensionen utgår dyrtidstillägg och kristillägg enligt för f. d. befattningshavare i statens tjänst med nyreglerad pension gällande grunder. Familjepensionen omräknas till s. k. ny familjepension, varå procentuellt tillägg utgår. Av vägdistriktet erlägges en årsavgift av 11 $\frac{2}{3}$ procent av tjänste-

pensionsunderlaget, medan vederbörande befattningshavares avgifter utgöra $3\frac{1}{3}$ procent av tjänstepensionsunderlaget samt 18 procent av familjepensionsunderlaget.

Pensionsförsäkringarna hos *svenska personal-pensionskassan* omfatta icke endast vägdistriktens tekniska personal utan i en del fall även för kamerala uppgifter anställda befattningshavare såsom kamrerare, räkenskapsförare, bokhållare, kassaförvaltare, kameraltjänstemän, kassörer, skrivbiträden, kontorister, kontorsföreståndare och sekreterare. Vidare har i ett fåtal fall pensionsrätt beretts även åt viss arbetarpersonal såsom förmän och chaufförer. Pensionsåldern är för den tekniska personalen i övervägande antalet fall 63 år, i vissa fall dock 60 år. För personal med kamerala uppgifter är bestämd en pensionsålder av 60 år eller 63 år. För förmän gäller 63 år. Pensioneringen avser för samtliga försäkrade tjänstepension i form av 100-procentig ålders- och invalidpension samt i flertalet fall kapitalunderstöd förbundet med tjänstepension. Rätt till ålders- och invalidpension inträder för den försäkrade, när han uppnår pensionsåldern eller när han sedan tre fulla kalendermånader tillbaka är på grund av sjukdom fullständigt eller på grund av olycksfall till minst 50 procent oförmögen till arbete. 100-procentig ålders- och invalidpension, vartill rätt föreligger före pensionsåldern, utgår med fullt belopp under tid av fullständig arbetsoförmåga och eljest med så stor del av fullt belopp, som svarar mot invaliditetsgraden. Efter pensionsåldern utgår pensionen med fullt belopp. Kapitalunderstödet utfaller på en gång, när den anställde uppnår pensionsåldern eller dessförinnan antingen blir fullständigt och varaktigt arbetsoförmögen eller avlider. För gifta manliga anställda är vidare tecknad familjepension — huvudsakligen av halvkollektivt slag, d. v. s. pensionen tillkommer hustrun och barnen endast i det äktenskap, för vilket pensionen tecknats — samt kapitalunderstöd förbundet med familjepension (begravningshjälp). För bestämmande av pensionsförmånernas storlek hava olika pensioneringsgrunder kommit till användning. I oftast förekommande fall grunda sig tjänstepensionsförmånerna för den tekniska personalen på vissa på förhand bestämda pensionsunderlag, vilka motsvara förenämnda av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen fastställda minimiunderlag, nämligen för förste vägmästare 3,600 kronor, för vägmästare (ingenjör, teknisk assistent) 3,100 kronor samt för schaktmästare (assistent) 2,700 kronor. I fråga om familjepension äro motsvarande underlag 1,200, 1,033 och 900. Kapitalunderstöden uppgå högst till sistnämnda belopp. För ingenjör har i ett fall bestämts pensionsunderlag å 5,550 kronor. Pensionsförmånerna tillförsäkras i andra fall befattningshavaren i förhållande till slutlönen, antingen så att pensionen fastställles till viss procent av slutlönen — tjänstepension 60 procent samt familjepension och kapitalunderstöd 20 procent av lönen — eller ock så att pension utmättes i förhållande till ett pensionsunderlag, som utgör $\frac{22}{30}$ eller $\frac{2}{3}$ av befattningshavarens slutlön omräknad till A-ort. Tjänstepensionen utgår i sistnämnda fall vid full pension med belopp, som är lika med pensionsunderlaget; övriga förmåner utgöra en tredjedel av underlaget. Tjänstepensionsförmånerna få i sistnämnda fall dock ej överstiga förut angivna av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen fastställda maximibelopp. För de kamerala tjänstemännen har tjänstepensionen i regel bestämts till 60 procent samt familjepensionen till 20 procent av lönen. Pensionsunderlagen variera här starkt. För kamrerare (vägkamrerare, kameraltjänsteman m. fl.) utgöra underlagen för tjänstepension högst 3,600 kronor och lägst 2,520 kronor, för räkenskapsförare (kontorsföreståndare, kontorist m. fl.) högst 2,340 kronor och lägst 1,220 kronor samt för kassaförvaltare (kassör) högst 2,800 och lägst 1,966 kronor. För skrivbiträde (sekreterare) utgör tjänstepensionsunderlaget 1,800 kronor.

För förmån och chaufförer förekomma tjänstepensionsunderlag å 2,300 kronor respektive 1,200 kronor. För full pension erfordras regelmässigt 30 tjänst-år. De på nu angivet sätt bestämda förmånsbeloppen hava regelmässigt proportionellt nedsatts i den mån 360 tjänstemånader före pensionsåldern ej kunna uppnås. I fråga om pensionsavgifterna gäller såsom regel, att anställningshavaren svarar för en tredjedel — med viss maximigräns — samt vägdistriktet för två tredjedelar. För belysande av pensionsavgifternas storlek kan nämnas, att månatliga pensionsavgifter för en pensionsförsäkring omfattande tjänstepension 3,100 kronor, familjepension 1,033 kronor samt med dessa båda pensioner förenade kapitalunderstöd å vardera 1,033 kronor gällande från den 1 december 1938 för beställningshavare, som är född 1908, utgör sammanlagt 85: 98 kronor, därav på befattningshavare belöper kronor 28: 66 samt å vägdistriktet kronor 57: 32. För en motsvarande försäkring, gällande från samma dag för en befattningshavare, född år 1897, utgör månatliga avgiften kronor 142: 58, varav kronor 34: 44 faller å befattningshavaren och kronor 108: 14 å vägdistriktet. Å en pensionsförsäkring, gällande från den 1 januari 1938 för en beställningshavare, född 1885, med tjänstepensionsbelopp 3,580 kronor, samt familjepensions- och kapitalunderstödsbelopp å 1,193 kronor, uppgår månatliga pensionsavgiften till kronor 368: 74, därav för beställningshavaren kronor 39: 77 och vägdistriktet kronor 328: 97.

De i *andra privata försäkringsinrättningar* än svenska personal-pensionskassan tecknade pensionsförsäkringarna synas uteslutande avse vägmästare och schaktmästare. Pensionsåldern har i övervägande antalet fall fastställts till 63 år men förekomma även pensionsåldrar å 60 och 65 år. Pensionsförsäkringarna avse regelmässigt tjänstepension (ålderspension) och familjepension (efterlevandepension). Tjänstepensionsbeloppen växla mellan 3,600—2,400 för förste vägmästare, 3,100—1,600 för vägmästare samt 2,700—1,867 kronor för schaktmästare. Vanligen är viss del av pensionen garanterad utgå under 20 år oavsett om den försäkrade lever eller ej. Familjepensionsbeloppen motsvara i regel en tredjedel av tjänstepensionsbeloppen. I flertalet fall är tjänstepensionen kombinerad med sjukförsäkring (förtidspension). Sjukpensionen utgår vid fullständig arbetsoförmåga — varaktig eller övergående — förorsakad av sjukdom eller olycksfall, sedan arbetsoförmågan varat 3 månader. Vidare förekommer i en del fall utöver ovan nämnda pensionsförsäkringar jämväl liv- och kapitalförsäkring, där försäkringsbeloppet utfaller vid den försäkrades död eller vid inträffad pensionsålder. Samtliga försäkringar äro fribrevsberättigade, d. v. s. försäkringarna kunna, om premieinbetalningarna upphöra, utbytas mot premiefria försäkringar men med reducerade förmåner. Den premiefria sjukpensionen gäller i regel för kortare tid. Försäkringarna berättiga i regel icke till återköp. Vissa försäkringsgivare hava emellertid förklarat återköp under vissa omständigheter kunna medgivas. I flertalet fall svarar anställningshavaren för en tredjedel av pensionsavgifterna för tjänstepensionen samt för hela kostnaden för familjepensionsavgifterna. I andra fall åter gäller annan fördelning. Rörande pensionsavgifternas storlek kunna följande exempel anföras. För förste vägmästare, född år 1899, med en pensionsålder av 60 år, kostar pensionsförsäkring innebärande en tjänstepension å 3,600 kronor samt familjepension å 1,800 kronor samt gällande ursprungligen från den 28 februari 1935 årligen kronor 2,375: 46, varav befattningshavaren svarar för en tredjedel och vägdistriktet för återstoden. För en anställningshavare, född 1883 med en pensionsålder av 63 år, uppgår den årliga pensionsavgiften för en den 1 september 1937 tecknad försäkring omfattande tjänstepension å 3,100 kronor samt familjepension å 2,100 kronor till kronor 6,616: 95, varav endast omkring 600 kronor synas belöpa å anställningshavaren. Vi-

dare må nämnas, att årsavgiften för en försäkring gällande från den 1 september 1938 omfattande tjänstepension å 2,700 kronor samt familjepension å 900 kronor åt anställningshavare född år 1909 med en pensionsålder av 63 år utgör kronor 830: 70, varav anställningshavaren torde svara för hälften.

Såsom förut nämnts hava vissa *vägdistrikt* åtagit sig att själva svara för pensioneringen av sina befattningshavare. I flertalet av dessa fall gäller det befattningshavare — i regel vägmästare och schaktmästare — som uppnått sådan ålder, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen med hänsyn till de uppkommande höga försäkringsavgifterna icke lämnat sitt medgivande till att pensionsförsäkring finge tagas. I dessa fall lämnar anställningshavaren i regel icke något bidrag till kostnaderna för pensioneringen. Pensionsbeloppen understiga i dylika fall också de vid pensionsförsäkring förekommande. I några fall garantera vägdistriktet vissa redan pensionsförsäkrade anställningshavare tilläggs pensioner utöver pensionen från respektive pensionsanstalt. Dessa tilläggs pensioner variera mellan 1,100 kronor—100 kronor. Slutligen förekomma fall, där befattningshavare tillförsäkrats samma pensionsförmåner som vid försäkring i anstalt. I dylika fall bidrager dock befattningshavaren genom särskilda avgifter till pensioneringskostnaderna. Därvid förekommer, att befattningshavarens avgifter jämte vägdistriktets årliga avsättningar för pensioneringen särskilt fonderas. Pensionsåldern är regelmässigt bestämd till 63 år. I ett flertal fall har även familjepensionsrätt tillförsäkrats anställningshavarna.

Allmän pensionsförsäkring av arbetare synes, såsom förut nämnts, hava förekommit i endast ett fall, där pensioneringen ordnats genom arbetarnas anslutning till *pensionsstyrelsens frivilliga försäkring*. Därvid har föreskrivits en pensionsålder av 63 år. Pensionens storlek blir här helt beroende av huru mycket som inbetalas i avgifter till dess pensionsåldern uppnås. Avgifterna växla mellan högst 24 kronor och lägst 10 kronor för månad. Härav faller å vägdistriktet 14 respektive 7 kronor samt återstoden å den försäkrade. Denna försäkring förutsätter icke någon familjepensionering i egentlig bemärkelse, men avlider befattningshavaren före pensionsålderns inträdande, återbetalas inbetalda avgifter till de efterlevande.

Såsom i det föregående omnämnts förekommer i ett fåtal fall, att pensionsförsäkring tecknats för förmän och chaufförer. I ytterligare några fall hava vägdistrikt utfäst sig att själva svara för pensioneringen av förmän och annan arbetarpersonal. Pensionerna hava i dylika fall bestämts till högst 600 kronor och lägst 120 kronor för år.

Innehållsförteckning.

	Sid.
Propositionen	1
Förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § lagen den 11 oktober 1907 (nr 85) angående civila tjänst innehavares rätt till pension	2
Förslag till kungörelse om ändring i vissa delar av allmänna tjänstepensionsreglementet den 30 december 1941 (nr 1008)	3
Förslag till kungörelse om ändring i vissa delar av allmänna familjepensionsreglementet den 30 december 1941 (nr 1009)	18
Förslag till kungörelse om ändrad lydelse av 3 § 1 mom., 9 § 1 mom. samt 14 § 2 och 4 mom. folkskolans tjänstepensionsreglemente den 18 juli 1942 (nr 699)	25
Förslag till kungörelse om ändrad lydelse av 12 § folkskolans familjepensionsreglemente den 18 juli 1942 (nr 700)	26
Statsrådsprotokollet.	
1. Pensionsprövande myndighet vid tvångspensionering	28
2. Rätt till förordnandepension samt tjänste- och familjelivränta	28
3. Vissa av ändringar i militära löneplaner föranledda ändringar i allmänna tjänste- och familjepensionsreglementena	29
4. Vissa frågor rörande tjänstårsberäkning	31
5. Pensionsreglering för härads hövdingar	33
6. Pensionsreglering för personal tillhörande krigsmaktens reservstater	35
7. Pensionsbestämmelser för befattningar vid försvarets läroverk	42
8. Vissa bestämmelser beträffande personal tillhörande försvarsväsendet	43
9. Vissa bestämmelser angående befattningshavare tillhörande poliskåren i Boden	46
10. Pensionsförhållandena för vissa nya befattningar vid Lunds universitet	47
11. Vissa jämkningar i pensionsbestämmelserna för befattningshavare vid allmänna läroverk m. fl.	49
12. Bilagorna till allmänna tjänstepensionsreglementet	52
13. Pensionsfrågor sammanhängande med förstäljande av den allmänna väghållningen på landet	58
14. Undantagande av viss personal vid statens järnvägar från allmänna tjänstepensionsreglementets tillämpning m. m.	84
15. Undantagande av vissa f. d. befattningshavare vid statens järnvägar från tillämpning av kungörelsen nr 697/1942 m. m.	86
Hemställan	89
Bilaga.	
Redogörelse för de hittillsvarande pensionsförhållandena för vägdistriktens personal m. m., lämnad i statskontorets promemoria	90